

Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU25

Kriminalvårdsfrågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår åtta tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden om kriminalvårdsfrågor. Förslagen rör i korthet följande frågor (eventuella reservationer anges inom parentes):

- införande av ett nationellt avhopparprogram (s. 24)
- hjälplinjen vid oönskad sexualitet (Preventell) (s. 25), (S, V)
- påföljd och behandling för personer som begår sexualbrott (s. 38), (MP)
- kriminalisering av rymningar och avvikelser (s. 41), (S, C, V)
- fler anstaltsplatser (s. 52), (V)
- biträdande övervakare (s. 53), (S, C, V, MP)
- åtgärder för att öka antalet överföranden av dömda utländska medborgare till deras respektive hemländer (s. 58)
- ta bort presumtionen för villkorlig frigivning (s. 64), (S, C, V, MP).

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden, bl.a. med hänvisning till att frågorna redan är uppmärksammade.

I betänkandet finns totalt 27 reservationer (S, M, SD, C, V, KD, L, MP) och 9 särskilda yttranden (S, M, SD, V, KD, L).

Behandlade förslag

Cirka 140 yrkanden från allmänna motionstiden 2020/21 och 2021/22.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	10
Utskottets överväganden.....	11
Återfallsförebyggande arbete.....	11
Tiden i anstalt.....	25
Kriminalvårdens behandlingsprogram.....	32
Rymningar.....	38
Kriminalvårdens organisation och kapacitet.....	42
Överförande av straffverkställighet.....	53
Villkorlig frigivning och skyddstillsyn.....	59
Motioner som bereds förenklad.....	65
Reservationer.....	66
1. Statligt ansvar för inslussning, punkt 1 (V).....	66
2. Kriminalvårdens brottsförebyggande arbete, punkt 2 (C).....	67
3. Samverkan mellan Kriminalvården, socialtjänsten och civilsamhället, punkt 3 (L).....	67
4. Civilsamhällets roll, punkt 4 (KD).....	68
5. Utvärdering och vidareutveckling av straffens innehåll, punkt 6 (M, SD, L).....	69
6. Hjälpplinjens vid oönskad sexualitet, punkt 7 (S, V).....	70
7. Avdelningar med färre intagna, punkt 8 (V).....	70
8. Andlig vård, punkt 9 (C, KD).....	71
9. Gps vid fängstransporter och permissioner, punkt 10 (M, C, KD, L, MP).....	72
10. Säkerhetskontroll i frivården, punkt 11 (SD, L).....	72
11. Åtgärder för att minska intagnas skulder, punkt 12 (M, KD).....	73
12. Tolvstegsprogrammet, punkt 13 (V, KD).....	73
13. Påföljd och behandling för personer som begår sexualbrott, punkt 14 (MP).....	74
14. Missbruksvård för frihetsberövade, punkt 15 (M).....	74
15. Vidareutveckling av behandlingsprogrammen, punkt 16 (M, L).....	76
16. Kriminalisering av rymningar, punkt 17 (S, C, V).....	76
17. Fler anstalts- och häktesplatser, punkt 18 (V).....	77
18. Utredningen En flexibel och effektiv kriminalvård, punkt 19 (KD).....	78
19. Hyra fängelseplatser utomlands, punkt 20 (SD, KD, L).....	79
20. Utveckling av fängelser utomlands, punkt 21 (KD).....	79
21. Nationell standard för arbetet med brottsoffersluss, punkt 22 (V).....	80
22. Biträdande övervakare, punkt 23 (S, C, V, MP).....	80
23. Villkorlig frigivning i förtid, punkt 25 (V).....	81
24. Presumtionen för villkorlig frigivning, punkt 26 (S, C, V, MP).....	82
25. Frivårdsinsatser för den som inte frigives villkorligt, punkt 27 (M, KD, L).....	82
26. Elektronisk övervakning efter frigivning från kriminalvårdsanstalt, punkt 28 (V, L).....	83
27. Undanröjande av skyddstillsyn, punkt 29 (M).....	83
Särskilda yttranden.....	85
1. Nationellt avhoppprogram, punkt 5 (S).....	85
2. Fler anstalts- och häktesplatser, punkt 18 (S).....	85

3. Fler anstalts- och häktesplatser, punkt 18 (SD)	85
4. Åtgärder för att öka antalet överföringar, punkt 24 (S)	86
5. Motioner som bereds förenklat, punkt 30 (M)	86
6. Motioner som bereds förenklat, punkt 30 (SD)	87
7. Motioner som bereds förenklat, punkt 30 (V)	87
8. Motioner som bereds förenklat, punkt 30 (KD)	87
9. Motioner som bereds förenklat, punkt 30 (L)	87
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	88
Motion från allmänna motionstiden 2020/21	88
Motioner från allmänna motionstiden 2021/22	88
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	101

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Återfallsförebyggande arbete

1. Statligt ansvar för inslussning

Riksdagen avslår motion

2021/22:916 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 4.

Reservation 1 (V)

2. Kriminalvårdens brottsförebyggande arbete

Riksdagen avslår motion

2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 32.

Reservation 2 (C)

3. Samverkan mellan Kriminalvården, socialtjänsten och civilsamhället

Riksdagen avslår motion

2021/22:3974 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 90.

Reservation 3 (L)

4. Civilsamhällets roll

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4190 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 22 och

2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkandena 17 och 18.

Reservation 4 (KD)

5. Nationellt avhopparprogram

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att införa ett nationellt avhopparprogram och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 36 och

2021/22:3974 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 86 och

bifaller delvis motion

2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 19.

6. Utvärdering och vidareutveckling av straffens innehåll

Riksdagen avslår motion

2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 1.

Reservation 5 (M, SD, L)

7. Hjälpplinjens vid önskad sexualitet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om hjälpplinjens vid önskad sexualitet (Preventell) och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3787 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 8.

Reservation 6 (S, V)

Tiden i anstalt

8. Avdelningar med färre intagna

Riksdagen avslår motion
2021/22:916 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 3.

Reservation 7 (V)

9. Andlig vård

Riksdagen avslår motion
2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 33.

Reservation 8 (C, KD)

10. Gps vid fängstransporter och permissioner

Riksdagen avslår motion
2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 39.

Reservation 9 (M, C, KD, L, MP)

11. Säkerhetskontroll i frivården

Riksdagen avslår motion
2021/22:3974 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 91.

Reservation 10 (SD, L)

12. Åtgärder för att minska intagnas skulder

Riksdagen avslår motion
2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 12.

Reservation 11 (M, KD)

Kriminalvårdens behandlingsprogram

13. Tolvstegsprogrammet

Riksdagen avslår motion
2021/22:916 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 6.

Reservation 12 (V, KD)

14. Påföljd och behandling för personer som begår sexualbrott

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om nya behandlingsprogram för personer som begår sexuella övergrepp mot barn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 26 och
2021/22:3787 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 7 och
avslår motionerna

2021/22:3451 av Marléne Lund Kopparklint och Betty Malmberg (båda M) yrkandena 1–4 och

2021/22:3474 av Marléne Lund Kopparklint och Betty Malmberg (båda M).

Reservation 13 (MP)

15. Missbruksvård för frihetsberövade

Riksdagen avslår motion

2021/22:3765 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 12–14.

Reservation 14 (M)

16. Vidareutveckling av behandlingsprogrammen

Riksdagen avslår motion

2021/22:3973 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 16.

Reservation 15 (M, L)

Rymningar

17. Kriminalisering av rymningar

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om kriminalisering av rymningar och avvikelser och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:571 av Jan Ericson (M),

2021/22:1121 av Ulrika Jörgensen (M),

2021/22:1445 av Boriana Åberg (M),

2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 14,

2021/22:3974 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 88,

2021/22:4031 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 43 och

2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 23 och

bifaller delvis motionerna

2021/22:333 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 1 och

2021/22:2527 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 35.

Reservation 16 (S, C, V)

Kriminalvårdens organisation och kapacitet

18. Fler anstalts- och häktesplatser

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om fler anstaltsplatser och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:1013 av Lars Mejern Larsson och Mikael Dahlqvist (båda S),

2021/22:2529 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 1 och

2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 34 och

avslår motionerna

2021/22:777 av Johan Hultberg och Ann-Sofie Alm (båda M),

2021/22:943 av Caroline Helmersson Olsson m.fl. (S),
2021/22:1331 av Linus Sköld m.fl. (S) och
2021/22:1523 av Camilla Brodin och Magnus Jacobsson (båda KD).

Reservation 17 (V)

19. Utredningen En flexibel och effektiv kriminalvård

Riksdagen avslår motion

2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkandena 19 och 20.

Reservation 18 (KD)

20. Hyra fängelseplatser utomlands

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:1104 av Edward Riedl (M),

2021/22:2529 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 2 och

2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 15.

Reservation 19 (SD, KD, L)

21. Utveckling av fängelser utomlands

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3497 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 14 och

2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 16.

Reservation 20 (KD)

22. Nationell standard för arbetet med brottsoffersluss

Riksdagen avslår motion

2021/22:916 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 5.

Reservation 21 (V)

23. Biträdande övervakare

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om biträdande övervakare och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 36.

Reservation 22 (S, C, V, MP)

Överförande av straffverkställighet

24. Åtgärder för att öka antalet överföringar

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om åtgärder för att öka antalet överföranden av dömda utländska medborgare till deras respektive hemländer och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:428 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 35,

2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 37,

2021/22:3786 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 16,

2021/22:3974 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 89 och
2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 14.

Villkorlig frigivning och skyddstillsyn

25. Villkorlig frigivning i förtid

Riksdagen avslår motion

2021/22:916 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 2.

Reservation 23 (V)

26. Presumtionen för villkorlig frigivning

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att ta bort presumtionen för villkorlig frigivning och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2529 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 20,

2021/22:2896 av Arin Karapet (M),

2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkandena 22, 25 och 33,

2021/22:3787 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 9,

2021/22:3973 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 17,

2021/22:3974 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 87 och

2021/22:4189 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 36 och

avslår motionerna

2021/22:2996 av Markus Wiechel (SD) yrkande 1,

2021/22:3299 av Magdalena Schröder (M) och

2021/22:3709 av Fredrik Schulte (M) yrkandena 4 och 5.

Reservation 24 (S, C, V, MP)

27. Frivårdsinsatser för den som inte frigges villkorligt

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 32 och

2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 13.

Reservation 25 (M, KD, L)

28. Elektronisk övervakning efter frigivning från kriminalvårdsanstalt

Riksdagen avslår motion

2021/22:3973 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 18.

Reservation 26 (V, L)

29. Undanröjande av skyddstillsyn

Riksdagen avslår motion

2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 28.

Reservation 27 (M)

Förenklad beredning

30. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 31 mars 2022

På justitieutskottets vägnar

Fredrik Lundh Sammeli

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Lundh Sammeli (S), Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Petter Löberg (S), Johan Hedin (C), Linda Westerlund Snecker (V), Ellen Juntti (M), Katja Nyberg (SD), Gustaf Lantz (S), Johan Pehrson (L), Tobias Andersson (SD), Martin Marmgren (MP), Ingemar Kihlström (KD), Anna Wallentheim (S), Mikael Damsgaard (M), Ibrahim Baylan (S) och Pontus Andersson (SD).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet ett yrkande från allmänna motionstiden 2020/21 och ca 140 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2021/22. Motionsyrkandena rör Kriminalvården och handlar om bl.a. Kriminalvårdens behandlingsprogram och villkorlig frigivning. Yrkandena finns i bilaga 1. Av dessa yrkanden behandlas 68 förenklat eftersom de tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden. Dessa yrkanden finns i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Återfallsförebyggande arbete

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att införa ett nationellt avhopparprogram och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om hjälplinjen Preventell och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår motioner om statligt ansvar för utslussning, Kriminalvårdens brottsförebyggande arbete, samverkan mellan Kriminalvården, socialtjänsten och civilsamhället, civilsamhällets roll samt utvärdering och vidareutveckling av straffens innehåll.

Jämför reservation 1 (V), 2 (C), 3 (L), 4 (KD), 5 (M, SD, L) och 6 (S, V) samt särskilt yttrande 1 (S).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:916 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 4 begärs att regeringen ska tillsätta en utredning för att se över möjligheten för staten att ta över ansvaret för inslussning och återanpassning av personer som avtjänat straff för grova brott. Motionärerna anför att inslussningen länge har varit bristfällig, vilket till stor del beror på att relevanta myndigheter inte kan samarbeta med varandra. Regeringen behöver därför ta ett helhetsgrepp om frågan.

I kommittémotion 2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 32 begär motionärerna att Kriminalvårdens arbete med utslussning och ansvar för att förebygga återfall i brott ska förbättras samt att samverkan mellan Kriminalvården och socialtjänsten vid utslussning efter en frihetsberövande påföljd ska bli bättre. Motionärerna anför att man måste förbättra bl.a. arbetet med att förstärka dömdas möjlighet att under verkställigheten knyta an till arbetsmarknaden samt arbetet för att förhindra att skulder uppstår under häktnings- och verkställighetstiden.

I kommittémotion 2021/22:3974 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 90 begärs ett tillkännagivande om samverkan med socialtjänsten och civilsamhället inför frigivning från en kriminalvårdsanstalt. Motionärerna framhåller att det inför frigivningen behövs nära kontakter mellan Kriminalvården och socialtjänsten, t.ex. i frågor om bostad och försörjning. Även stödorganisationer där före detta kriminella hjälper andra att bryta med kriminalitet fyller en mycket viktig funktion.

I kommittémotion 2021/22:4190 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 22 begärs ett tillkännagivande om civilsamhällets roll i det brottsförebyggande arbetet. Motionärerna framhåller att frivilligorganisationer har en viktig

funktion i det brottsförebyggande arbetet. Bland civilsamhällets organisationer finns bl.a. sådana som arbetar direkt med rehabilitering av kriminella och de som organiserar läxhjälp, språkkaféer m.m. De har ett stort värde och deras betydelse i det brottsförebyggande arbetet måste stärkas. Ett liknande yrkande framställs i kommittémotion 2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 17. I yrkande 18 i samma motion begärs att man i Sverige ska pröva det system med sociala utfallskontrakt, s.k. social impact bonds, som finns i Storbritannien och innebär att civilsamhället får ekonomisk ersättning från staten i förhållande till hur väl man lyckas återanpassa tidigare brottslingar.

I kommittémotion 2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 19 begärs att det ska införas ett nationellt exitprogram för gängmedlemmar med obligatoriskt deltagande för dömda gängbrottslingar och yrkeskriminella. I kommittémotion 2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 36 begärs att ett nationellt avhopparprogram snabbt kommer på plats för att säkerställa att det finns en väl fungerande avhopparverksamhet i hela landet. I kommittémotion 2021/22:3974 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 86 framhålls att Polismyndigheten, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse och Socialstyrelsen den 30 september 2021 fick i uppdrag att förstärka och utveckla arbetet med stöd till avhoppare från kriminella, våldsbejakande extremistiska och hedersrelaterade miljöer i hela landet. Motionärerna begär att regeringen ska följa upp att avhopparprogrammet införs och får effekt.

I kommittémotion 2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om en utvärdering och vidareutveckling av straffens innehåll. Motionärerna framhåller att straffet ska markera slutet på den dömdes kriminella bana och att t.ex. tiden mellan dom och verkställighet bör kortas.

I kommittémotion 2021/22:3787 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 8 begär motionärerna att det förebyggande arbetet mot sexuella övergrepp mot barn ska förbättras genom att finansieringen av hjälplinjen vid oönskad sexualitet (Preventell) förändras och blir mer långsiktig. Motionärerna menar också att rutinerna bör ändras så att information om Preventell inte endast lämnas vid inskrivningssamtalet i kriminalvårdsanstalt utan även när den dömda frigges.

Bakgrund

Utslussning

I 11 kap. fängelselagen (2010:610) finns bestämmelser om särskilda utslussningsåtgärder. Av 1 § framgår att en intagen, för att minska riskerna för att han eller hon återfaller i brott eller på annat sätt underlätta hans eller hennes anpassning till samhället, får beviljas tillstånd till vistelse utanför anstalt genom utslussningsåtgärderna frigång, vårdvistelse, vistelse i halvvägshus och utökad frigång. Av 6 § framgår att ett tillstånd till en utslussningsåtgärd ska förenas med de villkor som behövs för att syftet med åtgärden ska uppnås eller

för att Kriminalvården ska kunna utöva nödvändig kontroll. Elektroniska hjälpmedel får användas för att kontrollera meddelade villkor.

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2021 (s. 51 f.) framgår att målet för intagna i säkerhetsklass 1 är att de ska förbereda sin frigivning genom successiv placering i anstalt i lägre säkerhetsklass. Därför förekommer det normalt inte att intagna frigges med särskild utslussningsåtgärd från en anstalt i säkerhetsklass 1. Från en anstalt i säkerhetsklass 2 är detta mer vanligt förekommande. I säkerhetsklass 3 är grundprincipen att frigivning genomförs med särskild utslussningsåtgärd. Även strafftiden har betydelse. Vid kortare strafftider kan det vara svårt att hinna med att förbereda för en placering i utslussningsåtgärd.

Andelen frigivna med särskild utslussningsåtgärd från säkerhetsklass 2 och 3 med en strafftid på 6 månader och mer ökade från 32 procent 2020 till 39 procent 2021. Enligt Kriminalvården bedöms ökningen vara ett resultat av myndighetens ambition att öka antalet klienter i särskilda utslussningsåtgärder för att främja återanpassning i samhället och för att frigöra anstaltsplatser. Under 2021 fortsatte det arbete som påbörjades under 2020, med olika förändringar i arbetssätt som gav god effekt. Att området hade en hög prioritet under året gjorde också att verksamheten ansträngde sig extra mycket för att motivera fler intagna att söka särskild utslussningsåtgärd.

Uppdrag till Kriminalvården om försöksverksamhet med inslussningsprogram

Regeringen beslutade i juni 2016 att ge en utredare i uppdrag att lämna förslag på en modell för lokal samverkan på individnivå för att förebygga återfall i brott (Ju2016/08506/KRIM). I mars 2017 redovisade utredningen, som antagit namnet Inslussningsutredningen, sin rapport Inslussning – en idéskiss (Ju 2016:E).

I april 2018 fick Kriminalvården i uppdrag från regeringen att förbereda och inrätta en försöksverksamhet med inslussningsprogram med utgångspunkt i Inslussningsutredningens förslag (Ju2018/02430/KRIM). Försöksverksamheten pågick mellan den 1 januari 2019 och den 30 juni 2020.

Av uppdragsbeskrivningen framgår att Kriminalvården vid planeringen av försöksverksamheten, inklusive dess omfattning, skulle samverka med Brå för att möjliggöra en utvärdering av verksamheten. Minst ett av de områden som Polismyndigheten definierat som särskilt utsatta skulle ingå i urvalet.

I uppdraget ingick att identifiera och involvera relevanta aktörer för uppdragets genomförande, såsom kommuner, regioner, Arbetsförmedlingen, Kronofogdemyndigheten och organisationer i det civila samhället. I uppdraget ingick också att tillsammans med dessa aktörer sätta upp former och ramar för arbetet. Utgångspunkten var att så långt som möjligt utgå från de inblandade aktörernas kärnverksamhet, befintliga arbetssätt och samverkansformer.

I mars 2019 fick Brå i uppdrag av regeringen att utvärdera försöksverksamheten med inslussningsprogram. I Brås uppdrag ingick samman-

fattningsvis att redovisa hur och i vilken omfattning försöksverksamheten har bedrivits samt bedöma om Kriminalvården genom försöksverksamheten har skapat förutsättningar för att minska klienters återfall i brott och bedriva inslussningsprogrammet nationellt samt skapat förutsättningar för ett långsiktigt och förbättrat inslussningsarbete. Uppdraget redovisades i december 2020 i Brås rapport Samordnade insatser för klienter med villkorlig frigivning – utvärdering av Kriminalvårdens försöksverksamhet med inslussningsgrupper (2020:15).

Av rapporten framgår (s. 8) att sammanlagt endast 27 klienter ingått i inslussningsprogrammet i de tre kommuner i vilka försöksverksamheten prövats. Av dessa har endast 21 funnits kvar i inslussningsprogrammet vid uppdragets slut. Brå menar (s. 14 f.) att det inte varit möjligt att bedöma i vilken utsträckning arbetssättet har förutsättningar att minska återfallen i brott eftersom så få klienter medverkat i inslussningsprogrammet. Dessutom har Brå endast haft möjlighet att följa ett fåtal klienter under hela deras villkorliga frigivning eftersom de flesta lämnade anstalten först hösten 2019 eller våren 2020. Brås bedömning är att arbetet behöver pågå under en längre tid för att man ska kunna bedöma om brottsåterfallen minskar genom en försöksverksamhet som denna. Att införa ett nytt arbetssätt brukar i regel ta mellan två och fyra år. Brå anser inte att Kriminalvården är redo att införa arbetet med inslussningsgrupper nationellt. Detta beror dels på att det inte har prövats i tillräcklig omfattning, dels på att flera delar i arbetssättet fortfarande behöver klargöras. I det fortsatta arbetet anser Brå att ledningen på nationell nivå måste ta ett större ansvar för att upprätta en tydlig målbild för arbetet, undanröja de samverkanshinder som har framkommit och se över eventuella behov av avtal och överenskommelser mellan aktuella verksamheter. I det fortsatta arbetet behöver ledningen på nationell nivå även överväga om det behövs utbildning och/eller metodstödande åtgärder för att utveckla arbetet effektivt och göra det mer uppföljningsbart. Slutligen uppger Brå att det krävs mer erfarenhet för att besvara frågan om försöksverksamheten har bidragit till ett förbättrat och långsiktigt inslussningsarbete. Av intervjuer med frivårdsinspektörerna framgår dock att arbetssättet innebär mer tid med klienterna och att samordnade och tidiga insatser skapar en effektivitet i arbetet. Detta borde på sikt innebära ett långsiktigt och förbättrat inslussningsarbete.

I Kriminalvårdens årsredovisning för 2021 (s. 52) uppges att Kriminalvården under 2021 fick ett regeringsuppdrag med fokus att bredda och utveckla inslussning. Uppdraget innebär att modellen ska spridas till hela frivården. Under 2021 infördes s.k. inslusstödare, som ska avlasta chefer och medarbetare i arbetet med att bygga strukturer för samverkan. Dessutom gjordes en satsning på att sprida kunskap om inslussning till externa samverkansaktörer genom att en webbsida byggdes upp där information och erfarenheter samlas. Uppdraget ska pågå till maj 2022. Resultaten från Brås utvärdering av den tidigare försöksverksamheten togs enligt Kriminalvården

till vara genom att lärdomar om effektiv samverkan spreds till fler frivårds-kontor. Analys och uppföljning av inslussningen har strukturerats och genomförs nu systematiskt.

Samarbete med Arbetsförmedlingen

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2021 framgår att det under 2021 påbörjades ett arbete med att se över det samarbete som Kriminalvården och Arbetsförmedlingen haft under många år för att stärka de intagnas möjligheter på arbetsmarknaden. Samarbetet finns på landets samtliga anstalter och frivårdskontor. Samarbete sker också i Krami, en samverkan mellan Kriminalvården, Arbetsförmedlingen och den aktuella kommunen, som under 2021 bedrevs på 15 orter runt om i landet.

I Kriminalvårdens regleringsbrev för 2022 anges (s. 3 f.) följande om Kriminalvårdens samverkan med Arbetsförmedlingen:

Kriminalvården och Arbetsförmedlingen ska, i samverkan med landets kommuner eller andra aktörer, utveckla Krami eller motsvarande verksamheter i syfte att stärka Kriminalvårdens klienters möjligheter på arbetsmarknaden som ett led i det återfallsförebyggande arbetet. Verksamheten ska också nå fler av Kriminalvårdens klienter. Myndigheterna ska under arbetet dra nytta av de erfarenheter och lärdomar som dragits från arbetet i de kommuner där verksamheten Krami finns. Myndigheterna ska lämna en gemensam redovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Arbetsmarknadsdepartementet med kopia till Justitiedepartementet) senast den 15 september 2022. Av redovisningen ska framgå vilka insatser som har genomförts och som planeras, hur resurssättningen från respektive myndighet ser ut i verksamheten samt en bedömning av det framtida resursbehovet. Myndigheterna ska vidare särskilt redovisa vilka kommuner som har visat intresse av att ingå i samarbetet.

Uppdrag att vidareutveckla det återfallsförebyggande arbetet

Den 28 oktober 2021 gav regeringen i uppdrag till Kriminalvården att vidareutveckla sitt återfallsförebyggande arbete (Ju2021/03732). Myndigheten ska analysera hur arbetet i högre grad kan anpassas till samtliga dömdas olika behov och förutsättningar. Kriminalvården ska särskilt beakta unga dömdas behov. Utifrån analysen ska Kriminalvården redogöra för hur de identifierade behoven kan omhändertas i verksamheten.

Regeringen uppger att det är av högsta vikt att Kriminalvården arbetar med väl underbyggda metoder för att förhindra fortsatt brottslighet efter avslutad verkställighet. Vare sig det handlar om korta eller långa fängelsestraff ska målet vara att straffet markerar slutet på den dömdes kriminella bana. Ett framgångsrikt återfallsförebyggande arbete för dömda förutsätter att Kriminalvården kan tillgodose kraven på ett individanpassat innehåll i verkställigheten. Det förutsätter även en helhetssyn när det gäller vilka åtgärder som ska vidtas och det är därför av särskild vikt att det finns en fungerande samverkan med andra berörda aktörer.

Uppdraget innebär enligt regeringen att det återfallsförebyggande arbetet intensifieras genom en kraftfull och långvarig satsning på åtgärder under verkställigheten. Det handlar bl.a. om att vidta åtgärder så att en högre andel deltar i och slutför behandlingsprogram under sin verkställighet samt att tillse att utbildning och annan adekvat sysselsättning erbjuds fler intagna i anstalt. Det kan också handla om att utveckla arbetet med att bistå intagna att planera sin ekonomi i syfte att minska risken för en ökad skuldsituation. Det handlar därutöver också om att fortsätta arbetet med att stärka samverkan mellan berörda myndigheter och civilsamhället för att få till stånd en adekvat utslussning.

Kriminalvården ska lämna en delredovisning senast den 15 september 2022 och en slutredovisning senast den 15 september 2023.

Kriminalvårdens årsredovisning

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2021 (s. 4) framgår att ett av Kriminalvårdens mål är att minska risken för återfall i brott. Som återfall räknar Kriminalvården de klienter som avtjänat straff inom kriminalvården och sedan döms till en ny kriminalvårdspåföljd inom tre år. Andelen återfall i brott räknat på detta sätt är 30 procent, vilket är en betydligt lägre siffra än på 1990-talet då runt 40 procent återföll i brott.

Extern samverkan

I Riksrevisionens rapport Återfall i brott – hur kan samhällets samlade resurser användas bättre? (RiR 2015:4) rekommenderar Riksrevisionen Kriminalvården att verka för att frivilligorganisationer kopplas in i högre grad.

Regeringen anför följande i skrivelsen om Riksrevisionens rapport om återfall i brott (skr. 2015/16:27 s. 12 f.):

Eftersom merparten av de klienter som tas in i anstalt avtjänar fängelsestraff som är kortare än ett år har Kriminalvården endast under en begränsad tid möjlighet att vidta åtgärder som är anpassade till klienternas behov. Samverkan med andra aktörer, t.ex. Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, kommuner och landsting är därför en avgörande framgångsfaktor för ett väl fungerande återfallsförebyggande arbete. Regeringen bedömer dock att det finns förutsättningar att i större utsträckning involvera även socialt ansvarstagande företag och civilsamhällets organisationer i arbetet. Regeringen avser därför att genomföra vissa ändringar i förordningen (2002:954) om statsbidrag till vissa organisationer inom kriminalvårdens område för att förtydliga utgångspunkterna för bidragsgivningen och därmed skapa bättre förutsättningar för samarbetet. Regeringen överväger vidare att ytterligare höja statsbidragets storlek.

För att involvera flera aktörer i det återfallsförebyggande arbetet har justitie- och migrationsministern under våren tagit initiativ till en utvecklad samverkan mellan Kriminalvården och näringslivet genom att bjuda in till ett rundabordssamtal om socialt ansvarstagande företag som del i arbetet. Syftet med samtalet var att utbyta erfarenheter samt identifiera möjligheter och utmaningar för ett samarbete mellan aktörerna.

Regeringen utesluter inte att det även på andra områden kan komma att krävas ytterligare åtgärder för att skapa tydligare incitament för samverkan. Vidare övervägs behovet av särskilda regeringsuppdrag, tydligare regleringar i myndighetsinstruktionerna eller uppdrag i myndigheternas regleringsbrev om samverkan med Kriminalvården. Frågorna bereds för närvarande i Regeringskansliet.

I årsredovisningen för 2018 anför Kriminalvården att det under 2018 togs fram en strategi för extern samverkan och nya riktlinjer för samverkan med civilsamhället (s. 64 f.). Dokumenten tydliggör ansvarsområden, identifierar viktiga forum för samverkan och anger inriktning för att skapa större enhetlighet. Myndigheten uppger att det under 2018 utvecklades en samverkan med det civila samhället bestående av bl.a. studiecirkel om vardagsekonomi i samarbete med Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare, kontakter med folkbildningen för eventuell samverkan om icke formell utbildning, möte med civilsamhällets aktörer om regeringsuppdraget med inlussningsgrupper och samarbete med organisationen Vägen ut för att arbeta med frivillningsförberedelser.

Sluta skjut

Som en satsning i ett myndighetsgemensamt uppdrag mot grov organiserad brottslighet inledde Malmö stad 2018 en samverkan med bl.a. Polismyndigheten i Malmö för att begränsa det grova våldet genom projektet Sluta skjut. Samverkan sker även med civilsamhället, och budskapet är att myndigheter och civilsamhället står enade för att bekämpa det grova våldet. Sluta skjut bygger på den i USA evidensbaserade, brottsförebyggande och trygghetsskapande strategin GVI – gruppvaldsintervention. Arbetet fokuserade under 2018 på att omvandla modellen till svenska förhållanden. I modellen ingår bl.a. att våldsdrivande individer kallas till ett informationsmöte. På mötet finns personer från rättsväsendet och civilsamhället som förmedlar samma budskap om att våldet måste upphöra. Socialtjänsten finns också med för att erbjuda stöd till dem som väljer att lämna kriminaliteten. Som alternativ till det gemensamma mötet kan även hembesök genomföras. En annan viktig del i modellen är de sanktioner som följer om våldet inte upphör (Kriminalvårdens årsredovisning för 2018, s. 65).

En effektutvärdering av projektet visar att Malmö har haft en kontinuerligt nedåtgående trend när det gäller skjutningar under de senaste åren jämfört med andra städer i Sverige. Den trenden fanns dock redan innan Sluta skjut genomfördes, vilket gör det svårt att identifiera exakt vilken roll projektet haft i det minskade antalet skjutningar (FoU-rapport 2021:2 Effektutvärdering av Sluta skjut).

Regeringen gav den 30 september 2021 Brå, Polismyndigheten och Kriminalvården i uppdrag att i samverkan med ett antal frivilliga kommuner sprida strategin bakom Sluta skjut till fler orter i Sverige (Ju2021/03330). I beslutet anför:

GVI är en strategi som kräver ett nära samarbete mellan deltagande statliga myndigheter och kommuner. Strategin ska spridas till de frivilliga kommuner där myndigheterna bedömer det som mest lämpligt. Lärdomar och erfarenheter från försöksverksamheten med Sluta skjut i Malmö ska beaktas i genomförandet av uppdraget. Myndigheterna ska också säkerställa att arbetet utvärderas.

(...) Mot bakgrund av de allvarliga problemen med grovt våld i kriminella miljöer är det viktigt att GVI sprids till flera orter, eftersom det är en brottsförebyggande metod mot sådan problematik som har visat på lovande resultat.

En beskrivning av uppdragets genomförande under 2021 ska lämnas till Regeringskansliet senast den 1 maj 2022.

I Kriminalvårdens årsredovisning för 2021 uppges (s. 32) att en struktur för införande av strategin började ta form under förra året och att hittills Örebro, Göteborg och Uppsala fattat beslut om att börja arbeta med strategin, i samverkan med Kriminalvården och polisen. Därutöver genomfördes informationsträffar med ytterligare kommuner under 2021.

Sociala utfallskontrakt

I januari 2020 publicerade Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO) rapporten Med framtiden för sig – en ESO-rapport om sociala investeringar, 2020:1. I rapporten undersöks i vilken utsträckning sociala investeringar kan stimulera långsiktighet i planeringen och främja mer samarbete mellan olika offentliga huvudmän. Frågor om hur privat och ideell sektor kan engageras mer i förebyggande insatser diskuteras också.

I rapporten förklaras (s. 94) att den grundläggande principen för sociala utfallskontrakt är att en extern aktör finansierar en insats för att uppnå fördefinierade utfall i form av både mänskliga och ekonomiska vinster. Ett socialt utfallskontrakt utgår från ett tydligt definierat socialt eller hälsomässigt behov för en viss målgrupp. Kopplat till detta behov ska det finnas mätbara utfall och en utvärderingsmodell som med trovärdighet kan ge information om huruvida det sker en förflyttning i något avseende för målgruppen. När det gäller aktörer ska det finnas minst en offentlig part som är beredd att betala för det definierade utfallet, investerare som är beredda att ta en finansiell risk för att testa en ny lösning som antas påverka utfallet och utförare som kan leverera denna. När rapporten skrevs fanns det bara ett pågående utfallskontrakt i Sverige, i Norrköpings kommun.

Avhopparverksamhet

Brå lämnade i maj 2016 rapporten Stöd till avhoppare från kriminella grupperingar (2016:6). Syftet med rapporten var att öka kunskapen om det stöd som erbjuds avhoppare runt om i landet samt att bidra till att utveckla insatserna så att fler personer kan lämna ett liv i kriminella grupperingar. Brå bedömer i rapporten att antalet myndighetsdrivna specialiserade avhopparverksamheter är tillräckligt men att man behöver förbättra förutsättningarna

för avhoppare som vänder sig till polisen eller socialtjänsten i andra delar av landet än där de myndighetsdrivna avhopparverksamheterna finns. Vidare anser Brå i rapporten att det finns skäl för de myndighetsdrivna specialiserade verksamheterna att se över möjligheten att vidga sina upptagningsområden så att fler avhoppare kan tas emot. Brå anser också att utbytet av erfarenheter i landet behöver öka. I rapporten lämnas ett antal förslag på hur avhopparverksamheten kan förbättras.

Under hösten 2016, efter det att den ovannämnda rapporten lämnats till regeringen, beslutade Polismyndigheten om interna riktlinjer för avhopparverksamhet och tillsatte även en nationell samordnare för avhopparverksamhet.

Under hösten 2017 inledde Stadsledningskontoret i Göteborg en uppföljning av den avhopparverksamhet som sedan 2011 bedrivs inom stadens enhet kunskapscentrum mot organiserad brottslighet. På uppdrag av socialförvaltningen i Stockholms stad gjorde kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet under 2017 en utvärdering av SIG-projektet (sociala insatsgrupper).

Av Polismyndighetens regleringsbrev för budgetåret 2022 framgår att högst 22,5 miljoner kronor av tilldelat anslag får användas för bidrag till organisationer som hjälper personer att lämna ett liv i kriminalitet (avhopparverksamhet).

Nationellt avhopparprogram

Regeringen gav den 19 december 2019 Kriminalvården, Polismyndigheten, Statens institutionsstyrelse och Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett gemensamt nationellt avhopparprogram för att förstärka samhällets stöd till individer som vill lämna kriminella eller våldsbejakande extremistiska miljöer och grupperingar (Ju2019/02027). Uppdraget samordnades av Kriminalvården och slutredovisades den 1 mars 2021 (Ju2021/00925).

I myndigheternas förslag till en nationell samordningsstrategi för avhopparverksamhet ingår dels förslag som gäller det strategiska arbetet, dels förslag till en nationell struktur för arbetet med att motivera till och stödja avhopp från kriminella eller våldsbejakande extremistiska miljöer och grupperingar. Samordningsstrategin beskriver bl.a. kommuners, myndigheters och andra aktörers roller och ansvar i arbetet med avhopp samt förslag på hur arbetet kan organiseras på olika nivåer (lokal, regional, nationell). Enligt myndigheterna behöver samhällets insatser för avhoppare bli mer likvärdiga i landet och arbetet behöver samordnas och struktureras bättre på såväl lokal som regional och nationell nivå. Kunskapen om avhoppare och deras behov samt vilka resurser som finns att tillgå behöver också öka inom myndigheter och kommuner. Individer i behov av stöd och deras anhöriga behöver även i högre grad få kunskap om vilka insatser som kan komma att bli aktuella. Myndigheterna bedömer bl.a. också att befintliga strukturer bör utnyttjas i

arbetet med stöd till avhoppare. Exempelvis kan frågan om avhopparverksamhet inkluderas i befintliga lokala samverkansöverenskommelser, i vilka även Kriminalvården bör involveras.

I september 2021 gav regeringen Polismyndigheten, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse och Socialstyrelsen i uppdrag att förstärka och utveckla arbetet med stöd till avhoppare från kriminella, våldsbejakande extremistiska och hedersrelaterade miljöer i hela landet (Ju2021/03331). Enligt regeringen är syftet med uppdraget att skapa långsiktigt hållbara förutsättningar för att fler individer ska få tillgång till sådant stöd. I arbetet med uppdraget ska myndigheterna samråda med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), kommunerna och regionerna, länsstyrelserna samt med andra relevanta aktörer.

I bakgrunden till beslutet anger regeringen att fler avhopparverksamheter behöver etableras i landet och att fler individer som behöver insatser för att lämna exempelvis kriminella gäng kan få det. Det är viktigt att det finns en ändamålsenlig struktur för samverkan mellan de aktörer som berörs och att insatser för den enskilde kan genomföras på ett effektivt och samordnat sätt. Det är också viktigt att redan befintliga och välfungerande verksamheter och strukturer utnyttjas i arbetet med stöd till avhoppare.

Regeringen uppger att Polismyndigheten, Kriminalvården och Statens institutionsstyrelse har följande uppdrag (s. 4):

- Att etablera en ändamålsenlig struktur för arbetet med avhoppare inom respektive myndighet samt för samverkan mellan myndigheterna.
- Att säkerställa att det inom myndigheterna finns kontaktytor dit kommuner och andra externa aktörer och individer i behov av stöd kan vända sig när det gäller frågor om stöd till avhoppare.
- Att verka för att avhopparverksamhet etableras, bedrivs och tillgängliggörs i tillräcklig utsträckning i de kommuner i landet där det enligt den lokala problembilden finns ett behov av detta. En sådan bedömning ska ske i samråd mellan kommuner, Polismyndigheten, Kriminalvården och andra relevanta aktörer.
- Att verka för att frågan om avhopparverksamhet vid behov hanteras i särskilda eller befintliga lokala samverkansöverenskommelser.
- Att inom respektive myndighet öka kunskapen om avhoppares behov av insatser samt öka kunskapen inom myndigheterna och bland myndigheternas klienter om vilket stöd till avhoppare som finns att tillgå.

Därutöver har myndigheterna i uppdrag att tillsammans med Socialstyrelsen

- utifrån forskning och svenska och nordiska erfarenheter ta fram och sprida metodstöd och kunskapsstöd för arbetet med stöd till avhoppare, inklusive en beskrivning av vilka aktörer som genomför olika insatser
- utarbeta former för hur arbetet med avhoppare kontinuerligt ska följas upp och redovisas och inom ramen för det utarbeta och sammanställa statistik

på området; modellen ska ge förutsättningar för uppföljning på individnivå, för att exempelvis möjliggöra vetenskaplig uppföljning och annan forskning

- skapa en myndighetsgemensam nationell webbplats om avhopparverksamhet riktad till yrkesverksamma samt till avhoppare och deras anhöriga, samt utarbeta en plan för förvaltningen av denna. Av informationen på webbplatsen ska det tydligt framgå vart man kan vända sig för att erhålla stöd samt vilka typer av insatser som kan komma att bli aktuella.

För att myndigheterna ska komma igång med uppdraget tillsattes samtidigt en utredare som inledningsvis ska stödja och koordinera myndigheternas arbete.

Utredarens arbete ska redovisas senast den 30 september 2022. Myndigheterna ska senast den 2 maj 2022 lämna en första sammanställning över vidtagna och planerade åtgärder samt senast den 2 maj 2023 lämna en andra sammanställning över vidtagna och planerade åtgärder. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 februari 2024.

Preventell

Preventell är en nationell telefonlinje som drivs i syfte att förebygga sexuellt våld genom vård och behandling mot sexuella riskbeteenden. Målgruppen är personer med självupplevt riskbeteende, tvångsmässig upptagenhet av sexuella tankar och handlingar, sexuellt intresse för barn och impulser att tvinga någon till sex. Även närstående och vårdgivare kan få råd och hjälp från Preventell att hantera frågor om sexuellt våld och oro för sexuella övergrepp.

Regeringen har sedan starten 2012 årligen gett bidrag till Karolinska universitetssjukhuset för att utveckla den nationella hjälptelefonen Preventell. Preventell startades av Anova, som är ett centrum vid Karolinska universitetssjukhuset för klinisk utredning och behandling inom områdena andrologi, sexualmedicin och transmedicin.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (Vårdanalys) har på regeringens uppdrag granskat hur Preventell har bedrivits i förhållande till regeringens krav och regionernas möjligheter att själva utveckla hjälplinjen på nationell nivå (Stegvis skillnad – En granskning av hjälplinjen PrevenTells arbete för att förebygga sexualbrott, rapport 2019:1). Vårdanalys bedömer att en utveckling mot att lämna över ansvaret för förvaltning och finansiering av Preventell till regionerna är ett logiskt nästa steg för verksamheten. I rapporten anges att det finns flera fördelar med en övergång. Den främsta är att den medicinska rådgivning som Preventell bidrar med har goda förutsättningar att motivera personer att söka vård genom att kunna hänvisa vidare till behandlande enheter. Till dess att rätt förutsättningar för övertagande finns rekommenderar Vårdanalys fortsatt statlig styrning.

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2022 att anslaget 2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor bl.a. skulle öka med 5 miljoner kronor fr.o.m. 2022 för att ge långsiktiga förutsättningar för ökad

kunskap om förebyggande åtgärder mot sexuellt våld och för att verksamheten med den nationella stödtelefonen Preventell.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2018/19 föreslog utskottet ett tillkännagivande om att förstärka Kriminalvårdens arbete med att förebygga återfall (bet. 2018/19:JuU13 s. 11 f.). Utskottet anförde att det bl.a. handlar om att stärka avhopparverksamheten, att förhindra att skulder uppstår för den intagne under fängelsetiden samt att stärka samverkan mellan berörda myndigheter och civilsamhället för att få till stånd en adekvat utslussning. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2018/19:192). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat (skr. 2021/22:75 s. 73).

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2020/21 behandlade och avstyrkte utskottet ett liknande yrkande (bet. 2020/21:JuU26 s. 11). Utskottet anförde att Kriminalvården har fått i uppdrag att utveckla sitt återfallsförebyggande arbete för personer dömda för våldsbrott mot närstående och att fr.o.m. 2022 genomföra systematiska uppföljningar av bakgrundsfaktorer och behovsområden av betydelse för risken att återfalla i brott. Mot bakgrund av att tillkännagivandet från 2019 inte var slutbehandlat och det pågår arbete inom området saknades det enligt utskottet skäl för riksdagen att göra ett nytt tillkännagivande i denna fråga. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:304).

I betänkande 2020/21:JuU26 (s. 11 f.) behandlade utskottet motionsyrkanden om att förbättra Kriminalvårdens arbete med utslussning och om samverkan med socialtjänsten och civilsamhället inför frigivning från en kriminalvårdsanstalt. Utskottet avstyrkte yrkandena med hänvisning till tillkännagivandena från våren 2019 om återfallsförebyggande arbete och att arbete pågår inom området. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:304).

I betänkande 2019/20:JuU28 (s. 16 f.) behandlade utskottet ett motionsyrkande om att civilsamhället spelar en viktig roll i det återfallsförebyggande arbetet. Mot bakgrund av att civilsamhället omfattas av flera av de uppdrag som getts inom det återfallsförebyggande arbetet samt att Kriminalvården 2018 tagit fram en strategi för extern samverkan och nya riktlinjer för samverkan med civilsamhället saknades det enligt utskottet anledning att ta några sådana initiativ som motionärerna efterfrågade. Utskottet avstyrkte därmed yrkandet. Riksdagen följde utskottets förslag (prot. 2019/20:106). Likadana yrkanden behandlades och avstyrktes även i betänkningarna 2020/21:JuU17 (s. 11 f.) och 2020/21:JuU26 (s. 11 f.) .

Utskottet har vid flera tillfällen avstyrkt motionsyrkanden om att i Sverige pröva ett system med sociala utfallskontrakt, senast i betänkande 2020/21:JuU28 (s. 16 f.). Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:396).

Vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2018/19 föreslog utskottet ett tillkännagivande om att det bör införas ett nationellt exitprogram för personer som vill lämna det kriminella livet (bet. 2018/19:JuU13 s. 11 f.). Ett sådant program ska erbjuda dem som väljer att hoppa av ett kriminellt gäng skydd och en möjlighet att påbörja ett laglydigt liv. Ett nationellt program innebär bl.a. förbättrade förutsättningar att ha rutiner på plats för att hotade personer ska kunna få hjälp med nya identiteter och att vid behov byta bostadsort. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2018/19:192). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat (skr. 2021/22:75 s. 74 f.).

I december 2021 biföll riksdagen utskottets ställningstagande kring avhoppbarverksamhet (bet. 2021/22:JuU1 s. 34, rskr. 2021/22:89). Enligt utskottet bör bl.a. ett nationellt exitprogram inrättas och Polismyndighetens anslag ökas med ytterligare 50 miljoner kronor fr.o.m. 2022 för att möjliggöra ökad avhoppbarverksamhet.

I betänkande 2020/21:JuU26 föreslog utskottet ett tillkännagivande om utvärdering och vidareutveckling av straffens innehåll. Utskottet anförde följande (s. 23):

Målet med ett fängelsestraff måste vara att markera slutet på den dömdes kriminella bana. Så är inte i tillräcklig utsträckning fallet i dag. Enligt utskottet finns det därför skäl att utvärdera och vidareutveckla verkställighetsinnehållet för de dömda. Även om dessa frågor i viss mån är uppmärksammade måste mer göras, inte minst mot bakgrund av den växande grupp unga vuxna som har ett stort våldskapital och ett lågt förtroende för samhället och dess myndigheter och som inte har något egentligt intresse av att lämna kriminaliteten bakom sig.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:304). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat (skr. 2021/22:75 s. 110 f.)

Vid beredningen av betänkande 2020/21:JuU17 föreslog utskottet ett tillkännagivande om hjälplinjen vid oönskad sexualitet. I ställningstagandet anfördes följande (s. 17):

Utskottet anser att hjälplinjen vid oönskad sexualitet (Preventell) har en viktig roll i det brottsförebyggande arbetet och att en långsiktig finansiering skulle förbättra möjligheterna att planera verksamheten. Regeringen bör därför göra en översyn av finansieringen till Preventell och då beakta de rekommendationer som Vårdanalys lämnade i sin granskningsrapport 2019. Utskottet anser också att regeringen bör vidta åtgärder för att säkerställa att information om Preventell lämnas i tillräcklig utsträckning till personer som döms för brott. Sådan information bör t.ex. lämnas inte bara vid ett inskrivningssamtal utan även när den dömda lämnar en sluten anstalt.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:240–242). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat (skr. 2021/22:75, s. 382).

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan gjorde riksdagen ett tillkännagivande 2019 om att förstärka Kriminalvårdens arbete med att förebygga återfall i brott. Det återfallsförebyggande arbetet är en av Kriminalvårdens viktigaste uppgifter och ett område som bör prioriteras. Kriminalvården har ett pågående uppdrag från regeringen att vidareutveckla sitt återfallsförebyggande arbete. Förutom en satsning på åtgärder under verkställigheten, t.ex. planering av ekonomin i syfte att minska risken för skulder, handlar uppdraget om att stärka samverkan mellan myndigheterna och civilsamhället och få till stånd en adekvat utslussning. Vidare har Kriminalvården fått i uppdrag av regeringen att dels bredda och utveckla inslussningen, dels tillsammans med Arbetsförmedlingen stärka möjligheterna på arbetsmarknaden för personer som har avtjänat straff som ett led i det återfallsförebyggande arbetet. Mot bakgrund av att det pågår arbete i fråga om minskning av återfall i brott, utslussning, inslussning och samverkan mellan berörda myndigheter saknas det enligt utskottet skäl för riksdagen att göra ett nytt tillkännagivande i dessa frågor. Motionerna 2021/22:916 (V) yrkande 4, 2021/22:3579 (C) yrkande 32 och 2021/22:3974 (L) yrkande 90 avstyrks.

När det gäller civilsamhällets betydelse för det återfallsförebyggande arbetet vidhåller utskottet sin tidigare uppfattning att det mot bakgrund av det arbete som redan bedrivs saknas skäl att ta några sådana initiativ som motionärerna efterfrågar. Utskottet avstyrker därför motionerna 2021/22:4190 (KD) yrkande 22 och 2021/22:4194 (KD) yrkande 17. Utskottet vidhåller även sin tidigare uppfattning när det gäller sociala utfallskontrakt och ser därför inget skäl att ställa sig bakom yrkandet i motion 2021/22:4194 (KD) yrkande 18. Motionsyrkandet avstyrks.

Som framgår ovan har utskottet tidigare tillkännagett för regeringen att ett nationellt avhopparprogram bör inrättas. Det behöver finnas ett starkt stöd från samhällets sida för den som vill lämna det kriminella livet. Avhopparverksamheterna behöver fortsätta att utvecklas, och ett nationellt exitprogram bör införas. Utskottet anser att det är angeläget att en väl fungerande avhopparverksamhet snabbt kommer på plats i hela landet och att regeringen i sin myndighetsstyrning följer upp att det nationella avhopparprogrammet genomförs och får effekt. Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen tillkänna för regeringen. Utskottet är däremot inte berett att ställa sig bakom förslaget att medverkan i det nationella avhopparprogrammet ska vara obligatoriskt för vissa grupper av dömda. Utskottet tillstyrker därmed motionerna 2021/22:3579 (C) yrkande 36 och 2021/22:3974 (L) yrkande 86 samt tillstyrker delvis motion 2021/22:3779 (M) yrkande 19.

Riksdagen riktade våren 2021 ett tillkännagivande till regeringen om en utvärdering och vidareutveckling av straffens innehåll. Utskottet anser att frågan om att vidareutveckla verkställighetsinnehållet därmed redan är uppmärksammat och att det i nuläget inte har framkommit skäl att på nytt rikta ett sådant tillkännagivande till regeringen. Motion 2021/22:3779 (M) yrkande 1 avstyrks.

Som framgår ovan riktade riksdagen våren 2021 ett tillkännagivande till regeringen om Preventell. Utskottet anser fortfarande att regeringen bör vidta åtgärder för att säkerställa att information om Preventell och möjligheten att kontakta Anova anonymt lämnas i tillräcklig utsträckning till personer som dömts för brott. Sådan information lämnas i dag till dömda sexualbrottslingar i samband med inskrivningssamtalet men ges inte när den dömda lämnar en sluten anstalt och övergår till frivården. Utskottet anser vidare att en långsiktig finansiering av Preventell bör säkras genom en fast finansiering i stället för en finansiering från år till år. Regeringen bör därför göra en översyn av finansieringen av Preventell och då beakta de rekommendationer som Vårdanalys lämnade i sin granskningsrapport 2019. Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen tillkänna för regeringen. Utskottet tillstyrker därmed motion 2021/22:3787 (M) yrkande 8.

Tiden i anstalt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om avdelningar med färre intagna, andlig vård, gps vid fångtransporter och permissioner, säkerhetskontroll i frivården och åtgärder för att minska intagnas skulder.

Jämför reservation 7 (V), 8 (C, KD), 9 (M, C, KD, L, MP), 10 (SD, L) och 11 (M, KD).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:916 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 3 begärs att regeringen ska ge Kriminalvården i uppdrag att inrätta avdelningar med färre klienter för att anpassa avdelningarna efter klienternas behov. Enligt motionärerna behöver avdelningarna bli mindre för att miljön för både intagna och anställda ska bli bättre. Befintliga anstalter bör byggas om och nya anstalter planeras så att högst 15 intagna vistas på en normal-avdelning. För vissa särskilt krävande grupper av intagna behöver ännu mindre avdelningar inrättas.

I kommittémotion 2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 33 begärs ett tillkännagivande om intagnas möjlighet till andlig vård. Motionärerna anför att den andliga vården inom kriminalvården riskerar att nedmonteras på grund av den rådande platsbristen. Ett exempel är nedläggningen 2018 av klostret på Kumlaanstalten.

I samma motion yrkande 39 begärs att användningen av gps vid fångtransporter och permissioner bör öka för att höja känslan av trygghet för brottsoffer och motverka rymningar.

I kommittémotion 2021/22:3974 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 91 begärs ett tillkännagivande om säkerheten för anställda inom Kriminalvården

inklusive frivården. Enligt motionärerna bör lagen ändras så att det alltid ska kunna göras säkerhetskontroller inom frivården och inte bara när vissa villkor är uppfyllda.

I kommittémotion 2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 12 begär motionärerna ett tillkännagivande om skulduppbyggnad i fängelset. Motionärerna vill att skuldsanering ska beaktas i den verkställighetsplan som upprättas i början av verkställigheten. Åtgärder bör vidtas för att minska den intagnes skuldbörda och för att etablera kontakt med Kronofogdemyndigheten och andra relevanta aktörer.

Bakgrund

Placering i anstalt

Enligt 1 kap. 5 § första stycket fängelselagen ska verkställigheten utformas så att den intagnes anpassning i samhället underlättas och så att negativa följder av frihetsberövandet motverkas. Verkställigheten får inte innebära andra begränsningar i den intagnes frihet än som följer av fängelselagen eller som är nödvändiga för att ordningen eller säkerheten ska kunna upprätthållas. En kontroll- eller tvångsåtgärd får endast användas om den står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Om en mindre ingripande åtgärd är tillräcklig ska den användas (1 kap. 6 § fängelselagen).

En intagen får vidare inte placeras så att han eller hon underkastas mer ingripande övervakning och kontroll än som är nödvändigt för att ordningen eller säkerheten ska kunna upprätthållas. Vid beslut om placering ska, i den utsträckning det är möjligt, hänsyn tas till den intagnes behov av sysselsättning, omvårdnad och en lämplig frigivningsplanering (2 kap. 1 § fängelselagen). Vid bedömningen enligt 2 kap. 1 § första stycket fängelselagen ska enligt 10 § fängelseförordningen (2010:2010) följande särskilt beaktas:

1. risken för rymning, fritagning, fortsatt brottslighet, missbruk och annan misskötsamhet, och
2. behovet av att undvika en olämplig sammansättning av intagna och att i övrigt kunna bedriva en ändamålsenlig verksamhet i anstalt.

Av KVFS 2011:1 kap. 2 framgår att ett beslut om placering ska föregås av en helhetsbedömning i varje enskilt fall. Denna bedömning får inte mynna ut i att en intagen placeras under högre eller lägre grad av övervakning och kontroll än som är nödvändigt för att ordningen eller säkerheten ska kunna upprätthållas. Graden av övervakning och kontroll framgår i första hand av anstaltens eller avdelningens säkerhetsklass. Vid bedömningen av de risker som framgår av 10 § 1 fängelseförordningen ska särskilt beaktas

1. karaktären och omfattningen av den intagnas tidigare och aktuella brottslighet
2. utfallet av tidigare och pågående verkställighet
3. strafftidens längd och återstående verkställighetstid

4. om den intagne ska utvisas eller avvisas efter frigivning eller saknar anknytning till riket
5. om den intagne är medlem i eller har annan koppling till ett kriminellt nätverk eller grov organiserad brottslighet
6. den intagnes personliga förhållanden, såsom missbruk eller psykisk ohälsa.

I allmänna råd till 10 § 2 fängelseförordningen anges att en olämplig sammansättning av intagna kan uppkomma t.ex. när det gäller intagna som är dömda i samma mål eller som är medlemmar i eller har annan koppling till samma eller rivaliserande kriminella nätverk, om en intagen riskerar att utsättas för övergrepp av en annan intagen eller om en intagen kan befaras påverka en annan intagen att allvarligt störa ordningen eller säkerheten. Att behovet av att i övrigt kunna bedriva en ändamålsenlig verksamhet i anstalt särskilt ska beaktas innebär bl.a. att hänsyn kan tas till Kriminalvårdens behov av att ha anstalter och avdelningar med olika inriktning, t.ex. behandling eller omvårdnad.

Andlig vård

Av information på Kriminalvårdens webbplats framgår följande:

I svensk kriminalvård finns cirka 170 präster, pastorer, diakoner och imamer. Deras uppdrag är att möta intagnas behov av personliga samtal, ordna gudstjänster och vägleda i etiska och existentiella frågor.

Fängelsesjälavårdare har tystnadsplikt för att ska skapa fullt förtroende och trygghet för den enskilda själavården.

Personalen som arbetar med den andliga vården:

- förmedlar kontakter till andra trossamfund.
- har själavårdssamtal.
- kan medverka i behandlingsprogram.
- håller gudstjänster, andakter och bönesamlingar.
- hjälper till vid konflikter, olyckor och dödsfall.
- samordnar besöksgruppsverksamhet.
- leder samtalsgrupper och studiecirklar.
- stödjer de intagna inför frigivning.

Vid varje anstalt och häkte finns en nämnd för andlig vård, NAV, som samordnar arbetet med den andliga vården.

Sveriges kristna råd, SKR, har det övergripande ansvaret för andlig vård i Kriminalvården.

Permissioner

Verkställigheten i en kriminalvårdsanstalt ska utformas så att den intagnes anpassning i samhället underlättas och negativa följder av frihetsberövandet motverkas. Vidare ska verkställigheten, i den utsträckning det är möjligt utan att kravet på samhällsskydd eftersätts, särskilt inriktas på åtgärder som är ägnade att förebygga återfall i brott (1 kap. 2 och 5 §§ fängelselagen). För att öka intagnas förutsättningar att inte återfalla i brott arbetar Kriminalvården

med olika former av frigivningsförberedelser, t.ex. i form av vistelser utanför anstalt.

För en intagen som avtjänar fängelse i lägst fyra år ska det, om det inte är uppenbart obehövligt, beslutas om de särskilda villkor som av säkerhetsskäl är nödvändiga när det gäller bl.a. permissioner (1 kap. 7 §). Om det finns särskilda skäl ska sådana villkor också beslutas för en intagen som har dömts till fängelse i lägst två år.

För att den intagnes anpassning i samhället ska underlättas får han eller hon beviljas permission om minst en fjärdedel av strafftiden, dock minst två månader, har avtjänats och det inte finns en påtaglig risk för att den intagne kommer att begå brott, undandra sig straffets fullgörande eller på annat sätt missköta sig. För en intagen som avtjänar ett livstidsstraff ska andelen av strafftiden bestämmas som om strafftiden är 18 år (10 kap. 1 §).

En permission ska enligt 10 kap. 5 § förenas med de villkor som behövs. Om det är nödvändigt av säkerhetsskäl ska den intagne stå under bevakning. Villkoren ska vara individuellt utformade utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Villkoren kan t.ex. avse vistelseort, anmälningsskyldighet, krav på nykterhet och förbud mot att kontakta ett brottsoffer. Ett villkor som har meddelats i samband med permission eller särskild permission får kontrolleras med elektroniska hjälpmedel.

Transporter av intagna

Av 24 kap. 2 § brottsbalken framgår att om den som är intagen i Kriminalvårdsanstalt eller häktad rymmer eller sätter sig med våld eller hot om våld till motvärn eller på annat sätt gör motstånd mot någon som han eller hon står under uppsikt av, får det våld användas som med hänsyn till omständigheterna är försvarligt för att rymningen ska hindras eller ordningen upprätthållas.

Transportverksamheten regleras i detalj i Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om transporter av frihetsberövade personer (KVFS 2020:2, FARK Transport). I 5 § stadgas att en kontroll- eller tvångsåtgärd i form av kroppsvisitation eller beläggande av fängsel i samband med en transport endast får användas om den står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Om det är påkallat på grund av risken för t.ex. fritagning ska Kriminalvården samråda med Polismyndigheten om behovet och möjligheterna att begära hjälp med genomförande av transporten (7 §). Innan en transport genomförs ska vidare, i den utsträckning det behövs, en bedömning av de aktuella säkerhetsmässiga förhållandena göras samt nödvändiga beslut om särskilda kontroll- och tvångsåtgärder ha fattats (8 §). Särskilda kontroll- och tvångsåtgärder kan t.ex. vara kroppsvisitation, kroppsbesiktning eller beläggning med fängsel (se fängselagen 8 kap.).

Säkerhetskontroll på frivårdskontor

Den 1 mars 2021 infördes lagen om säkerhetskontroll på frivårdskontor. Enligt 1 § får säkerhetskontroll på frivårdskontor genomföras om det behövs för att

begränsa risken för att det där begås brott som innebär allvarlig fara för någons liv, hälsa eller frihet eller för omfattande förstörelse av egendom. Kontrollen ska i första hand utföras av en anställd inom Kriminalvården, men den ska även kunna utföras av polismän och ordningsvakter (6 §). Syftet med en säkerhetskontroll är att upptäcka vapen och andra farliga föremål (7 §). Kontrollen består av kroppsvisitation eller undersökning av väskor och andra föremål, i första hand med en metalldetektor eller en annan liknande anordning (8 §).

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2021 framgår (s. 69) att merparten av de förutsättningar som krävs för att genomföra säkerhetskontroller skapades under förra året. Arbetet begränsades dock av att lokalmässiga anpassningar behöver göras, och inget kontor har ännu fattat beslut om säkerhetskontroll. Anpassningar av lokaler påbörjades för flera av de prioriterade kontoren och ska ha påbörjats för samtliga kontor senast 2026.

I Kriminalvårdens regleringsbrev för 2022 anges följande (s. 1 f.):

Kriminalvården ska redovisa hur myndigheten har arbetat för att upprätthålla en god säkerhet som är väl anpassad till verksamhetens behov.

(...) Härutöver ska Kriminalvården redovisa hur den nya lagen (2021:77) om säkerhetskontroll på frivårdskontor har tillämpats samt vilka erfarenheter myndigheten har gjort av tillämpningen.

Intagnas skulder

Av Riksrevisionens rapport om återfall i brott (RiR 2015:4 s. 34) framgår att många av dem som är intagna på anstalt har problem på flera områden och att skulder är ett av dessa problemområden. Riksrevisionens granskning av 200 slumpmässigt utvalda verkställighetsplaner visar att ungefär en tredjedel av klienterna har skulder som angetts i verkställighetsplanen. Det finns ingen obligatorisk fråga och inget utrymme i verkställighetsplanerna där samtliga skulder ska anges. Det finns andra undersökningar som tyder på att betydligt fler intagna på anstalt har skulder.

Av Riksrevisionens rapport framgår vidare (s. 46) att det i dag förekommer viss samverkan mellan Kriminalvården och Kronofogdemyndigheten om klienter som har skulder. Den vanligaste insatsen är enligt Riksrevisionens granskning att Kriminalvården uppmanar klienten att själv ta kontakt med Kronofogden och eventuella övriga fordringsägare. Det pågår också ett projekt i samarbete med Kronofogden för att underlätta hanteringen av en häktad klients ekonomi.

Kriminalvården och Kronofogdemyndigheten har bedrivit regionala samverkansprojekt för att undvika onödig skuldsättning hos Kriminalvårdens klienter. Tillsammans med Kriminalvården har Kronofogdemyndigheten tagit fram rutiner och checklistor för att minska risken för att skulder byggs upp i onödan under anstaltsvistelser.

Av Kronofogdemyndighetens årsredovisning för 2019 (s. 14) framgår att myndigheten länge har samverkat med Kriminalvården för att ge stöd till intagna. Kronofogdemyndigheten anför att intagna ofta har svårt att sköta sin

ekonomi eftersom kontakten med omvärlden är begränsad. Under 2019 fortsatte myndigheten att utbilda personal som arbetar på häkten och anstalter och inom frivården för att stärka dem i deras arbete med att stötta de intagna i ekonomiska frågor. Syftet är att öka de intagnas motivation och ge dem stöd att hantera sin privatekonomi så att de inte ökar sin skuldbörda under tiden de är intagna.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2020/21 avstyrkte utskottet ett yrkande (bet. 2020/21:JuU26 s. 53 f.) om att permissioner för intagna i klass 1- och 2-anstalter endast ska ske övervakat eller genom användning av elektronisk fotboja. Utskottet ansåg att den gällande ordningen för permissioner innebär en rimlig avvägning mellan behovet av samhällsskydd och intresset av att underlätta den intagnes anpassning i samhället samt motverka frihetsberövandets negativa följder.

I betänkande 2020/21:JuU15 föreslog utskottet ett tillkännagivande till regeringen om att säkerhetskontroller alltid ska kunna genomföras inom frivården (s. 9 f.). Utskottet anförde följande:

Den föreslagna möjligheten till säkerhetskontroller i frivården är ett steg i rätt riktning. Mot bakgrund av brottsligheten i samhället är det dock enligt utskottets uppfattning mycket som talar för ett mer permanent och generellt tillåtande av säkerhetskontroller inom frivården. Att som regeringen jämföra situationen med domstolarnas är enligt utskottet missvisande. Till skillnad från vid säkerhetskontroller i domstol finns det inte sådana särskilda intressen att beakta som följer av allmänhetens rätt att besöka domstolslokaler med offentliga förhandlingar. Med tanke på avsaknaden av ett sådant intresse och de personer som frivården i dag handhar bör således proportionalitetsavvägningen mellan säkerhetsintresset å ena sidan och individens intresse av att inte bli kontrollerade å andra sidan resultera i en annan slutsats. Säkerhetskontroller i frivården bör i stället utgå från en statisk och enhetlig reglering, där säkerhetskontroller utförs som en naturlig del av verksamheten.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:185). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat (skr 2021/22:75 s. 101).

Utskottet föreslog vid beredningen av motioner från den allmänna motions-tiden 2018/19 ett tillkännagivande som tog sikte på att förstärka Kriminalvårdens arbete med att förebygga återfall (bet. 2018/19:JuU13 s. 11 f.). Utskottet anförde bl.a. att det handlade om att förhindra att skulder uppstår för den intagne under fängelsetiden. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2018/19:192). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat (skr 2021/22:75 s. 74).

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan ska Kriminalvården bl.a. beakta intagnas behov av omvårdnad när de intagna placeras i anstalter. Riksdagen har också tillkännagett för regeringen att den ska upprätta en handlingsplan för hur kapaciteten inom

Kriminalvården ska utökas på sikt (se s. 48). En ökad kapacitet kan antas underlätta placeringen av intagna. Mot denna bakgrund saknas det enligt utskottet anledning för riksdagen att ställa sig bakom förslaget i motion 2021/22:916 (V) yrkande 3 om att inrätta avdelningar med färre antal intagna för att anpassa avdelningarna efter klienternas behov. Motionsyrkandet avstyrks.

När det gäller frågan om andlig vård för intagna har det inte enligt utskottets mening framkommit något som ger anledning för riksdagen att göra ett sådant tillkännagivande som efterfrågas i motion 2021/22:3579 (C) yrkande 33. Motionsyrkandet avstyrks.

Kriminalvården har möjlighet att fatta beslut om att permissioner av säkerhetsskäl ska förenas med vissa villkor och att villkoret får kontrolleras med elektroniska hjälpmedel. Vidare finns förutsättningar att fatta beslut om särskilda kontroll- och tvångsåtgärder innan transporter genomförs. Enligt utskottet har det inte framkommit någon omständighet som motiverar ett sådant tillkännagivande om användningen av gps vid fångtransporter och permissioner som motionärerna efterfrågar. Motion 2021/22:3579 (C) yrkande 39 avstyrks.

Som framgår ovan riktade riksdagen i februari 2021 ett tillkännagivande till regeringen om att säkerhetskontroller alltid ska kunna genomföras inom frivården. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat. Regeringen har i regleringsbrev gett Kriminalvården i uppdrag att redovisa hur den nya lagen om säkerhetskontroll på frivårdskontor har tillämpats och de erfarenheter myndigheten har gjort av tillämpningen. Arbetet med att anpassa frivårdens lokaler för att kunna utföra säkerhetskontroller är pågående. Det saknas enligt utskottet för tillfället skäl att på nytt rikta ett tillkännagivande till regeringen i samma fråga. Motion 2021/22:3974 (L) yrkande 91 avstyrks.

När det gäller skulduppgygnad i fängelset konstaterar utskottet att riksdagen för tre år sedan i ett tillkännagivande till regeringen uppmärksammade betydelsen av att förhindra att skulder uppstår för de intagna samt att det sedan länge finns en samverkan mellan Kriminalvården och Kronofogdemyndigheten i denna fråga. Som framgår ovan är tillkännagivandet inte slutbehandlat. Eftersom frågan redan är uppmärksammat saknas det enligt utskottet skäl att ställa sig bakom ett sådant tillkännagivande som efterfrågas i motion 2021/22:4194 (KD) yrkande 12. Utskottet avstyrker därför yrkandet.

Kriminalvårdens behandlingsprogram

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om nya behandlingsprogram för personer som begår sexuella övergrepp mot barn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om tolvstegsprogrammet, missbruksvård för frihetsberövade och vidareutveckling av behandlingsprogram.

Jämför reservation 12 (V, KD), 13 (MP), 14 (M) och 15 (M, L).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:916 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 6 begärs att regeringen ska ge Kriminalvården i uppdrag att återinföra tolvstegsprogrammet mot missbruk på anstalterna. Motionärerna anför att det är olyckligt att programmet, som bevisligen fungerar mot drogmissbruk, har avvecklats.

I kommittémotion 2021/22:3787 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om att påföljden vid grova sexualbrott mot barn ska kunna bestämmas till vård vid sidan av fängelse. Motionärerna anför att det i syfte att förhindra återfall i brott bör utredas en möjlighet till utvidgad påföljdsbestämning för personer som har begått sexualbrott mot barn. Vården ska kunna inbegripa såväl terapeutisk som farmakologisk behandling och inte förutsätta frivillighet. Ett liknande yrkande framställs i 2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 26.

I motion 2021/22:3451 av Marléne Lund Kopparklint och Betty Malmberg (båda M) yrkandena 1–4 anföras att det krävs behandling för att uppnå en förändring av beteendet hos personer som gör sig skyldiga till sexuella övergrepp så att de inte återfaller i brott. Motionärerna begär att de metoder och behandlingar som Kriminalvården använder sig av ska vara evidensbaserade (yrkande 1) och att Kriminalvården i regleringsbrev ska åläggas att samverka med akademien för att de senaste forskningsrönen om behandlingsmetoder mot pedofili ska användas och personalen fortbildas i dessa (yrkandena 2 och 3). Det bör enligt motionärerna även införas krav och incitament för att de som dömts för sexualbrott mot barn ska ta del av behandlingsmetoderna (yrkande 4).

I motion 2021/22:3474 av Marléne Lund Kopparklint och Betty Malmberg (båda M) begärs att effekten av farmakologisk behandling för personer som har begått sexualbrott ska analyseras.

I kommittémotion 2021/22:3765 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 12 begärs ett tillkännagivande om att utreda sammanhållen vård för personer som är eller har varit frihetsberövade. Motionärerna anför att glappen mellan missbruksbehandling i kriminalvård samt i Kommuner och Regioner

bör överbryggas. I yrkande 13 begärs en översyn av hur samverkan mellan Kriminalvården och beroendevården kan utvecklas. Översynen ska syfta till en överenskommelse mellan Kriminalvården och Sveriges kommuner och regioner som säkerställer att alla intagna, oavsett vilken region eller kommun de är hemmahörande i, ges tillgång till vård och behandling utifrån behov och i enlighet med nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende. I yrkande 14 begärs att regeringen ska få i uppdrag att utreda om Kriminalvården själv bör bedriva beroendevård samt hur ett sådant uppdrag skulle kunna utformas.

I kommittémotion 2021/22:3973 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 16 begärs ett tillkännagivande om att Kriminalvården behöver utveckla sitt arbete med behandlingsprogram för dem som dömts för brott. Det är viktigt att behandlingsprogrammen ses som en del av rehabiliteringen i kriminalvården.

Bakgrund

Gällande rätt

Av 1 kap. 5 § fängelselagen framgår att det för varje intagen ska upprättas en individuellt utformad verkställighetsplan. Verkställighetsplanen ska enligt 6 § fängelseförordningen grundas på en utredning om den intagnes behov av stöd och kontroll och om vilka åtgärder som bör vidtas under verkställigheten för att minska risken för återfall i brott. Vid utformningen av verkställighetsplanen ska hänsyn tas till anstaltstidens längd och den intagnes motivation till förändring. Hänsyn ska också tas till brottsoffer och andra som berörs av verkställigheten. Verkställighetsplanen ska dessutom enligt 1 kap. 27 § KVFS 2011:1 vara baserad på en risk- och behovsbedömning som ska förnyas när det finns anledning till det.

Enligt 3 kap. 1 § fängelselagen ska en intagen ges möjlighet till sysselsättning i form av arbete, utbildning, brotts- och missbruksrelaterad programverksamhet eller annan strukturerad verksamhet. Av 3 kap. 2 § framgår att en intagen är skyldig att utföra eller delta i den sysselsättning som anvisas honom eller henne. En intagen får dock inte åläggas att underkasta sig behandling av medicinsk karaktär.

Enligt 26 kap. 6 § brottsbalken ska personer som har dömts till fängelse frigges när de har avtjänat två tredjedelar av ett tidsbestämt fängelsestraff, dock minst en månad. Om det finns särskilda skäl kan dock den villkorliga frigivningen skjutas upp (26 kap. 6 a §). Vid bedömningen av om det finns särskilda skäl mot villkorlig frigivning ska det särskilt beaktas om den dömde inte har deltagit i eller har misskött anvisade åtgärder som syftar till att förebygga återfall i brott eller på annat sätt främja hans eller hennes anpassning i samhället. Det ska också beaktas om den dömde på ett allvarligt sätt har brutit mot de föreskrifter och villkor som gäller för verkställigheten. Med villkor för verkställigheten avses t.ex. villkor som har ställts upp i den intagnes verkställighetsplan. Vid bedömningen av om det finns särskilda skäl mot villkorlig frigivning ska det göras en helhetsbedömning av allt som har inträffat under

verkställigheten. Utgångspunkten bör vara att misskötsamheten ska avse regler eller villkor av större vikt (prop. 2020/21:18, bet. 2020/21:JuU8).

Kriminalvårdens årsredovisning

Av årsredovisningen (s. 49 f.) framgår att deltagande i behandlingsprogram utgör 2 procent av sysselsättningstiden i anstalt för män och 3 procent för kvinnor. Behandlingsprogram bedrivs även inom frivården. Syftet med programmen är att förebygga återfall i brott genom att förbättra klientens kunskaper, färdigheter och insikter. Målet är att så många klienter som möjligt som bedömts ha medelhög eller hög risk att återfalla i brott ska gå igenom något behandlingsprogram. Behandlingen ska rikta sig mot den enskilda individens kriminogena behov och ska erbjudas likvärdigt för män och kvinnor. Behandlingsprogrammen är huvudsakligen riktade mot generell kriminalitet, våldsbrott, våld i nära relationer, sexualbrott och missbruk av droger eller alkohol.

Behandlingsprogrammen ackrediteras, vilket betyder att de genomgår en vetenskaplig bedömning. Effekterna av programmen utvärderas. Om ett program inte har förväntade effekter tas det bort ur Kriminalvårdens behandlingsutbud.

Kriminalvården bedriver för närvarande 14 ackrediterade behandlingsprogram. Under 2021 implementerades programmet Predov (Preventing domestic violence) på samtliga frivårdskontor och ett tiotal anstalter under året. Tillsammans med Relationsvåldsprogrammet bidrog Predov till att myndigheten nådde fler klienter med riktad behandling mot partnervåld och relationsvåld än någonsin tidigare.

Under hösten 2020 startades det ett pilotförsök på tre anstalter med ett nyutvecklat generellt behandlingsprogram, Krimfokus. Programmet har en bred målgrupp och är tänkt att utgöra en basbehandling på de flesta anstalter för de flesta intagna med bedömd medelrisk eller hög risk för återfall. Programmet är utformat för att även kunna användas för intagna med korta tider i anstalt (ca två månader). Pilotförsöket utökades under 2021 och omfattar nu elva anstalter. De första resultaten visade en försiktigt positiv tendens och programmet verkar ge goda förutsättningar till att nå betydligt fler klienter med behandling.

Kriminalvården uppger också att man har utvecklat ett manualbaserat sexualbrottsprogram för klienter vilkas risk för återfall bedöms vara låg eller på medelnivå och att man planerar ett pilotförsök.

Programmet Vrap (virtual reality aggression prevention training) riktar sig till klienter med aggressionsproblem och bedrivs med stöd av modern interaktiv VR-teknik. En pilotstudie startade under 2021, och femton klienter dömda för våldsbrott ingick i programmet. Resultat från pilotstudien kommer att användas för revidering av programmet i samarbete med FoU-avdelningen på Rättspsykiatriska regionkliniken i Växjö.

Elva programledare vidareutbildades i ökad kunskap om våldsbejakande extremism under året, för att kunna bedriva behandlingsprogrammet Entré för denna målgrupp. Programmet används främst för att hjälpa klienter att lämna organiserad brottslighet och stötta klienter med hög risk för återfall i våldsbrott. Tretton klienter som bedömts vara våldsbejakande extremister gick programmet under 2021, varav två fullföljde det. Övriga avbröt på grund av att de togs i förvar enligt utlänningslagen eller häktades eller av personliga skäl. De flesta var islamistiska extremister.

Andelen med fullföljt behandlingsprogram låg enligt Kriminalvården (s. 50) på ungefär samma nivå under 2021 som under 2020. Resultatet bedöms vara bra med tanke på det ökade antalet klienter inom både anstalt och frivård. På anstalterna sektionerades intagna i större utsträckning, dels av säkerhetsskäl på grund av den höga beläggningen, dels för att minska risken för smittspridning. Det innebär att behandlingsprogrammen fick genomföras i fler och mindre grupper, vilket i sin tur medförde att det inte alltid fanns tillräckligt med programledare.

Tolvstegsprogrammet

I april 2021 beslutade Kriminalvården att avveckla tolvstegsprogrammet genom att omvandla de ca 170 platserna till s.k. normalplatser. Enligt information på myndighetens webbplats var syftet att totalt sett fler intagna ska få möjlighet att genomgå behandlingsprogram och andra återfallsförebyggande insatser. Genom att omvandla tolvstegsplatserna till normalplatser kommer enligt Kriminalvården fler intagna att kunna nås av behandlingsinsatser.

Behandlingsprogram för personer dömda för sexualbrott

Kriminalvårdens behandlingsprogram Seif är utformat för att passa personer som är dömda för sexualbrott. Seif står för Sexualbrottsprogram med individuellt fokus. Programmet syftar till att minska risk för återfall i sexualbrott. Det är utvecklat av Kriminalvården och ligger i linje med forskning om hur behandling för att motverka sexualbrott bör utformas. Det riktar sig till män och kvinnor dömda för alla typer av sexualbrott. Seif blev ackrediterat av en vetenskaplig panel 2018.

Seif fokuserar på riskfaktorer för återfall i sexualbrott som är möjliga att påverka med psykologisk behandling, t.ex. attityder som stöder övergrepp, sexuell upptagenhet och bristande självreglering. Programmet har ett flexibelt format, vilket innebär att det i hög grad kan anpassas utifrån deltagarens problematik.

Seif ges både i grupp och individuellt. Grupperna leds av två programledare och består av sex till åtta deltagare. I individuellt format bedrivs programmet av en programledare. Omfattningen på programmet varierar utifrån del-

tagarens risker och behov. Deltagarna arbetar bl.a. med rollspel och hemuppgifter under programmet. De får mot slutet av programmet göra en plan för framtiden som bl.a. handlar om hur de ska hantera risksituationer.

Efter avslutat program finns en fortsättning i frivården som syftar till att behålla och stärka inläringen för att minska återfallsrisken.

Behandlingsprogram för personer med drog- och alkoholmissbruk

Kriminalvården har två behandlingsprogram för dem med alkohol- eller drogmisbruk.

Prism är ett individuellt program som riktar sig till deltagare vars kriminalitet har en tydlig koppling till missbruk av alkohol och narkotika. Programmet inleds med en kartläggning av deltagarens problematik, färdigheter och attityder kopplat till missbruket med målet att deltagaren ska bli medveten om vad som utlöser och förstärker missbruket. Därefter följer en färdighetsträningsdel som syftar till att utrusta deltagaren med färdigheter och metoder för att hantera de problem som är förknippade med missbruket. I den avslutande delen av programmet tillämpar deltagaren dessa färdigheter. Under programmet får deltagaren t.ex. lära sig att känna igen de signaler som utlöser missbruk och kriminalitet, öka sin självkontroll, öka förmåga att stå emot sociala påtryckningar samt att lösa och hantera problem. Deltagaren tränar också på att känna igen och hantera obehagliga känslor på annat sätt än genom missbruk, hitta stresslindring och att reparera relationer. Programmet omfattar 21 möten.

Våga välja är också ett program till personer vars kriminalitet har en tydlig koppling till missbruket. Våga välja är ett grupprogram där deltagarna tillsammans med två programledare arbetar med att förstå sitt missbruk, känna igen risksituationer, lära sig verktygen för förändring och planera för en framtid utan missbruk. Programmet finns i två varianter med olika längd, en som omfattar 26 gruppsessioner och en som omfattar 89 gruppsessioner. Efter den gruppbaseade delen av programmet fortsätter deltagarna med individuella sessioner där de, utifrån en individuell plan, tränar på och underhåller de kunskaper och färdigheter de tillgodogjort sig under programmet. De individuella sessionerna fortsätter fram till villkorlig frigivning eller utslussning från anstalt. Våga välja innehåller också fyra sessioner som förbereder deltagarna för frigivningen eller utslussningen, som ges en tid innan den planerade frigivningen eller utslussningen.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2020/21 föreslog utskottet ett tillkännagivande om nya behandlingsprogram för personer som begår sexuella övergrepp mot barn (bet. 2020/21:JuU26). Utskottet anförde följande (s. 38 f.):

Sexuella övergrepp mot barn är ett vedervärdigt brott och ska resultera i ett kraftigt fängelsestraff. Detta är viktigt inte minst ur ett brottsofferperspektiv.

Mot bakgrund av att många förövare vid sexuella övergrepp mot barn är män med den sexuella avvikelser pedofili framstår inte fängelse som en tillräckligt adekvat påföljd för att förhindra fortsatt brottslighet. Brottsligheten bör hindras även med vård och behandling som minskar risken för återfall. Behandling eller medicinering får dock aldrig få till följd att fängelsestraffet kortas ned. Sådan vård bör kunna erbjudas inom ramen för Kriminalvårdens återfallsförebyggande program samt föreskrivas som särskild föreskrift i samband med skyddstillsyn.

De behandlingsprogram för sexualförbrytare som i dag erbjuds inom kriminalvården utgår från kognitiv beteendeterapi och är frivilliga att delta i. Behandling med testosterondämpande läkemedel, s.k. farmakologisk behandling, används sällan, bl.a. eftersom det saknas tillräckligt underlag för att bedöma i vilken utsträckning den minskar risken för återfall i brottslighet.

Nyligen publicerades dock en studie från Karolinska institutet där ett femtiotal pedofiler deltagit i en behandlingsmetod med ny medicinering. Studien visade att de som medicinerades löpte en lägre risk att begå övergrepp eftersom riskfaktorerna minskade.

Utskottet anser att behandlingsprogrammen för sexualförbrytare mot barn behöver utvecklas och intensifieras. När den farmakologiska behandlingen är tillräckligt evidensbaserad bör den införas som behandlingsform. Regeringen bör därför ge Kriminalvården i uppdrag att inventera forskning på området samt utforma lämpliga program för farmakologisk och annan medicinsk behandling av pedofiler.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:304). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat (skr. 2021/22:75 s. 111).

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan bedriver Kriminalvården 14 ackrediterade behandlingsprogram varav flera riktar sig till intagna med drog- och eller alkoholmissbruk. Utskottet noterar också vad Kriminalvården anför om att syftet med att utveckla tolvstegsprogrammet var att fler intagna ska få möjlighet att genomgå behandlingsprogram och andra återfallsförebyggande insatser. Utskottet anser mot den bakgrunden att det saknas skäl att ställa sig bakom det tillkännagivande som efterfrågas i 2021/22:916 (V) yrkande 6. Motionsyrkandet avstyrks.

När det gäller behandling av personer som har begått sexualbrott mot barn konstaterar utskottet inledningsvis att samtliga behandlingsprogram som Kriminalvården bedriver är ackrediterade, vilket innebär att de har genomgått en vetenskaplig prövning och att effekterna av dem har prövats. Som framgår ovan finns det sedan maj 2021 en möjlighet att skjuta upp den villkorliga frigivningen för en intagen som vägrar att delta i behandlingsprogram. Denna möjlighet bör utgöra ett starkt incitament för intagna som har begått sexualbrott att genomgå de återfallsförebyggande åtgärder som erbjuds dem. Mot

denna bakgrund saknas det enligt utskottet skäl att ta initiativ till sådana tillkännagivanden som efterfrågas i 2021/22:3451 (M) yrkandena 1–4 och 2021/22:3474 (M). Motionsyrkandena avstyrks.

Som framgår ovan tillkännagav riksdagen våren 2021 att regeringen bör ge Kriminalvården i uppdrag att inventera forskning på området samt utforma lämpliga program för farmakologisk och annan medicinsk behandling av pedofiler. Utskottet anser fortfarande att sådana program bör utformas och att möjligheterna att införa vård som påföljd vid sidan av fängelse bör utredas. I en utredning om en utvidgad påföljdsbestämning vid sexualbrott mot barn bör det övervägas i vilken utsträckning regler om tvångsvård ska vara tillämpliga vid påföljdsbestämningen. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen ge regeringen till känna. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2021/22:3779 (M) yrkande 26 och 2021/22:3787 (M) yrkande 7.

När det gäller yrkandena om missbruksbehandling av personer som är eller har varit frihetsberövade, samverkan mellan Kriminalvården och Sveriges Kommuner och Regioner när det gäller denna grupp personer samt en utredning av om Kriminalvården bör bedriva beroendevård anser utskottet inte att det har framkommit tillräckliga skäl för sådana tillkännagivanden som efterfrågas. Motion 2021/22:3765 (M) yrkandena 12–14 avstyrks därför.

Utskottet ser inte heller att det har framkommit skäl att ställa sig bakom ett tillkännagivande om en vidareutveckling av behandlingsprogrammen. Motion 2021/22:3973 (L) yrkande 16 avstyrks.

Rymningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om kriminalisering av rymningar och avvikelser och tillkännager detta för regeringen.

Jämför reservation 16 (S, C, V).

Motionerna

I partimotion 2021/22:4031 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 43 begärs ett tillkännagivande om att kriminalisera rymningar. Motionärerna anför att de sanktioner som i dag kommer i fråga om någon rymmer från ett fängelsestraff är begränsade och att konsekvenserna blir för små för den enskilde. Liknande yrkanden framställs i kommittémotionerna 2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 14, 2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 23 och 2021/22:3974 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 88 samt motionerna 2021/22:571 av Jan Ericson (M), 2021/22:1121 av Ulrika Jörgensen (M) och 2021/22:1445 av Boriana Åberg (M).

I kommittémotion 2021/22:2527 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 35 begär motionärerna att regeringen ska återkomma med ett lagförslag där

rymning från alla frihetsberövande åtgärder som är beslutade av myndigheter, t.ex. Kriminalvården, Polismyndigheten eller Migrationsverket, ska kriminaliseras. Ett liknande förslag framställs i motion 2021/22:333 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 1.

Bakgrund

Villkorlig frigivning

En rymning kan bl.a. få konsekvenser för en intagens möjlighet till villkorlig frigivning. Den centrala bestämmelsen om villkorlig frigivning finns i 26 kap. 6 § brottsbalken. Enligt den gäller som huvudregel att villkorlig frigivning ska ske när den dömda har avtjänat två tredjedelar av ett tidsbestämt fängelsestraff, dock minst en månad.

Villkorlig frigivning kan dock enligt 26 kap. 6 a § skjutas upp om det finns särskilda skäl för det. Vid bedömningen av om det finns särskilda skäl mot villkorlig frigivning ska det särskilt beaktas om den dömda på ett allvarligt sätt har brutit mot de föreskrifter och villkor som gäller för verkställigheten. En helhetsbedömning av allt som har inträffat under verkställigheten ska göras och utgångspunkten bör vara att misskötsamheten ska avse regler eller villkor av större vikt. Att rymning är en sådan överträdelse som kan vara tillräcklig för att den villkorliga frigivningen ska skjutas upp framgår av förarbetena till den gamla lydelsen av bestämmelsen (se prop. 2005/06:123 s. 56).

Kriminalvårdens årsredovisning

Kriminalvården uppger (s. 65) i årsredovisningen att huruvida en incident klassas som en rymning eller avvikelse beror på vilken nivå av kontroll den intagne står under vid tiden för incidenten. Direktrymning innebär att en intagen som är placerad i en anstalt i säkerhetsklass 1–2 eller på ett häkte tar sig ut därifrån. En klient som rymmer från permission som är bevakad av personal är också att betrakta som rymning. Direktavvikelse innebär att en intagen som är placerad i en anstalt i säkerhetsklass 3 tar sig ut från anstalten. En anstalt i säkerhetsklass 3 har inget direkt rymningshinder såsom staket eller mur. En intagen som inte återvänder från en permission på egen hand är att betrakta som en avvikelse.

Av årsredovisningen framgår vidare (s. 65 f.) att inga direktrymningar från häkte, övriga rymningar från häkte eller direktrymningar från anstalt med säkerhetsklass 1 eller 2 inträffade under 2021. Motsvarande siffror för 2020 var desamma. Antalet direktavvikelser från anstalter med säkerhetsklass 3 ökade under 2021. Under 2021 inträffade 62 direktavvikelser från anstalt. Motsvarande siffra för 2020 och 2019 var 46 respektive 28. Antalet avvikelser och övriga rymningar från anstalt var 80 förra året, att jämföra med 58 stycken år 2020 och 74 stycken år 2019.

Kriminalvården noterar att antalet direktavvikelser inte ökade lika kraftigt som under 2020. En delförklaring till ökningen de senaste åren är att medelbeläggningen i anstalter med säkerhetsklass 3 har ökat med över 50 procent sedan 2018. Medelbeläggningen i säkerhetsklass 3 utgjorde 23 procent av den totala medelbeläggningen i anstalt, jämfört med 19 procent 2020. Mot bakgrund av det var ökningen av antalet direktavvikelser inte markant, även om den var större än ökningen av medelbeläggningen. Kriminalvården bedömer att det tekniska skydd som finns i säkerhetsklass 3 inte är anpassat efter de risker som nuvarande klientkategori utgör. Arbetet med att placera fler intagna i säkerhetsklass 3 har inneburit mer svårhanterligt klientel, vilket skulle kunna förklara det ökade antalet direktavvikelser. Kriminalvården har dock inte kunnat påvisa något sådant direkt samband.

Antalet avvikelser vid permission ökade också 2021, vilket enligt Kriminalvården (s. 66) berodde på att permissionsverksamheten började återgå helt till normala nivåer efter covid-19. Antalet var dock fortfarande mindre än hälften jämfört med 2019. Antalet avvikelser från vårdvister fortsatte att öka, vilket delvis beror på att antalet intagna som placerades i vårdvistelse ökade. Avvikelse från permissioner och vårdvister bedöms vara ofrånkomliga eftersom utslusningsarbetet alltid innebär ett visst mått av risktagande.

Avslutningsvis menar Kriminalvården att det generellt låga antalet rymningar och avvikelser bekräftar bilden av att säkerhetsarbetet fungerade trots det ansträngda läget med ökad beläggning, fler klienter från den organiserade brottsligheten och fortsatt hantering av covid-19.

Migrationsverkets årsredovisning

Av Migrationsverkets årsredovisning för 2021 framgår att det förra året rymde tre förvarstagna personer vid tre separata tillfällen och att det genomfördes sex rymningsförsök. Det var avsevärt färre än 2019 (20 rymningar vid 8 tillfällen och 39 rymningsförsök) och 2020 (10 rymningar vid fyra tillfällen och 20 rymningsförsök). Minskningen kan förklaras av att antalet personer i förvar varit lägre under pandemin samt att myndigheten vidtagit säkerhetshöjande åtgärder, bl.a. utökad kameraövervakning och införande av en central operatörsplats som hanterar inkommande larm och följer upp att de undersöks och återställs.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har vid två tillfällen tidigare föreslagit ett tillkännagivande till regeringen om att kriminalisera rymningar och avvikelser (bet. 2019/20:JuU28 s. 51 f. och 2020/21:JuU26 s. 52 f.). I det senare betänkandet framhöll utskottet att de sanktioner som i dag står till buds när någon rymmer är begränsade och att konsekvenserna för den enskilde därför blir små. Rymningar innebär att stora resurser tas i anspråk från rättsväsendet, som redan är hårt ansträngt. Utskottet anförde vidare att det dessutom inte sällan handlar om personer som dömts till långa fängelsestraff för allvarliga brott och som kan vara farliga ute

i samhället. Den som rymmer från ett fängelsestraff signalerar att han eller hon inte ställer upp på rättssamhällets grundvalar och inte söker botgöring för de oförrätter som åsamkats ett brottsoffer. Utskottet ansåg att man bör markera mot ett sådant klandervärt beteende genom kriminalisering i lag. Slutligen menade utskottet att en rymning eller avvikelse bör betraktas som ett angrepp på själva kärnan i rättskipningen eller som ett trots mot ordningsmakten på samma sätt som mened och övergrepp i rättssak. Ledamöterna från Socialdemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet reserverade sig mot förslaget och ansåg att riksdagen inte skulle göra något sådant tillkännagivande. Riksdagen biföll reservationen (prot. 2019/20:106 § 11 och 2020/21:127 § 17).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser fortfarande att rymning och försök till rymning från kriminalvårdsanstalt samt avvikelse från permission bör kriminaliseras. De sanktioner som i dag står till buds när någon rymmer är begränsade, och konsekvenserna för den enskilde blir därför små. Rymningar innebär att stora resurser tas i anspråk från rättsväsendet som redan är hårt ansträngt. Dessutom handlar det inte sällan om personer som dömts till långa fängelsestraff för allvarliga brott och som kan vara farliga ute i samhället. Den som rymmer från ett fängelsestraff signalerar att han eller hon inte ställer upp på rättssamhällets grundvalar och inte söker botgöring för de oförrätter som åsamkats ett brottsoffer. Utskottet anser att detta är ett klandervärt beteende som, liksom andra klandervärda beteenden, bör markeras mot genom kriminalisering i lag.

I andra situationer där enskilda angriper själva kärnan i rättskipningen eller trotsar ordningsmakten är principen att det betraktas som särskilt allvarligt. Bland annat därför är mened och övergrepp i rättssak s.k. artbrott. Samma principiella synsätt bör gälla om någon väljer att rymma från en anstalt eller avvika från en permission. Regeringen bör därför återkomma med ett förslag där rymning och försök till rymning från kriminalvårdsanstalt och avvikelse från permission beläggs med ett fängelsestraff. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen ge regeringen till känna. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2021/22:571 (M), 2021/22:1121 (M), 2021/22:1445 (M), 2021/22:3779 (M) yrkande 14, 2021/22:3974 (L) yrkande 88, 2021/22:4031 (M) yrkande 43 och 2021/22:4194 (KD) yrkande 23 samt tillstyrker delvis motionerna 2021/22:333 (SD) yrkande 1 och 2021/22:2527 (SD) yrkande 35.

Kriminalvårdens organisation och kapacitet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om fler anstalts- och häktesplatser och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om biträdande övervakare och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om utredningen En flexibel och effektiv kriminalvård, hyra och utveckling av fängelser i andra länder samt en nationell standard för brottsofferslussar.

Jämför reservation 17 (V), 18 (KD), 19 (SD, KD, L), 20 (KD), 21 (V) och 22 (S, C, V, MP) samt särskilt yttrande 2 (S) och 3 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:2529 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om fler anstalts- och häktesplatser. Motionärerna anför att Kriminalvården ska ha de resurser som krävs så att kapaciteten är tillräcklig för att samtliga som döms, även när behövliga straffskärpningar genomförs, kan avtjäna sina straff. De föreslår därför att regeringen ska upprätta en handlingsplan för hur kapaciteten ska utökas på sikt. Liknande yrkanden om behovet av fler anstalts- och häktesplatser framförs i kommittémotion 2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 34 och motion 2021/22:1013 av Lars Mejern Larsson och Mikael Dahlqvist (båda S).

I motion 2021/22:943 av Caroline Helmersson Olsson m.fl. (S) vill motionärerna ha ett tillkännagivande om behovet av fler häktesplatser och att fördelarna med Eskilstuna- och Hällbyanstalten bör beaktas vid en utbyggnation.

I motion 2021/22:777 av Johan Hultberg och Ann-Sofie Alm (båda M) begärs att det ska etableras en ny kriminalvårdsanstalt i Åmål. Motionärerna anför att Kriminalvården på grund av platsbrist måste dels utöka platser på befintliga anstalter, dels nyetablera anstalter. Åmål har mark som uppfyller krav på tillgänglighet samt kommunikationer och kommunen kan i samarbete med företag och civilsamhälle erbjuda en meningsfull verksamhet för intagna. Dessutom menar motionärerna att en sådan etablering skulle vara mycket positiv för den lokala och regionala utvecklingen samt arbetsmarknaden i Åmål. Ett liknande yrkande framställs i motion 2021/22:1523 av Camilla Brodin och Magnus Jacobsson (båda KD).

I motion 2021/22:1331 av Linus Sköld m.fl. (S) begärs ett tillkännagivande om att expandera kriminalvården i Norrbotten. Motionärerna anför att det på grund av överfulla fängelser behöver byggas nya anstalter och att en nyetablering av en säkerhetsklassad anstalt i Norrbotten skulle vara bra för både Kriminalvården och Norrbottens arbetsmarknad.

I kommittémotion 2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkandena 19 och 20 begärs ett tillkännagivande om kostnads kontroll i Kriminalvården. Motionärerna anför att regeringen snarast bör tillsätta en utredning med ett uppdrag som motsvarar det direktiv som den tidigare utredningen En flexibel och effektiv kriminalvård (dir. 2014:99) hade. När utredningen återupptas bör Riksrevisionens slutsatser från granskningen av effektiviteten vid Kriminalvårdens anstalter (RiR 2020:16) tas i beaktande och effektiviserande åtgärder i linje med den ”best practice” som Riksrevisionen har funnit undersökas och föreslås.

I kommittémotion 2020/21:2529 av Adam Martinen m.fl. (SD) yrkande 2 vill motionärerna att man utreder möjligheterna att hyra fängelseplatser i andra länder. Liknande förslag finns i kommittémotion 2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 15 och i motion 2021/22:1104 av Edward Riedl (M).

I kommittémotion 2020/21:3497 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 14 begärs ett tillkännagivande om att bygga fängelser utomlands. Motionärerna framhåller att en viktig del av biståndspolitiken är att bygga institutioner för att stärka rättsstatliga principer och rättsväsendet i de länder som kvalificerar sig för att ta emot bistånd. Regeringen bör uppdraga åt Sida och Kriminalvården att gemensamt genomföra biståndprojekt för att utveckla andra länders fängelser med syfte att främja en välfungerande kriminalvård samt humanitära villkor i fängelser utomlands. Motionärerna anför att Sverige redan i dag bedriver den här typen av biståndprojekt och att möjligheten att bedriva fler liknande projekt bör utredas. Ett likadant yrkande framställs i kommittémotion 2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 16.

I kommittémotion 2021/22:916 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 5 vill motionärerna att Kriminalvården ska få i uppdrag att utveckla arbetet med brottsoffersluss samt införa en nationell standard för arbetet så att det blir mer likvärdigt i hela landet. Motionärerna anför att Justitieombudsmannen (JO) i en tidigare granskning av brottsofferslussarna har riktat kritik mot Kriminalvården för bl.a. bristande central styrning av arbetet. Detta har inneburit svårigheter för ansvariga tjänstemän att avgöra var gränserna går för myndighetens uppdrag, vilket har lett till brister i rättssäkerheten. Bristen på struktur har även gjort det svårt för de intagna att förstå verksamheten.

I kommittémotion 2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 36 begärs en total översyn av systemet med biträdande övervakare inom Kriminalvården. Enligt motionärerna behövs en översyn eftersom en granskning i medierna förra året visade att det finns biträdande övervakare som är dömda för brott och har kopplingar till organiserad brottslighet och extremism.

Bakgrund

Riksrevisionens rapport om effektiviteten vid Kriminalvårdens anstalter

Riksrevisionen har i rapporten *Effektiviteten vid Kriminalvårdens anstalter* (RiR 2020:16) granskat om Kriminalvårdens anstalter bedrev sin verksamhet resurseffektivt under perioden 2015–2018, vilken potential som finns för att öka resurseffektiviteten samt vilka kostnadsbesparingar som är möjliga att göra om anstalternas storlek skulle förändras. Riksrevisionen har därutöver analyserat om Kriminalvården arbetar på ett ändamålsenligt sätt med att etablera och sprida goda arbetssätt i anstaltsorganisationen.

Riksrevisionens bedömning är att flera av anstalterna kan bli mer resurs-effektiva och att vissa anstalter har större förbättringspotential än andra. Enligt Riksrevisionens beräkning finns det utrymme för en genomsnittlig resurs-effektivisering med upp till 20 procent. Granskningsrapporten visar att det finns relativt stora skillnader i anstalternas resurseffektivitet, men att de beräknade effektivitetstalen är relativt stabila över tid. Riksrevisionen menar att strukturella faktorer som anstalterna inte kan påverka själva kan förklara en stor del av förbättringspotentialen. Det kan exempelvis vara att lokalerna inte är tillräckligt anpassade för anstaltsverksamhet, vilket medför en risk för högre personalkostnader. En annan möjlig förklaring är bristande fastighetsunderhåll med stängda platser som följd. Ytterligare en förklaring kan enligt Riksrevisionen vara att de anstalter som har fått en begränsad resurstilldelning har vant sig vid detta och tvingats bli mer effektiva (s. 6).

Riksrevisionen bedömer att anstalterna skulle bli mer effektiva om de var större. Större anstalter kan slå ut sina kostnader för personal i gemensamma funktioner på fler intagna, vilket sänker den genomsnittliga kostnaden. Större anstalter kan också bedriva en mer individanpassad verksamhet än vad mindre anstalter klarar av och på så sätt öka kvaliteten i det återfallsförebyggande arbetet. Riksrevisionen har analyserat anstalternas styckkostnader och kommit fram till att en anstalt med ca 300 platser har den lägsta kostnaden per plats. En omorganisation av landets anstalter skulle enligt beräkningen kunna ge en besparing om ca 580 miljoner kronor. Det innebär att de flesta anstalter troligen skulle vara mer kostnadseffektiva om de var större. Riksrevisionen betonar dock att analysen är osäker (s. 7).

Riksrevisionen bedömer att Kriminalvården inte har tillräckligt strukturerade former för att centralt fånga upp medarbetarnas erfarenheter och utveckla verksamheten utifrån dessa. Erfarenhetsutbytet mellan anstalterna sker främst på lokal och möjligen regional nivå i organisationen. Det kan enligt Riksrevisionen leda till att viktiga erfarenheter inte tas till vara och att anstalterna inte arbetar så effektivt som de skulle kunna (s. 7).

Med utgångspunkt i granskningen lämnar Riksrevisionen följande rekommendationer till Kriminalvården (s. 7):

- Intensifiera arbetet med att göra anstalterna både färre och större, och ta i detta arbete hänsyn till de resultat om anstalternas förbättringspotential som framkommit i granskningen.
- Utveckla rutiner för systematisk datainsamling som gör det möjligt att följa upp effektiviteten för anstalterna på ett systematiskt sätt (s. 7).

Regeringens skrivelse 2020/21:62 Riksrevisionens rapport om effektiviteten vid Kriminalvårdens anstalter

I regeringens skrivelse 2020/21:62 uppges (s. 1) att regeringen välkomnar Riksrevisionens granskning och konstaterar att de iakttagelser som gjorts kommer att kunna utgöra underlag i Kriminalvårdens fortsatta arbete med effektiviseringar. Regeringen anser dock att Riksrevisionen i sin analys i högre utsträckning borde ha vägt in den utveckling som skett efter granskningsperioden. Regeringen delar inte Riksrevisionens bedömning av vilka kostnadsbesparingar en fullskalig stordrift av Kriminalvårdens anstalter skulle kunna ge.

Regeringen bedömer (s. 6) att Riksrevisionens granskningsrapport bidrar med ytterligare kunskap om vad som kan påverka anstalternas effektivitet. Denna kunskap kommer att vara till nytta i Kriminalvårdens fortsatta arbete för att effektivisera och förbättra verksamheten. Granskningsrapporten bekräftar enligt regeringen i delar också sådant som är väl känt, t.ex. att anstaltslokalerna i många fall inte är ändamålsenligt utformade eller i tillräckligt gott skick för att det ska gå att bedriva en i alla delar ändamålsenlig verksamhet. När det gäller Riksrevisionens slutsatser om effektivitetsskillnaderna mellan anstalterna menar regeringen dock att dessa bör tolkas försiktigt.

Regeringen betonar också att Riksrevisionens beräkningar baseras på hur verksamheten bedrevs under perioden 2015–2018 och att förutsättningarna för Kriminalvårdens verksamhet har förändrats påtagligt sedan dess. Regeringen och Kriminalvården har med anledning av den ökade beläggningen vidtagit flera åtgärder under den tid som Riksrevisionens granskning har pågått. Myndigheten redovisar därför numera kontinuerligt vilka åtgärder den har vidtagit och planerar att vidta för att verksamheten ska kunna bedrivas inom ramen för tilldelade medel på kort och lång sikt. Myndigheten ska också redovisa åtgärdernas konsekvenser för verksamheten och ekonomin. Kriminalvården har redovisat att de vidtagna besparings- och effektiviseringsåtgärderna sänkte myndighetens kostnader med ca 210 miljoner kronor 2019 i förhållande till 2018. Regeringen uppger också att Kriminalvården under 2020 skulle göra besparingar på ytterligare 40 miljoner kronor och därefter fortsätta sitt effektiviseringsarbete. Regeringen framhåller (s. 7) att Kriminalvården i regleringsbrevet för 2020 fick i uppdrag att redovisa sin plan för den framtida platskapaciteten samt myndighetens åtgärder för att uppnå ett effektivt utnyttjande av den befintliga platskapaciteten.

Vidare konstaterar regeringen att Kriminalvårdens plan för att öka platskapaciteten (Ju2020/00799) innebär att bygga om eller bygga till tio befintliga

anstalter samt att bygga två nya. Kriminalvården uppskattar att antalet ordinarie anstaltsplatser inom en tioårsperiod (2020–2029) kan öka med ca 1 400 platser. Myndigheten planerar därutöver för att successivt öppna ett stort antal tidsbegränsade platser och ytterligare beredskapsplatser för att lösa den akuta platsbristen och för att kunna underhålla och renovera lokalerna. Kriminalvården arbetar därutöver med att standardisera miljöer för att lokaler och arbetssätt ska bli mer likformiga.

Regeringen bedömer att anstaltsverksamhetens resursbrist bör åtgärdas genom både resurstillskott och att Kriminalvården använder sina tilldelade medel mer effektivt. Kriminalvården har i budgetpropositionerna för 2020 och 2021 fått resurstillskott för de kommande åren. Samtidigt betonar regeringen att myndigheten måste fortsätta att effektivisera såväl anstaltsverksamheten som övrig verksamhet för att kunna fullgöra sitt uppdrag.

Regeringen ifrågasätter vidare (s. 7–8) rimligheten i Riksrevisionens beräkning av vilka besparingar staten kan göra om Kriminalvården skulle gå mot en fullständig stordrift av anstalterna.

Regeringen instämmer (s. 8–9) i Riksrevisionens bedömning att Kriminalvården behöver system för datainsamling och analys som ger myndigheten bättre möjligheter att följa upp anstaltsverksamhetens resultat och effektivitet. Ett sådant utvecklingsarbete planeras av myndigheten.

Vidare delar regeringen uppfattningen att Kriminalvården är i behov av att förbättra systemstödet och utveckla digitaliseringen för att på så sätt förbättra bl.a. insamling och analys av verksamhetsdata och därigenom möjliggöra en mer ändamålsenlig verksamhetsutveckling. Kriminalvårdens ambition är att ta fram en beslutsstödslösning för myndigheten. Ett arbete har också påbörjats för att ta fram tydligare begrepp och definitioner för statistiska uppgifter. Riksrevisionens iakttagelser kommer enligt regeringens bedömning att vara ett stöd i myndighetens fortsatta utvecklingsarbete.

Regeringen uppger avslutningsvis att den kommer fortsätta att följa Kriminalvårdens arbete i dessa avseenden och vid behov vidta de åtgärder som bedöms nödvändiga.

Utskottet, som instämde i regeringens bedömning och anförde att det även såg positivt på det arbete som Kriminalvården redan bedriver för att effektivisera och förbättra verksamheten, föreslog att riksdagen skulle lägga regeringens skrivelse till handlingarna. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:243).

Kriminalvårdens årsredovisning

Av Kriminalvårdens årsredovisning framgår (s. 20) att Kriminalvården under 2021 hade svårt att fortlöpande anpassa antalet platser inom häktes- och anstaltsorganisationen till behovet på grund av ökad beläggning och utmaningar i lokalförsörjningen. Stabsorganisationen som tillsattes 2020 för att hantera det kritiska platsläget övergick under 2021 till en ordinarie struktur som fortsatte arbetet med nya arbetssätt för att hantera den svåra situationen.

Större delen av 2021 har enligt årsredovisningen präglats av betydande platsbrist. Genom att styra flöden till ett optimerat platsutnyttjande och samtidigt öka platskapaciteten kunde man hålla beläggningsgraden på i genomsnitt 94 procent. Belastningen på medarbetare, arbetsmiljö och verksamhetsinnehåll var dock omfattande. Platskapaciteten ökades genom att ytterligare beredskapsplatser skapades och genom ett tillskott av platser enligt myndighetens kapacitetsutökningsplan.

När det gäller medelbeläggningen i häkte fortsatte den enligt Kriminalvården (s. 21 f.) att öka under 2021. Medelbeläggningen i häkte har sedan 2019 ökat med 16 procent. Med hjälp av att Kriminalvården konverterade 239 anstaltsplatser till häktesplatser och att dubbelbeläggning användes kunde beläggningsgraden hållas under 100 procent. Möjligheten till ytterligare för tätning eller konvertering bedöms som begränsad.

Beläggningen i anstalt fortsatte enligt Kriminalvården (s. 35) att öka under 2021. Sedan 2019 har medelbeläggningen i anstalt ökat med 13 procent. Användningen av beredskapsplatser och tillfälliga platser ökade under 2021. När inte dessa räknas med uppgick den genomsnittliga beläggningsgraden under året till 109 procent. Kriminalvården uppger att beläggningen ökade inom alla säkerhetsklasser. Särskilt kritisk var situationen i säkerhetsklass 1 och 2. Sammantaget bedömer Kriminalvården att beläggningssituationen i anstalt var mer allvarlig vid utgången av 2021 än vid ingången. Precis som i häkte finns inga marginaler kvar för att hantera oförutsedda händelser, förutom de nödvändigaste renoveringarna.

Vidare uppges följande när det gäller kapacitetsbristen (s. 15 f.).

Kriminalvården bildade under 2021 en infrastrukturgrupp som arbetar med kapacitetsökningen på lång sikt och en operativ samordningsgrupp som arbetar med att utöka antalet platser på kort sikt. Myndigheten byggde också upp en nationell rekryteringsorganisation för att öka effektiviteten och kvaliteten i rekryteringarna. För att stärka HR-stödet påbörjades en organisationsförändring på huvudkontoret och utbildningsorganisationen förstärktes. Kriminalvården tillsatte vidare resurser för planering och verksamhetsutveckling av häkte, anstalt och frivård. Vidare genomfördes personalförstärkningar inom fastighets- och säkerhetsområdet. Fler resurser tillfördes också it-området.

Utöver omfattande resursförstärkningar för att möjliggöra planerad kapacitetsutökning fortsatte även ett utvecklingsarbete för att stärka Kriminalvårdens lokalförsörjningsprocesser. Samtliga lokalförsörjningsprojekt följer nu den process som togs fram under 2019. Under utvecklingsarbetet identifierades behovet av en förstärkt central samordningsfunktion för myndighetens lokalförsörjning. Denna funktion kommer att införas under 2022 och ska stödja hela myndighetens arbete med lokalförsörjningsfrågor. Funktionen ska samordna arbetet med myndighetens långsiktiga lokalförsörjning, både vad avser planering och uppföljning, samt kunna stödja enskilda projekt. Den kommer också att spela en viktig roll i tidiga skeden när helt nya anstalter och häkten ska etableras.

Kriminalvårdens budgetunderlag

I budgetunderlaget för 2022 uppger Kriminalvården (s. 9) att myndigheten planerar för en utökning med ca 3 400 fasta platser inom tio år, varav 900 i häkte och 2 500 i anstalt. Platsbehoven kommer dock inte fullt ut att tillgodoses ens med den planerade expansionen, och det kommer därför att behövas ett stort antal tidsbegränsade platser och beredskapsplatser. Kriminalvården har i dag drygt 600 beredskapsplatser i bruk i anstalterna, främst i form av dubbelbeläggning i rum som normalt är avsedda för en person. Eftersom en längre tid med dubbelbeläggning innebär omfattande verksamhets- och säkerhetsmässiga utmaningar uppger Kriminalvården att myndigheten planerar för att kunna halvera antalet beredskapsplatser inom fem år i takt med att fasta platser tillkommer. I häkte finns begränsade rättsliga möjligheter till dubbelbeläggning, men även där har ett antal beredskapsplatser börjat tas fram. I övrigt dubbelbeläggs bostadsrum i häkte temporärt om det blir nödvändigt och i den mån det är lämpligt. Beläggningen i både häkte och anstalt är för närvarande 100 procent.

I en kostnadsprognos på sidan 12 framgår att Kriminalvården har träffat en överenskommelse med Specialfastigheter som innebär att den nya hyran vid om- och tillbyggnation kommer att beräknas på betydligt längre tid än de 25 år som avtalet kan skrivas på. Det innebär lägre initiala hyreskostnader än vad som tidigare befarats. Överenskommelsen innebär även möjlighet till differentierade hyreslängder, vilket ökar möjligheterna att snabbt skapa ökad kapacitet, genom att uppföra nya byggnader inom en befintlig anstalt. Vidare framgår att Kriminalvården fortsätter att förbereda en större omläggning till färre men större anstalter efterhand som hyresavtal med Specialfastigheter löper ut. Kommande häktesetableringar kommer att utgå från att Kriminalvården bör finnas i rättscentrum i större och medelstora städer. Sådana lösningar skapar enligt Kriminalvården en effektivitet inom rättskedjan som helhet även om det innebär ökade kostnader för Kriminalvården jämfört med att t.ex. endast etablera häktesplatser i anslutning till befintliga anstalter. Kriminalvården konstaterar att den sammantagna ekonomiska effekten av dessa åtgärder är betydande.

Kriminalvårdens regleringsbrev

I Kriminalvårdens regleringsbrev för 2022 anges att myndigheten ska redovisa vidtagna och planerade åtgärder för att utöka platskapaciteten på kort sikt. Kriminalvården ska också redovisa avvikelser och tillkommande planer i förhållande till myndighetens långsiktiga utbyggnadsplan.

Planerade nyetableringar

Av Kriminalvårdens rapport Kriminalvårdens kapacitet 2021–2030 (KV 2021-1325) framgår att platsbristen i häkte kommer att vara kritisk de kommande åren (s. 22 f.). Myndigheten planerar därför för att konvertera

anstaltsplatser till häktesplatser och för nyetableringar genom nybyggnad eller utbyggnad av häkten på flera ställen i landet.

När det gäller behovet av fler anstaltsplatser planerar Kriminalvården att dels utveckla befintliga anstalter dels i slutet av perioden nyetablera anstalter (s. 25 f.). Utöver nya anstalter i Trelleborg och Kalmar bedöms det finnas behov av ytterligare en nyetablering i form av en anstalt med ca 400 platser. Lokalisering av den nya anstalten ska utredas under 2021.

En anstalt i Åmål

I ett svar på skriftlig fråga 2020/21:1088 ställd av Camilla Brodin (KD) anförde justitie- och migrationsminister Morgan Johansson den 15 januari 2021 bl.a. följande om möjligheten att placera ett nytt fängelse i Åmål:

Det är Kriminalvården som ansvarar för sin lokalförsörjning inom de rättsliga och ekonomiska ramar riksdag och regering bestämmer och jag vill av den anledningen inte föregripa myndighetens ställningstaganden i de geografiska placeringarna av nya häkten och anstalter.

Anstaltsplatser utomlands

I en interpellationsdebatt den 29 augusti 2019 anförde justitie- och migrationsminister Morgan Johansson bl.a. följande i svaret på en fråga om huruvida ministern och regeringen är villiga att överväga möjligheten att hyra anstaltsplatser utomlands (ip. 2018/19:267):

En effektiv och säker kriminalvård, anpassad till individuella förutsättningar och behov, har tagit lång tid att bygga upp, och den har bidragit till att återfallen i kriminalitet har minskat över tid. Denna utveckling ska fortsätta, och den ska fortsätta på svensk mark. Att hyra anstaltsplatser utomlands kan inte ersätta behovet av fler platser i Sverige, och det är inte resurseffektivt. Det är inte heller en lösning som Kriminalvården själv efterfrågar.

Kriminalvårdens internationella uppdrag

Kriminalvårdens internationella engagemang drivs och administreras av Internationella enheten. Enligt information på Kriminalvårdens webbplats består verksamheten av två huvudområden – fredsfrämjande verksamhet och internationellt utvecklingssamarbete. Det bilaterala utvecklingssamarbetet drivs för att stärka andra länders kriminalvårdsinstitutioner och bedrivs till största delen genom direkta samarbeten med kriminalvårdsmyndigheter i andra länder, och ibland även i samverkan med andra svenska rättsvårdande myndigheter.

Brottsofferslussar

Enligt information på Kriminalvårdens webbplats finns det s.k. brottsofferlussar på anstalter med särskilt uppdrag att omhänderta personer dömda för relationsvåld och sexualbrott. Uppdraget för verksamheten brottsofferluss är att säkerställa att hänsynen till brottsoffer beaktas vid utredning inför beslut

om besöks- och telefontillstånd, vid planering och genomförande av besök samt vid uppföljning av beviljade tillstånd. Brottsoffren till dessa intagna är många gånger nära anhöriga och kan därför vara särskilt utsatta och i behov av särskilt stöd.

Vid anstalter som har brottsoffersluss finns extra kompetens hos personalen och möjlighet för brottsoffer och anhöriga att under kontrollerade former träffa eller ha kontakt med gärningspersonen. Ett möte kan endast ske om Kriminalvården bedömer det som lämpligt, om det inte kan vara till skada för brottsoffret och om brottsoffret själv vill.

Chefsjustitieombudsmannen riktade 2015 allvarlig kritik mot Kriminalvården för brister i myndighetens brottsofferslussar (JO dnr 1420-2014). I beslutet anfördes bl.a. följande:

Enligt chefsJO måste det kunna ställas höga krav på brottsofferslussarnas verksamhet och på att den är rättssäker, detta eftersom verksamheten berör personer som befinner sig utanför kriminalvårdsanstalter och dessutom i vissa fall tangerar gränsen för Kriminalvårdens uppdrag. En sammansättning som JO har gjort visar att det i dag råder stora skillnader i hur landets brottsofferslussar utför sina uppdrag. Ett av skälen till detta är att det inte finns någon central styrning av brottsofferslussarna.

De stora skillnader som finns i dag mellan landets brottsofferslussar och de erfarenheter som JO har gjort vid tidigare granskningar av dessa verksamheter visar enligt chefsJO att likartade fall inte hanteras på ett likartat sätt inom myndigheten. Avsaknaden av en gemensam struktur har gett upphov till svårigheter för ansvariga tjänstemän att avgöra var gränserna går för myndighetens uppdrag. Bristen på struktur gör det även svårt för intagna att förstå verksamheten. Genom att låta varje anstalt var för sig ansvara för utvecklingen av respektive brottsoffersluss kan det enligt chefsJO ifrågasättas om Kriminalvården har agerat på ett sätt som är förenligt med de ambitioner som låg bakom sammanslagningen av de lokala kriminalvårdsmyndigheterna till en myndighet.

Den nuvarande ordningen är enligt chefsJO otillfredsställande, och det är nödvändigt att myndigheten snarast formulerar – vilket uppdrag brottsofferslussarna ska ha – hur brottsofferslussarna ska arbeta med detta uppdrag.

Biträdande övervakare

Enligt Kriminalvårdens årsredovisning för 2021 (s. 31 f.) är biträdande övervakare personer ute i samhället som har engagerat sig frivilligt för att vara en förebild och ett stöd för frisläppta personer som står under övervakning. De är ett komplement till frivårdens medarbetare. Den biträdande övervakaren ska arbeta med att stärka sociala färdigheter samtidigt som Kriminalvårdens medarbetare arbetar med riskfaktorer för kriminalitet. Det innebär att den biträdande övervakaren ska vara en förebild och förstärka den frisläppta personens sociala kompetens. Övervakaren ska också underlätta och stödja återinträde i samhället samt minska negativa effekter av eventuella återfall i missbruk eller kriminalitet. Slutligen ska övervakaren följa upp och förstärka andra insatser inom frivården.

Under 2021 hade i genomsnitt ca 17 procent av dem som blivit frivgivna och stod under övervakning en biträdande övervakare. Som tidigare år var det dock stora geografiska skillnader i hur ofta biträdande övervakare användes. Spannet mellan landets frivårdskontor sträckte sig från 3 till 50 procent.

Vidare uppger Kriminalvården att samarbetet med Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare (RFS) fortsatte och att de påbörjade ett arbete med att informera om sin verksamhet. På tolv kontor har detta lett till att en kontakt upprättats med en lokal RFS-förening. Tanken är att samarbetet ska hjälpa frivårdskontoren i rekryteringen av nya biträdande övervakare. Slutligen anges att Kriminalvården under året arbetade med en kvalitetshöjning av arbetet med biträdande övervakare och har sett över sina rutiner för rekrytering. Bland annat är myndigheten nu mer restriktiv med att rekrytera utifrån klientens eget förslag.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2020/21 föreslog utskottet ett tillkännagivande om fler anstaltsplatser (bet. 2020/21:JuU26 s. 62 f.). Utskottet anförde följande:

Som framgår ovan är överbelagda anstalter redan ett stort problem. De straffskärpningar som har föreslagits, t.ex. skärpta straff för vålds- och vapenbrott, kommer att leda till att fler personer tillbringar en längre tid på anstalter än nu. Bristen på fängelseplatser leder till stora påfrestningar för både de intagna och personalen och påverkar det återfallsförebyggande arbetet negativt. Utskottet anser att arbetet med utbyggnaden av anstalter och att motverka överbeläggning är viktigt. Platsbrist får aldrig vara en anledning att ge avkall på allmän säkerhet och Kriminalvården måste därför få de resurser som krävs för att kapaciteten ska vara tillräcklig. Regeringen bör därför upprätta en handlingsplan för hur kapaciteten kraftigt ska utökas på sikt.

Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2020/21:304). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat (skr. 2021/22:75 s. 112).

Vid beredning av rättsväsendets budget för 2022 föreslog utskottet ett ökat anslag till Kriminalvården (bet. 2021/22:JuU1 s. 35). Utskottet uttalade att den överbeläggning som råder inom i princip hela Kriminalvårdens verksamhet beror på bl.a. att regeringen inte förmått bygga ut tillräckligt med platser för att hantera brottsutvecklingen. Enligt utskottet borde Kriminalvården därför ges i uppdrag att ytterligare förstärka den planerade kapacitetsutökningen för häkte, anstalt och frivård. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2021/22:89).

Vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2017/18 föreslog utskottet ett tillkännagivande med anledning av ett motionsyrkande som avsåg tillsättning av en ny utredning med motsvarande uppdrag som den nedlagda utredningen En flexibel och effektiv kriminalvård (bet. 2017/18:JuU16 s. 28 f.). Utskottet anförde bl.a. att det mot bakgrund av de stora tillskott som regeringen hade tillfört Kriminalvårdens anslag under den

senaste tioårsperioden samt de delvis ändrade förutsättningar som hängde samman med förändringar i klientsammansättningen, fanns skäl att göra en samlad analys av kostnadsutvecklingen inom Kriminalvårdens olika verksamheter. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2017/18:184). Liknande yrkanden har behandlats och avstyrkts av utskottet i betänkandena 2019/20:JuU28 och 2020/21:JuU20. Utskottet uttalade i det senare (s. 15) att det mot bakgrund av det tidigare tillkännagivandet saknades behov av att göra något ytterligare tillkännagivande i frågan, att regeringen vidtagit vissa åtgärder och att tillkännagivandet inte var slutbehandlat. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:243). Regeringen uppgav i årets budgetproposition (prop. 2021/22:1 Utgiftsområde 4 s. 42 f.) att det mot bakgrund av en rad vidtagna åtgärder på området inte är nödvändigt att tillsätta en sådan utredning som följer av tillkännagivandet och att det således är slutbehandlat. Utskottet hade ingen invändning mot denna redovisning (bet. 2021/22:JuU1 s. 40 f.).

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare avstyrkt motionsyrkanden om att hyra fängelseplatser utomlands, senast i betänkande 2020/21:JuU26 då utskottet inte såg skäl att göra någon annan bedömning i frågan än den gjort tidigare (s. 56 f.)

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan tillkännagav riksdagen i maj 2021 att regeringen bör upprätta en handlingsplan för hur kapaciteten inom Kriminalvården ska utökas på sikt. Överbelagda anstalter är dock fortfarande ett stort problem. Brist på fängelseplatser leder till stora påfrestningar både för de intagna och för personalen och påverkar det återfallsförebyggande arbetet negativt. Utbyggnaden av anstalter borde ha påbörjats och drivits långt kraftfullare än vad som skett hittills. Regeringen måste ta sitt ansvar för att snabbt komma till rätta med situationen. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen ge regeringen till känna. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2021/22:1013 (S), 2021/22:2529 (SD) yrkande 1 och 2021/22:3579 (C) yrkande 34.

Utskottet är däremot inte berett att ställa sig bakom yrkanden om på vilka platser i landet som Kriminalvården bör etablera nya häkten och anstalter. Motionerna 2021/22:777 (M), 2021/22:943 (S), 2021/22:1331 (S) och 2021/22:1523 (KD) avstyrks därför.

När det gäller tillsättning av en utredning med motsvarande uppdrag som den tidigare utredningen En flexibel och effektiv kriminalvård hade har riksdagen, som framgått ovan, tidigare tillkännagett för regeringen att en sådan utredning bör tillsättas. Regeringen har därefter vidtagit många åtgärder på området och tillkännagivandet har också mot den bakgrunden redovisats som slutbehandlat, något som utskottet inte haft någon invändning emot. Mot denna bakgrund ser utskottet inte något behov av att riksdagen på nytt gör ett tillkännagivande i frågan. Motion 2021/22:4194 (KD) yrkandena 19 och 20 avstyrks.

Utskottet har tidigare avstyrkt yrkanden om att hyra fängelseplatser utomlands. Utskottet ser ingen anledning att nu göra en annan bedömning och avstyrker därmed motionerna 2021/22:1104 (M), 2021/22:2529 (SD) yrkande 2 och 2021/22:4194 (KD) yrkande 15. Utskottet är inte heller berett att ställa sig bakom yrkandet om att utveckla fängelser utomlands. Motionerna 2020/21:3497 yrkande 14 och 2021/22:4194 yrkande 16 avstyrks därför.

När det gäller yrkandet om brottsofferslussar anser regeringen inte att det har framkommit tillräckliga skäl för riksdagen att göra ett sådant tillkännagivande som efterfrågas i motion 2021/22:916 (V) yrkande 5. Motionsyrkandet avstyrks.

En granskning i medierna förra året visade att många biträdande övervakare är dömda för brott samt har kopplingar till organiserad brottslighet och extremism. Granskningen visade även att övervakaren och den dömda i vissa fall hade begått brott ihop. Mot den bakgrunden behövs en total översyn av systemet. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen ge regeringen till känna. Därmed tillstyrker utskottet motion 2021/22:3779 (M) yrkande 36.

Överförande av straffverkställighet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om åtgärder för att öka antalet överföranden av dömda utländska medborgare till deras respektive hemländer och tillkännager detta för regeringen.

Jämför särskilt yttrande 4 (S).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 37 begärs att Kriminalvården ska ges i uppdrag att påtagligt öka antalet överföringar av fångar med utländskt medborgarskap. Enligt motionärerna bör Kriminalvården bl.a. alltid initiera ett ärende om överföring när en utländsk medborgare ska verkställa ett fängelsestraff om minst sex månader. Kriminalvården bör fördjupa samarbetet med andra länders motsvarighet i syfte att möjliggöra fler överföringar. Liknande förslag framställs i kommittémotionerna 2021/22:3786 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 16, 2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 35 och 2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 14 samt motion 2021/22:428 av Ann-Sofie Lifvenhage (M).

I kommittémotion 2021/22:3974 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 89 begärs att arbetet med att få fler avtal med länder för att personer som inte är svenska medborgare ska avtjäna sitt straff i hemlandet ska prioriteras. Motionärerna anför att det finns skäl att öka ansträngningarna för att i högre grad överföra straffverkställighet till länder där det är möjligt och lämpligt.

Särskild prioritet ska ges åt länder vars medborgare är överrepresenterade i svenska anstalter.

Bakgrund

Överförande av fängelsepåföljd

Kriminalvården planerar och genomför överförande av fängelsedömda till och från Sverige enligt tre lagar: lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. (nordiska verkställighetslagen), lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen (europeiska verkställighetslagen) och lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom (internationella verkställighetslagen). Syftet med att överföra verkställigheten av en frihetsberövande dom är främst att underlätta den dömdes återanpassning i det land han eller hon kommer att vistas i efter frisläppandet.

Nordiska verkställighetslagen

Inom Norden finns det sedan länge ett långtgående samarbete som bygger på att de nordiska länderna har i stort sett likalydande lagar om att överföra straffverkställighet. Frihetsstraff kan på begäran av domslandet verkställas i det nordiska land där den dömden är medborgare eller där personen har sin hemvist. Domen kan också verkställas i det land där den dömden uppehåller sig om det med hänsyn till omständigheterna är lämpligast. Den dömdes samtycke till överförandet är inget krav. Den nordiska verkställighetslagen bygger på direktkontakt mellan behöriga myndigheter, och den rättsliga prövningen görs av de behöriga myndigheterna. Detta möjliggör ett snabbt förfarande och att regelverket tillämpas på så sätt att en framställning i domstol som har gjorts i enlighet med lagstiftningen normalt godkänns.

Europeiska verkställighetslagen

I europeiska verkställighetslagen finns särskilda regler som gäller överförande av frihetsberövande påföljder till och från medlemsstaterna i EU. Enligt lagen ska Kriminalvården pröva om en utländsk dom ska erkännas och verkställas i Sverige eller om en svensk dom ska skickas till en annan medlemsstat för att verkställas i den staten.

De svenska påföljder som kan överföras är fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård och slutna ungdomsvård. Lagen innehåller kriterier för när ett erkännande respektive översändande ska göras, hur prövningen ska gå till och i vilken utsträckning den andra statens medgivande eller den dömda personens samtycke krävs. Kriminalvårdens beslut kan överklagas till allmän domstol.

Europeiska verkställighetslagen innehåller även tidsfrister för handläggning och transport. Den 1 juli 2020 infördes ett krav på skyndsamt hand-

läggning hos Kriminalvården och i de allmänna domstolarna när en svensk dom på frihetsberövande påföljd ska sändas över till en annan medlemsstat och i de allmänna domstolarna när en utländsk dom på motsvarande påföljd sänds över till Sverige (prop. 2019/20:89, bet. 2019/20:JuU40, rskr. 2019/20:274).

Internationella verkställighetslagen

Internationella verkställighetslagen gör det möjligt att överföra frihetsberövande påföljder till och från Sverige utanför Norden och EU. Lagen bygger på Sveriges tillträde till den s.k. brottmålsdomskonventionen från 1970 och den s.k. överförandekonventionen från 1983. Visserligen kräver lagens tillämpning inte en generell överenskommelse med den främmande staten för att straffverkställighet ska kunna överföras, men lagen tar främst sikte på samarbetet med de stater som har tillträtt någon av de två konventionerna eller med stater som Sverige annars har träffat ett bilateralt avtal med, t.ex. Thailand eller Kuba. Verkställigheten av straffet kan alltså överföras även utan konventionsmässiga åtaganden eller avtalsmässig bundenhet, men då uppställs i lagen ett krav på synnerliga skäl för att verkställigheten ska kunna överföras till respektive land från Sverige.

Förfarandet skiljer sig på flera sätt från vad som gäller för samarbetet inom Norden och EU. Bland annat förutsätter internationella verkställighetslagen i större utsträckning att den dömda personen samtycker till överförandet. Lagen förutsätter också såväl domslandets som den verkställande statens medgivande till överförande, vilket bygger på kontakt mellan staternas regeringar.

Överförande av straffverkställighet från Sverige till en annan stat

Ett ärende om att överföra straffverkställighet från Sverige till en annan stat inleds normalt av den dömda personen själv genom att han eller hon lämnar in en begäran till Kriminalvårdens huvudkontor (eller Socialstyrelsens om det rör sig om verkställighet av överlämnande till rättspsykiatrisk vård) om att få överföra sin straffverkställighet från Sverige till den andra staten. Om huvudkontoret ställer sig positivt till en sådan begäran lämnas denna in till centralmyndigheten som översätter och vidarebefordrar begäran till den andra staten.

Om den staten samtycker till ett överförande fattar Kriminalvårdens huvudkontor därefter beslut om att överföra verkställigheten av straffet. Om huvudkontoret däremot avslår en sådan begäran eller annars beslutar om att inte samtycka till att verkställigheten överförs och beslutet överklagas av den dömda personen, skickas överklagandet tillsammans med avslagsbeslutet till Justitiedepartementet för att prövas av regeringen. Kriminalvårdens huvudkontor kan även i första ledet avstå från att fatta ett eget beslut och i stället direkt hänskjuta frågan till regeringen för prövning. Framställningen skickas även i dessa fall till Justitiedepartementet.

Ett ärende om att överföra straffverkställighet från Sverige till en annan stat kan också inledas av den andra staten som genom behörig myndighet i den

staten antingen lämnar in en framställning om överförande till den svenska ambassaden eller utlandsmyndigheten i det landet för vidarebefordran till centralmyndigheten eller skickar framställningen direkt till centralmyndigheten. Centralmyndigheten skickar då framställningen vidare till Kriminalvårdens huvudkontor som därefter prövar om verkställigheten kan överföras.

Ett överförande av straffverkställighet från Sverige till en nordisk stat eller en EU-medlemsstat handläggs och beslutas på myndighetsnivå, av Kriminalvårdens huvudkontor respektive Socialstyrelsen, utan centralmyndighetens medverkan.

Kriminalvårdens regleringsbrev

I Kriminalvårdens regleringsbrev för 2022 anges (s. 3.) att myndigheten ska fortsätta att två gånger per år inkomma med uppgifter om antal utländska medborgare med pågående fängelseverkställigheter, fördelat per land.

Kriminalvården ska härutöver samtidigt redovisa följande uppgifter för den senaste sexmånadersperioden:

- antal utländska medborgare som påbörjat fängelseverkställighet, fördelat per land och i straffidsintervall
- antal initierade ärenden och antal beslut om överförande per land
- antal faktiskt genomförda överföranden per land.

Kriminalvården ska även löpande hålla Regeringskansliet informerat när myndigheten identifierar återkommande svårigheter i samband med ärendehantering i förhållande till specifika länder.

Kriminalvårdens årsredovisning

I årsredovisningen anför Kriminalvården följande om överförande av påföljd (s. 39):

(...) så gäller övergripande att det måste finnas en viss standard och humanitära värden i de länder som ska ta över den dömda för att en överföring ska vara aktuell. I en del länder är fängelseförhållandena dåliga, vilket gör att Sverige inte kan föra över dömda till alla länder. En del länder saknar helt avtal med Sverige. Ett annat vanligt hinder för att kunna föra över dömda är att överförandeprocessen kan vara mycket lång medan strafftiderna ofta är korta. De långa processerna beror ofta på omständigheter utanför Kriminalvårdens kontroll, som att domstolsprocesserna i vissa länder är tidskrävande.

Av årsredovisningen framgår (s. 40) att det under 2021 togs totalt 148 beslut om överförande från Sverige till ett annat land.

Vidare redovisas statistik över antalet överförda frihetsberövande påföljder från Sverige. Med överföranden avses genomförda överföranden, dvs. att den dömda personen har påbörjat eller fortsatt verkställigheten i det land som han eller hon har överfört till. Det totala antalet överförda personer från Sverige under 2021 var 90, varav 12 till Norden, 73 till EU (utanför Norden) och 4 till

övriga länder. Motsvarande siffra under 2020 var 79 personer (varav 15 till Norden och 63 till EU). Under 2019 var motsvarande siffra 75 personer (varav 28 till Norden och 45 till EU).

Under 2021 överfördes totalt 108 personer till Sverige för att verkställa en frihetsberövande påföljd. Då har även fängelsepåföljder som påbörjats genom intensivövervakning räknats med.

I fråga om åtgärder som vidtagits för att öka antalet överföranden anger Kriminalvården att myndigheten under 2020 införde dagliga kontroller av vilka intagna som kan vara aktuella för överföring, och därmed flyttade ansvaret för att starta överföringsärenden från lokal till central nivå. Majoriteten av ärendena har sedan skyndsamhetskravet infördes den 1 juli 2020 handlagts inom en till fem månader från att ärendet initierades till att Kriminalvården fattat beslut i ärendet. I majoriteten av ärendena med handläggningstid över en månad har Kriminalvården behövt samråda med det andra landet innan beslut fattats, vilket påverkat handläggningstiden. De dagliga kontrollerna i kombination med en skyndsam handläggning har enligt årsredovisningen bidragit till ett effektivare förfarande avseende överförande av straffverkställighet på så sätt att fler intagna hinner överföras innan villkorlig frigivning än tidigare. Rutinen innebär också en garanti för att ärenden initieras för samtliga intagna som skulle kunna vara aktuella för överförande.

Under 2021 utredde Kriminalvården de rättsliga förutsättningarna för att öka antalet överföranden av intagna med korta straff som är på fri fot. Numera får fler klienter som är på fri fot information om möjlighet till överförande, vilket enligt Kriminalvården förhoppningsvis kommer att leda till fler överföranden. Det är dock ännu ovisst hur andra stater kommer att ställa sig till sådana framställningar.

Förbättrad hantering av ärenden om överförande av straffverkställighet

Regeringen remitterade i december 2021 departementspromemorian Ds 2021:37 Förbättrad hantering av ärenden om överförande av straffverkställighet. I promemorian föreslås att vissa krav tas bort för att sända över en svensk dom, som innebär frihetsberövande, till en annan EU-stat. Det gäller dels kravet att ett översändande ska vara lämpligt, dels kravet att särskilda skäl ska finnas om mindre än sex månader återstår att avtjäna av straffet vid tidpunkten för översändandet.

Vidare föreslås ett undantag från huvudregeln om att en svensk dom kan sändas över först när Kriminalvårdens beslut om att verkställighet ska ske i en annan stat har fått laga kraft.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 december 2022.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2018/19 föreslog utskottet ett tillkännagivande om att Kriminalvården ska öka samarbetet

med andra länder för att få fler utländska medborgare att avtjäna straffet i hemlandet (bet. 2018/19:JuU13 s. 67 f.). Utskottet anförde att syftet med att överföra verkställigheten av en frihetsberövande dom främst är att underlätta den dömda personens återanpassning i det land där han eller hon kommer att vistas efter frisläppandet. Den som inte bor i Sverige ska därför i första hand avtjäna straffet i hemlandet, även om brottet har begåtts här. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2018/19:192).

Regeringen uppgav i budgetpropositionen för 2022 att tillkännagivandet är slutbehandlat dels mot bakgrund av de bilaterala kontakter som sedan en tid pågått med ett antal centrala länder i syfte att öka möjligheterna till överförande, dels genom regeringens uppdrag till Kriminalvården att redovisa vidtagna åtgärder på området (prop. 2021/22:1 utg.omr. 4 s. 43). Utskottet hade inget att invända mot regeringens redovisning (bet. 2021/22:JuU1 s. 40).

Vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2020/21 föreslog utskottet ett tillkännagivande om åtgärder för att öka antalet överföranden av dömda utländska medborgare till deras respektive hemländer (bet. 2020/21:JuU26 s. 68). Utskottet anförde att Sverige bör prioritera arbetet med att skriva avtal med andra länder om överförande av verkställighet samt att Kriminalvården bör ges i uppdrag att påtagligt öka antalet överföranden av fångar med utländskt medborgarskap i svenska fängelser till sina respektive hemländer. Vidare anförde utskottet att Kriminalvården i Sverige bör fördjupa samarbetet med kriminalvården i de länder vars medborgare är överrepresenterade i de svenska anstalterna, för att överföring ska bli möjligt i fler fall. En ökning av antalet överföranden skulle underlätta den dömdes anpassning till ett liv utan kriminalitet samt frigöra anstaltsplatser och minska kostnaderna i Sverige. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:304). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat (skr. 2021/22:75 s. 112).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att utländska medborgare som döms för brott i Sverige som huvudregel ska avtjäna sitt straff i sina hemländer. Sverige bör därför prioritera arbetet med att skriva avtal med andra länder om överförande av verkställighet.

Vidare bör Kriminalvården ges i uppdrag att påtagligt öka antalet överföranden av fångar med utländskt medborgarskap i svenska fängelser till sina respektive hemländer. Kriminalvården i Sverige bör fördjupa samarbetet med kriminalvården i de länder vars medborgare är överrepresenterade i de svenska anstalterna, för att överföring ska bli möjligt i fler fall. En ökning av antalet överföranden skulle underlätta den dömdes anpassning till ett liv utan kriminalitet samt frigöra anstaltsplatser och minska kostnaderna i Sverige.

För att säkerställa detta arbete samt att regeringen snarast vidtar åtgärder för att påtagligt öka antalet överföranden bör riksdagen göra ett nytt tillkännagivande i denna fråga. Vad utskottet nu anført bör riksdagen ge regeringen till känna. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2021/22:428 (M),

2021/22:3579 (C) yrkande 35, 2021/22:3779 (M) yrkande 37, 2021/22:3786 (M) yrkande 16, 2021/22:3974 (L) yrkande 89 och 2021/22:4194 (KD) yrkande 14.

Villkorlig frigivning och skyddstillsyn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att ta bort presumtionen för villkorlig frigivning och tillkännager detta för regeringen. Systemet bör ersättas med ett system där större hänsyn tas till hur den intagne skött sig under verkställigheten av ett fängelsestraff.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om villkorlig frigivning i förtid, frivårdsinsatser för den som inte frigives villkorligt och undanröjande av skyddstillsyn.

Jämför reservation 23 (V), 24 (S, C, V, MP), 25 (M, KD, L), 26 (V, L) och 27 (M).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:916 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 2 begärs att regeringen ska ta initiativ till att personer som inte är dömda för sexual- eller våldsbrott, som har genomgått relevanta behandlingsprogram och som har upp till sex månader kvar på sin strafftid ska kunna börja avtjäna den villkorliga frigivningen i förtid. Enligt motionärerna skulle förslaget frigöra ca 1 500 platser inom Kriminalvården och på så sätt lösa problemet med överbeläggning.

I kommittémotion 2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 22 begärs att möjligheten till villkorlig frigivning begränsas. Enligt motionärerna ska villkorlig frigivning endast komma i fråga undantagsvis och tidigast efter tre fjärdedelar av strafftiden i stället för som nu efter två tredjedelar av strafftiden. Dessutom ska återfallsförbrytare inte omfattas av någon möjlighet till villkorlig frigivning. Motionärerna anser att regeringen bör återkomma med förslag om skärpta regler för villkorlig frigivning senast under 2022. Ett liknande yrkande framställs i kommittémotionerna 2021/22:2529 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 20 och 2021/22:4189 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 36.

I kommittémotion 2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 25 begär motionärerna att det ska införas en möjlighet att vägra villkorlig frigivning om det bedöms att det finns risk för återfall i brott.

I kommittémotion 2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 33 begärs att villkorlig frigivning inte ska beviljas om den dömda vägrar att acceptera de villkor som har beslutats för verkställigheten. Motionärerna anser att villkorlig frigivning endast ska ske om det finns särskilda skäl för det, dvs.

om den intagne har uppvisat ett gott beteende. Bland annat ska det krävas att den dömde har genomgått de program som erbjuds.

I kommittémotion 2021/22:3787 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 9 begärs att regeringen skyndsamt ska återkomma till riksdagen med ett lagförslag om att villkorlig frigivning inte ska beviljas om den dömde inte deltagit i återfallsförebyggande åtgärder.

I kommittémotion 2021/22:3973 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 17 begärs att den som dömts för brott mot närstående eller sexualbrott och vägrar delta i behandlingsprogram inte ska vara aktuell för villkorlig frigivning.

I kommittémotion 2021/22:3974 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 87 begärs att principen om automatisk villkorlig frigivning ska avskaffas. Motionärerna anser att villkorlig frigivning inte ska vara en rättighet utan i stället en möjlighet för den som har skött sig bra under verkställigheten av ett fängelsestraff. Ett liknande yrkande framställs av Arin Karapet (M) i motion 2021/22:2896.

Magdalena Schröder (M) begär i motion 2021/22:3299 att systemet med villkorlig frigivning tas bort. I stället vill motionären att hela straffet avtjänas i fängelse och att det efter frigivning följer en övervakningsperiod.

Markus Wiechel (SD) begär i motion 2021/22:2996 att möjligheten till villkorlig frigivning tas bort helt.

I motion 2021/22:3709 av Fredrik Schulte (M) yrkande 4 begärs att möjligheten till villkorlig frigivning ska avskaffas utom när det finns särskilda omständigheter. I yrkande 5 begärs att samtliga fängelsestraff alltid ska påföras ytterligare en tredjedel av strafftiden, dock minst sex månader, i form av villkorlig frigivning efter avtjänat fängelsestraff och att det tydligt ska framgå av lagen att samma bestämmelse inte får utgöra skäl för att förkorta det utdömda straffet.

I kommittémotion 2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 32 begärs ett tillkännagivande om att övervakning ska ske även utan villkorlig frigivning. Motionärerna föreslår nya regler som innebär att dömda personer ska stå under övervakning av Kriminalvården under en viss tid efter det att straffet helt verkställts. En utredning bör därför tillsättas med inriktningen att frivårds- och övervakningsåtgärder ska kunna användas även för dem som inte frigives villkorligt. Ett liknande yrkande framställs i kommittémotion 2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 13.

I kommittémotion 2021/22:3973 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 18 begärs en uppföljning av den nya möjligheten för Kriminalvården att besluta om elektronisk övervakning efter frigivning från kriminalvårdsanstalt. Motionärerna framhåller vikten av att brottsoffer som lever under hotbild får det skydd som de behöver.

I kommittémotion 2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 28 begärs ett tillkännagivande om att sänka kraven för att undanröja skyddstillsyn och att det endast ska gå att få skyddstillsyn som påföljd en gång. Motionärerna anser att det inte bör krävas att den dömde ”på ett allvarligt sätt” brutit mot vad som gäller för honom eller henne för att skyddstillsynen ska

undanröjas. I stället ska det räcka med att den dömde har brutit mot vad som gäller. Möjligheten för Kriminalvården att besluta om t.ex. särskilda föreskrifter eller att meddela varning bör enligt motionärerna behållas, men det ska framgå direkt av lagtexten att dessa möjligheter är förbehållna de fall då den dömdes misskötsamhet är ringa eller annars av mindre betydelse.

Bakgrund

Gällande rätt

Villkorlig frigivning

I 26 kap. brottsbalken finns bestämmelser om villkorlig frigivning för den som avtjänar ett fängelsestraff. Huvudregeln är att villkorlig frigivning ska ske när den dömde har avtjänat två tredjedelar av sitt fängelsestraff, dock minst 30 dagar (6 §).

Om det finns särskilda skäl mot villkorlig frigivning kan den skjutas upp med högst 180 dagar åt gången. Vid bedömningen av om det finns särskilda skäl mot villkorlig frigivning ska det särskilt beaktas om den dömde under verkställigheten i kriminalvårdsanstalt

1. inte har deltagit i eller har misskött anvisade åtgärder som syftar till att förebygga återfall i brott eller på annat sätt främja hans eller hennes anpassning i samhället, eller
2. annars på ett allvarligt sätt har brutit mot de föreskrifter och villkor som gäller för verkställigheten.

(6 a § och 7 § andra stycket).

Beslut om uppskjuten villkorlig frigivning fattas av Kriminalvården och kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol (26 kap. 9 § och 38 kap. 14 § brottsbalken).

Prövotid

Efter den villkorliga frigivningen gäller en prövotid som motsvarar den strafftid som återstår vid frigivningen, dock minst 365 dagar (26 kap. 10 § brottsbalken). Den frigivne ska under prövotiden vara skötsam, efter förmåga försöka försörja sig och betala skadestånd som har dömts utpå grund av brottet (11 §). Den frigivne är också skyldig att på kallelse inställa sig hos Kriminalvården.

Övervakning

Den 1 juli 2020 ändrades reglerna när det gäller övervakningstiden efter villkorlig frigivning. Syftet med ändringarna var att stärka möjligheterna för Kriminalvården att vidta kontroll- och stödåtgärder för dem som frigives villkorligt från ett fängelsestraff. Ändringarna innebar bl.a. att möjligheten att föreskriva villkor om vad som ska gälla efter den villkorliga frigivningen utökades samt att Kriminalvården numera kan fatta beslut om elektronisk övervakning av den frigivne för att kontrollera att en föreskrift följs.

Enligt 26 kap. 12 § brottsbalken ska den som är villkorligt frigiven ställas under övervakning om det behövs för att minska risken att han eller hon begår nya brott eller för att på annat sätt underlätta hans eller hennes anpassning i samhället. Det är Kriminalvården som beslutar om övervakning. Om inte något annat beslutas upphör övervakningen vid prövotidens utgång. Övervakningen och kriminalvården i frihet i övrigt bedrivs under ledning av Kriminalvården (13 §). Under övervakningen ska Kriminalvården genom stöd och kontroll verka för att den frigivne inte begår nya brott och för att hans eller hennes anpassning i samhället även i övrigt främjas (14 §). För varje frigiven som står under övervakning ska det upprättas en individuellt utformad plan och Kriminalvården får, om det behövs, besluta om särskilda föreskrifter som ska följas av den övervakade (16 §). Om det behövs för att minska risken att den som står under övervakning begår nya brott eller för att på annat sätt underlätta hans eller hennes anpassning i samhället, får Kriminalvården enligt 16 § besluta om en särskild föreskrift som ska följas av den övervakade. En sådan föreskrift kan t.ex. avse behandling, deltagande i återfallsförebyggande eller missbruksrelaterad programverksamhet, vistelseort eller skyldighet att lämna bl.a. blodprov, och får högst beslutas för ett år åt gången. Om det är särskilt angeläget för att minska risken att den övervakade begår nya brott får Kriminalvården besluta om elektronisk övervakning för att kontrollera att en föreskrift enligt 16 § följs (17 §). Elektronisk övervakning får beslutas för högst sex månader åt gången.

En kontroll- och tvångsåtgärd får enligt 14 a § endast användas om den står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Om en mindre ingripande åtgärd är tillräcklig ska den användas i stället.

Åtgärder vid misskötsamhet

Om den frigivne bryter mot föreskrifter eller anvisningar om vad som i övrigt ska gälla för övervakningen kan det leda till varning, nya eller ändrade föreskrifter eller förverkande av den villkorligt medgivna friheten med högst 90 dagar åt gången (26 kap. 18 och 19 §§ brottsbalken).

Om den frigivne begår brott under prövotiden ska den villkorligt medgivna friheten eller en del av denna förklaras förverkad av domstol, om inte särskilda skäl talar emot det (34 kap. 5 § brottsbalken).

Skyddstillsyn

Enligt 28 kap. 1 § brottsbalken får rätten döma till skyddstillsyn för ett brott för vilket påföljden inte bedöms kunna stanna vid böter. Skyddstillsyn får förenas med dagsböter, föreskrift om samhällstjänst eller fängelse i lägst fjorton dagar och högst tre månader (28 kap. 2 och 3 §§). Skyddstillsyn fortgår under en prövotid av tre år från den dag då påföljden börjar verkställas och är förenad med övervakning (28 kap. 4 och 5 §§).

Vid val av påföljd ska rätten som skäl för skyddstillsyn beakta om det finns anledning att anta att denna påföljd kan bidra till att den tilltalade avhåller sig från fortsatt brottslighet (30 kap. 9 § första stycket). I lagrummets andra stycke

räknas upp vilka särskilda skäl för skyddstillsyn i stället för fängelse som rätten kan beakta, bl.a. om den tilltalade undergår behandling för missbruk eller annat förhållande som kan antas ha samband med hans eller hennes brottslighet (andra punkten).

Om den dömd bryter mot vad som gäller för honom eller henne till följd av domen på skyddstillsyn, kan Kriminalvården t.ex. besluta om föreskrifter eller tilldela den dömd en varning (28 kap. 7 §). Om den dömd på ett allvarligt sätt har brutit mot vad som gäller för honom eller henne och det kan antas att han eller hon inte kommer att rätta sig genom någon sådan åtgärd som Kriminalvården kan vidta, ska myndigheten begära att åklagare vid domstol för talan om att skyddstillsynen ska undanröjas. Åklagaren kan väcka en sådan talan utan begäran från Kriminalvården i de fall den dömd har ådömts skyddstillsyn med kontraktsvård och den dömd på ett allvarligt sätt har brutit mot vad som gäller enligt hans eller hennes behandlingsplan (28 kap. 8 §).

Förslag om tillfälligt omhändertagande av villkorligt frigivna och skyddstillsynsdömda

Regeringen beslutade i februari 2022 en lagrådsremiss i vilken det föreslås att Kriminalvården ska kunna besluta om tillfälligt omhändertagande av personer som bryter mot de villkor som gäller under villkorlig frigivning eller skyddstillsyn (Ju2021/03135). Förslaget innebär en möjlighet för myndigheten att fatta snabba beslut om en dömd person t.ex. avviker från ett behandlingshem eller avlägsnar en fotboja. Kriminalvårdens beslut ska gälla omedelbart och övervakningsnämnden ska senast dagen därpå pröva om det ska fortsätta att gälla.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 oktober 2022.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare föreslagit tillkännagivanden som handlar om skärpta regler för villkorlig frigivning, senast i december 2020 vid beredningen av betänkande 2020/21:JuU8 då utskottet föreslog ett tillkännagivande om att ta bort presumtionen för villkorlig frigivning. Utskottet anförde att reglerna om villkorlig frigivning behöver skärpas ytterligare så att presumtionen för villkorlig frigivning tas bort och ersätts med ett system där större hänsyn tas till hur den intagne skött sig under verkställigheten av ett fängelsestraff. Andra begränsningar som enligt utskottet borde övervägas var att villkorlig frigivning ska kunna komma i fråga tidigast efter tre fjärdedelar av strafftiden och aldrig för den som har återfallit i brott. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2020/21:66). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat (skr. 2021/22:75 s. 100).

Utskottet har vid flera tillfällen avstyrkt motionsyrkanden om att fängelsestraff alltid ska påföras ytterligare en tredjedel av strafftiden i form av villkorlig frigivning, senast i betänkande 2020/21:JuU26 (s. 69 f.). Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:304).

Vid beredningen av betänkande 2020/21:JuU8 behandlade och avstyrkte utskottet ett förslag om frivårdsinsatser för dem som inte friges villkorligt (s. 15 f.). Utskottet ansåg inte att det fanns skäl att ta initiativ till den efterfrågade ändringen i reglerna om prøvotid. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2020/21:66).

Vid beredningen av betänkande 2020/21:JuU22 våren 2021 föreslog utskottet ett tillkännagivande om utökade möjligheter att undanröja en skydds-tillsyn till följd av misskötsamhet. Utskottet anförde (s. 12) att en strängare syn på den dömdes skötsamhet vid verkställighet av skyddstillsyn är påkallad. Det bör inte krävas att den dömden ”på ett allvarligt sätt” brutit mot vad som gäller för honom för att skyddstillsynen ska kunna undanröjas. I stället ska det räcka med att den dömden har brutit mot vad som gäller. Vidare anförde utskottet att möjligheten för Kriminalvården att besluta om t.ex. särskilda föreskrifter eller att meddela varning bör behållas, men det bör framgå direkt av lagtexten att dessa möjligheter är förbehållna de fall då den dömdes misskötsamhet är ringa eller annars av mindre betydelse. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2020/21:235). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat (skr. 2021/22:75 s. 105).

Utskottets ställningstagande

Utskottet är inte berett att ställa sig bakom förslaget om att vissa grupper av intagna ska friges villkorligt i förtid för att lösa problemen med överbeläggning inom Kriminalvården. Motion 2021/22:916 (V) yrkande 2 avstyrks därför.

Som framgår ovan har riksdagen vid flera tillfällen, senast i december 2020, gjort tillkännagivanden om att skärpa reglerna för villkorlig frigivning. Enligt utskottet undergräver den nuvarande ordningen – med en presumtion för villkorlig frigivning efter två tredjedelar av strafftiden – principen om att straffet ska stå i proportion till brottets allvar. Villkorlig frigivning bör i stället fungera som en möjlighet och vara förbehållen för intagna som skött sig väl under verkställigheten. I bedömningen av den intagnes skötsamhet bör särskild hänsyn tas till den intagnes motivation och i vilken utsträckning han eller hon har deltagit i behandlingsprogram och andra brottsförebyggande åtgärder som Kriminalvården har föreslagit. Den som inte deltar i återfallsförebyggande åtgärder eller vägrar att genomgå program som Kriminalvården erbjuder ska inte komma i fråga för villkorlig frigivning. Andra begränsningar som bör övervägas är att villkorlig frigivning ska kunna komma i fråga tidigast efter tre fjärdedelar av strafftiden och aldrig för den som har återfallit i brott. Regeringen bör snarast återkomma med ett förslag i enlighet med det ovan sagda. För att tydliggöra vikten av att detta sker skyndsamt bör riksdagen göra ett nytt tillkännagivande i frågan. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2021/22:2529 (SD) yrkande 20, 2021/22:2896 (M), 2021/22:3779 (M) yrkandena 22, 25 och 33, 2021/22:3787 (M) yrkande 9, 2021/22:3973 (L)

yrkande 17, 2021/22:3974 (L) yrkande 87 samt 2021/22:4189 (KD) yrkande 36.

Utskottet är däremot inte berett att ställa sig bakom förslagen om att möjligheten till villkorlig frigivning ska avskaffas helt eller att samtliga fängelsestraff ska förlängas i form av villkorlig frigivning. Motionerna 2021/22:2996 (SD) yrkande 1, 2021/22:3299 (M) samt 2021/22:3709 (M) yrkandena 4 och 5 avstyrks därför.

När det gäller frågan om frivårdsinsatser för den som inte friges villkorligt anser utskottet att det fortfarande saknas skäl att ta initiativ till en ändring av reglerna om prøvotid. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2021/22:3779 (M) yrkande 32 och 2021/22:4194 (KD) yrkande 13.

Utskottet ser inte heller skäl att ställa sig bakom förslaget om en uppföljning av den nya möjligheten för Kriminalvården att besluta om elektronisk övervakning efter frigivning från kriminalvårdsanstalt. Motion 2021/22:3973 (L) yrkande 18 avstyrks.

Riksdagen gjorde i mars förra året ett tillkännagivande om att utöka möjligheterna att undanröja en skyddstillsyn till följd av misskötsamhet. Utskottet anser inte att det finns skäl att på nytt rikta ett tillkännagivande till regeringen i samma fråga och avstyrker därför motion 2021/22:3779 (M) yrkande 28.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår 68 motionsyrkanden med förslag som har behandlats och avslagits tidigare under valperioden.

Jämför särskilt yttrande 5 (M), 6 (SD), 7 (V), 8 (KD) och 9 (L).

Utskottets ställningstagande

I betänkandet behandlas motionsyrkanden som rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under valperioden, se bilaga 2. Motionsyrkandena har behandlats i betänkandena 2018/19:JuU13, 2019/20:JuU28, 2020/21:JuU8, 2020/21:JuU15, 2020/21:JuU20, 2020/21:JuU22 och 2020/21:JuU26. Riksdagen avslög motionsyrkandena i enlighet med utskottets förslag. Utskottet avstyrker de nu aktuella motionsyrkandena med hänvisning till detta.

Reservationer

1. Statligt ansvar för inslussning, punkt 1 (V)

av Linda Westerlund Snecker (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:916 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

Återanpassningen av intagna i samhället, s.k. inslussning, har länge varit bristfällig. En rapport från Brå (2017:15) visar att en stor del av dem som inte får någon särskild utslussning från anstalt har bedömts ha en hög risk för att missköta sig och återfalla i brott. Det är kontraproduktivt att de personer som har mest behov av stöd och hjälp för att återanpassas och slussas in i samhället inte får den hjälpen. Som Brå konstaterar bör insatser vidtas för att reducera risken för att dessa personer i brott i samband med inslussning och efter frigivning. Den bristande inslussningen och återanpassningen av personer som har avtjänat fängelsestraff drabbar både dem som friges och allmänheten som riskerar att utsättas för nya brott. Regeringen behöver därför ta ett helhetsgrepp om frågan om inslussning och återanpassning till samhället.

Kriminalvården hade t.o.m. sommaren 2020 regeringens uppdrag att genomföra en försöksverksamhet med inslussningsprogram. Brås utvärdering av verksamheten visar dock att den misslyckats helt med anledning av dålig planering och förberedelse, lågt antal deltagare och bristande nationell styrning. I vårändringsbudgeten för 2021 höjde regeringen anslaget till Kriminalvården för att myndigheten ska fortsätta utveckla arbetet med inslussning och sprida modellen. Detta är lovvärt men långt ifrån tillräckligt. Frågan om inslussning och återanpassning av grovt kriminella människor måste omfatta hela landet och samtliga involverade aktörer, som kommuner och olika myndigheter, måste ta sitt ansvar.

Staten bör under en tillräckligt lång period efter frigivning ta ansvar för de frigivnas försörjning, sysselsättning och boende för att minska återfall i brott och underlätta återetableringen i samhället. Jag anser att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över möjligheten för staten att ta över ansvaret för inslussning och återanpassning av personer som avtjänat straff för grova brott.

2. Kriminalvårdens brottsförebyggande arbete, punkt 2 (C)

av Johan Hedin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 32.

Ställningstagande

Jag anser att Kriminalvårdens arbete med att förstärka intagnas utslussning och anknytning till arbetsmarknaden samt förhindra att skulder uppstår under häktnings- och verkställighetstiden måste förbättras. Det arbete som görs i dag är enligt min uppfattning inte tillräckligt. Alltför många intagna uppger att enklare praktiska problem som obetalda räkningar eller försening med hyran under häktnings- och verkställighetstiden får allvarliga konsekvenser som försvårar anpassningen och utslussningen till samhället. Detta är inte rimligt och måste motverkas.

3. Samverkan mellan Kriminalvården, socialtjänsten och civilsamhället, punkt 3 (L)

av Johan Pehrson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3974 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 90.

Ställningstagande

Inför frigivningen behövs nära kontakter mellan Kriminalvården och socialtjänsten, t.ex. för att säkerställa att den frigivne om möjligt har en bostad eller för att ge honom eller henne råd i frågor om försörjning och ekonomi. Stödorganisationer där före detta kriminella hjälper andra att bryta med kriminalitet fyller också en mycket viktig funktion. Mycket av det arbete som görs i dag är bra men det är inte tillräckligt. Jag anser därför att det ska göras

ett tillkännagivande om en mer omfattande samverkan med socialtjänst och civilsamhället inför frigivning från en kriminalvårdsanstalt.

4. Civilsamhällets roll, punkt 4 (KD)

av Andreas Carlson (KD) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4190 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 22 och

2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkandena 17 och 18.

Ställningstagande

Vi anser att frivilligorganisationer ska ha en naturlig plats i återanpassningen av den dömda, både före och efter frigivningen. Det civila samhället har redan i dag stor betydelse i det brottsförebyggande arbetet och i att återanpassa tidigare dömda personer. Föreningar bör uppmuntras att finnas med som en del i livet före och efter frigivningen. Avhopparjourer dit kriminella kan vända sig när de vill lämna sina kriminella liv har sedan flera år drivits av bl.a. Exit Fryshuset (främst avhoppare från nazistisk miljö), Kriminellas revansch i samhället (Kris) och X-Cons. Det finns också de som arbetar i exempelvis kyrkor med att hjälpa hemlösa med mat och tak över huvudet, de som organiserar läxhjälp för att hjälpa människor ur ett utanförskap, språkkaféer samt idrottsföreningar som binder samman människor med olika bakgrund och från olika generationer till ett gemensamt konstruktivt mål. Civilsamhället har ett stort värde och dess roll måste lyftas tydligare och vara en del av det brottsförebyggande arbetet.

Vi vill i detta sammanhang se en ökad användning av s.k. social impact bonds (sociala utfallskontrakt) i det återfallsförebyggande arbetet. Dessa innebär att frivilligorganisationer ges ersättning i förhållande till hur väl de lyckas återanpassa tidigare dömda. De fördelar som antas finnas med sociala utfallskontrakt är bl.a. incitamentet att nå resultat, samt att privat finansiering kan tillhandahållas för att skapa en infrastruktur för rehabilitering. I Sverige är det endast Norrköpings kommun som har ett system med renodlade sociala utfallskontrakt (även om andra sociala investeringar finns), enligt en rapport från Expertgruppen för studier av offentlig ekonomi (ESO), som presenterades 2020. Projektet med utfallskontrakt i Norrköping var när rapporten skrevs inne på sitt sista år och inga definitiva resultat fanns ännu. Effektvärderingen behöver gås igenom noggrant, för att avgöra om Norrköping är ett framgångsrikt exempel eller inte. Halvvägs igenom

presenterade partnerföretaget Leksell social ventures en utvärdering som indikerade positiva resultat, och intervjuer i ESO-rapporten ger också en positiv bild, inte minst när det gäller skolresultat. Regeringen bör därför vidta åtgärder för att systemet provas på fler platser.

Ställningstagande

Vi vill införa ett nationellt exitprogram för gängmedlemmar som väljer att lämna det kriminella livet. Ett sådant program ska erbjuda dem som väljer att hoppa av ett kriminellt gäng en möjlighet att bryta ett kriminellt mönster genom t.ex. en ny identitet för hotade personer eller vid behov möjlighet att byta bostadsort. Under tiden straffet avtjänas ska fortsatt brottslighet vara uteslutet. Genom övervakning och ytterligare åtgärder och myndighetssamverkan ska det vara näst intill omöjligt att fortsätta en kriminell livsstil efter avtjänat straff.

Det bör övervägas att förlägga det nationella exitprogrammet under Kriminalvårdens ansvar. Myndigheten finns representerad i hela landet och har erfarenheter av att arbeta med återanpassning av kriminella individer.

Medverkan i det nationella exitprogrammet bör vara obligatoriskt för dömda gängbrottslingar och yrkeskriminella.

5. Utvärdering och vidareutveckling av straffens innehåll, punkt 6 (M, SD, L)

av Johan Forssell (M), Ellen Juntti (M), Katja Nyberg (SD), Johan Pehrson (L), Tobias Andersson (SD), Mikael Damsgaard (M) och Pontus Andersson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Målet med ett fängelsestraff måste vara att markera slutet på den dömdes kriminella bana. Så är inte i tillräcklig utsträckning fallet i dag. Det finns därför skäl att utvärdera och vidareutveckla verkställighetsinnehållet för de dömda. Det gäller inte minst med hänsyn till den växande grupp unga vuxna med stort våldskapital och ett lågt förtroende för samhället och dess myndigheter och som inte har något intresse av att lämna kriminaliteten bakom sig.

Mycket kan dock göras för att förbättra situationen redan nu. Tiden mellan dom och verkställighet behöver kortas ned, och häktade bör kunna påbörja

verkställigheten tidigare i domstolsprocessen. Dessa åtgärder skulle frigöra häktesplatser och ge möjlighet till behandling och återfallsförebyggande åtgärder tidigare. Vidare bör den befintliga kapaciteteten utnyttjas bättre genom t.ex. dubbelbeläggning på anstalterna. Riksdagen tillkännagav detta för regeringen 2021 men läget är akut och behöver därför tas upp för behandling igen.

6. Hjälpplinen vid önskad sexualitet, punkt 7 (S, V)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Linda Westerlund Snecker (V), Gustaf Lantz (S), Anna Wallentheim (S) och Ibrahim Baylan (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2021/22:3787 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 8.

Ställningstagande

Hjälpplinen Preventell har sedan starten 2012 beviljats bidrag av regeringen årligen. Vi anser att Preventells arbete med att förebygga sexuellt våld genom vård och behandling mot sexuella riskbeteenden är viktigt, men att frågan om finansieringen bör hanteras inom ramen för den ordinarie budgetprocessen. Mot denna bakgrund ser vi inte någon anledning att rikta ett tillkännagivande till regeringen om att förändra finansieringen.

7. Avdelningar med färre intagna, punkt 8 (V)

av Linda Westerlund Snecker (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:916 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

I dag har s.k. normalavdelningar på klass 1-anstalterna ca 30 intagna. Även intagna med beteendeproblematik, våldsbegäret och olika former av diagnoser placeras där. När så många personer samsas på en liten yta dygnet runt kan konflikter och våld lätt uppstå. Avdelningarna måste bli mindre för

att miljön för såväl de intagna som för de anställda ska bli bättre. Befintliga anstalter bör byggas om och nya anstalter planeras med högst 15 intagna på en s.k. normalavdelning.

För särskilt krävande intagna behöver avdelningarna vara ännu mindre. Det är svårt för personalen att skydda extra sårbara intagna, t.ex. personer med intellektuell funktionsnedsättning, som riskerar att bli utsatta för både psykiskt och fysiskt våld av andra intagna. Vidare uppstår oftare våldsamma situationer där både intagna och anställda riskerar att skadas om för många personer med olika typer av svår beteendeproblematik blandas på en avdelning. För vissa, t.ex. personer som har begått sexuella övergrepp mot barn, behöver särskilda avdelningar inrättas. Det finns redan i dag avdelningar för särskilt resurskrävande intagna vid vissa anstalter. Dessvärre är det bara klienter med extremt svår beteendeproblematik som placeras där på grund av platsbristen.

Regeringen bör ge Kriminalvården i uppdrag att inrätta avdelningar med färre antal klienter i syfte att anpassa avdelningarna efter klienternas behov.

8. Andlig vård, punkt 9 (C, KD)

av Andreas Carlson (KD), Johan Hedin (C) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 33.

Ställningstagande

Alla intagna har rätt att utöva sin religion i anstalt eller häkte, oavsett vilken tro man bekänner sig till. Sveriges kristna råd utvecklar och samordnar den andliga vården vid anstalter och häkten på uppdrag av Kriminalvården. Inom Kriminalvården finns 180 präster, pastorer och diakoner, samt ett tiotal imamer med tystnadsplikt som har i uppdrag att möta de intagnas behov av personliga samtal, ordna gudstjänster och vägleda i etiska och existentiella frågor. Denna del av verksamheten riskerar dock att undermineras av den platsbrist som nu pressar Kriminalvården. Ett exempel på detta är den plötsliga nedläggningen av klostret på Kumlaanstalten 2018. Vid nedstängningen hade klostret i 17 år tillhandhållit värdefulla retreat för livstidsdömda och långtidsdömda med målet att de skulle hitta hem till sig själva genom tystnad, avskildhet, bibelns texter, enskilda samtal med vägledare, avspänning och meditation, riter samt symbolhandlingar. Jag vill att den andliga vården inom kriminalvården ska stärkas, inte nedmonteras.

9. Gps vid fångtransporter och permissioner, punkt 10 (M, C, KD, L, MP)

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Johan Hedin (C), Ellen Juntti (M), Johan Pehrson (L), Martin Marmgren (MP), Ingemar Kihlström (KD) och Mikael Damsgaard (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 39.

Ställningstagande

För att öka känslan av trygghet för brottsoffer och anhöriga samt för att motverka spontana rymningar bör gps-sändare vid transporter av frihetsberövande användas vid fler permissioner än vad som är fallet i dag. Regeringen bör vidta åtgärder för att användandet av gps-sändare ska öka.

10. Säkerhetskontroll i frivården, punkt 11 (SD, L)

av Katja Nyberg (SD), Johan Pehrson (L), Tobias Andersson (SD) och Pontus Andersson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3974 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 91.

Ställningstagande

Sedan den 1 mars 2021 har säkerheten i frivården stärkts genom att säkerhetskontroller får genomföras på ett frivårdskontor om det behövs för att begränsa risken för att det där begås brott som innebär allvarlig fara för någons liv, hälsa eller frihet eller för omfattande förstörelse av egendom. Det är dock alltså fortfarande bara på vissa särskilt specificerade villkor som en säkerhetskontroll får göras. För att bestämmelsen ska kunna fungera ändamålsenligt i

vardagen bör lagen ändras så att säkerhetskontroller alltid ska kunna genomföras inom frivården. Riksdagen gjorde i februari 2021 ett tillkännagivande i denna fråga (bet. 2020/21:JuU15) och jag förväntar mig att regeringen nu utan onödigt dröjsmål tar fram ett färdigt förslag.

11. Åtgärder för att minska intagnas skulder, punkt 12 (M, KD)

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Ellen Juntti (M), Ingemar Kihlström (KD) och Mikael Damsgaard (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 12.

Ställningstagande

Alla som avtjänar ett straff i Sverige får en personlig planering för strafftiden, en verkställighetsplan. Vi vill att skuldsanering ska beaktas i verkställighetsplanen. Åtgärder för att minska den intagnes skuldbörda, men som även syftar till att etablera kontakt med Kronofogdemyndigheten och andra relevanta aktörer, bör vidtas.

12. Tolvstegsprogrammet, punkt 13 (V, KD)

av Andreas Carlson (KD), Linda Westerlund Snecker (V) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:916 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 6.

Ställningstagande

Kriminalvården har beslutat att avveckla tolvstegsprogrammet, vilket är olyckligt eftersom programmet bevisligen fungerar mot drogmisbruk. Enligt en utvärdering som Kriminalvården gjorde av sina behandlingsprogram kunde endast tolvstegsprogrammet påvisa statistiskt säkerställda minskade återfall efter behandling.

I stället för tolvstegsprogrammet ska Kriminalvården erbjuda andra program. Enligt Kriminalvården är syftet med avvecklingen att ge fler intagna möjlighet att genomgå behandlingsprogram och andra återfallsförebyggande insatser. Jag anser att det är positivt om fler klienter får möjlighet att genomgå behandlingsprogram inriktade mot missbruk men att även tolvstegsprogrammet bör finnas kvar. Tolvstegsbehandling är en väl etablerad behandling i samhället. Möjligheterna för en intagen att fortsätta i gruppverksamhet, t.ex. genom Anonyma alkoholister, är därför god. Det är viktigt att de behandlingsprogram som erbjuds verkligen är effektiva, särskilt eftersom den villkorliga frigivningen nu gjorts beroende av de intagnas deltagande i programverksamhet. Regeringen bör ge Kriminalvården i uppdrag att återinföra tolvstegsprogrammet mot missbruk på anstalterna.

13. Påföljd och behandling för personer som begår sexualbrott, punkt 14 (MP)

av Martin Marmgren (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:3451 av Marlène Lund Kopparklint och Betty Malmberg (båda M) yrkandena 1–4,

2021/22:3474 av Marlène Lund Kopparklint och Betty Malmberg (båda M),

2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 26 och

2021/22:3787 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 7.

Ställningstagande

Riksdagen tillkännagav våren 2021 att regeringen bör ge Kriminalvården i uppdrag att inventera forskning om samt utforma lämpliga program för farmakologisk och annan medicinsk behandling av pedofiler. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat och jag anser inte att det har framkommit skäl att nu på nytt rikta ett tillkännagivande i samma fråga till regeringen.

14. Missbruksvård för frihetsberövade, punkt 15 (M)

av Johan Forssell (M), Ellen Juntti (M) och Mikael Damsgaard (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3765 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 12–14.

Ställningstagande

För att förebygga fortsatt missbruk mellan häktetid, dom och straffpåföljd samt i förlängningen efter avtjänat straff, är det viktigt att vårdkedjan är sammanhållen under hela denna period. Vård som påbörjas redan under häktetiden och sedan fortsätter med en långsiktig plan tillsammans med kommunens socialtjänst har större chans att lyckas.

Vi föreslår att möjligheten att skapa en sammanhållen vård utreds för personer som är eller har varit frihetsberövade. En sådan utredning behöver göras i syfte att definiera och överbrygga glappen i missbruksbehandling mellan kriminalvård, kommun och region, i kombination med socialt bostadsstöd för relevanta målgrupper, avseende hela processen från häktning till hemgång från fängelsestraff eller frivård.

Personer med opioidberoende bör i enlighet med Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende erbjudas läkemedelsassisterad behandling (LARO). Detta gäller förstås också intagna i kriminalvården. Kriminalvårdens samverkan med regionerna behöver utvecklas och förbättras avseende intagna i behov av denna behandlingsform, både för att säkerställa att personer som sedan tidigare påbörjat LARO kan fortsätta sin behandling under tiden inom kriminalvården och för att intagna som är i behov av att påbörja LARO-behandling får den möjligheten. Detta är viktigt utifrån främst ett medicinskt perspektiv men också utifrån ett brottsförebyggande perspektiv. Personer med ett obehandlat opioidberoende löper nämligen hög risk att återfalla i brott.

Vi föreslår att regeringen, i samarbete med Kriminalvården och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), ser över hur samverkan mellan Kriminalvården och SKR som säkerställer att alla intagna, oavsett vilken region och kommun de är hemmahörande i, ges tillgång till vård och behandling utifrån behov och i enlighet med de nationella riktlinjerna för vård och stöd vid missbruk och beroende. Vi föreslår också att regeringen utreder om det vore ändamålsenligt att ge Kriminalvården i uppdrag att också själva bedriva beroendevård och hur ett sådant uppdrag i så fall skulle kunna utformas. Om läkare inom Kriminalvården ges rätt att ordinera LARO måste samtidigt en skyldighet åläggas regionerna att överta ansvaret för behandlingen när klienten lämnar kriminalvården.

15. Vidareutveckling av behandlingsprogrammen, punkt 16 (M, L)

av Johan Forssell (M), Ellen Juntti (M), Johan Pehrson (L) och Mikael Damsgaard (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3973 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 16.

Ställningstagande

Kriminalvården behöver utveckla sitt arbete med behandlingsprogram för dem som dömts för brott. Det är viktigt att behandlingsprogrammen ses som en del av den rehabiliterande delen av kriminalvården, så att fängelsestiden inte bara blir ett straff att passivt sitta av. Regeringen bör ge Kriminalvården i uppdrag att vidareutveckla behandlingsprogrammen.

16. Kriminalisering av rymningar, punkt 17 (S, C, V)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Johan Hedin (C), Linda Westerlund Snecker (V), Gustaf Lantz (S), Anna Wallentheim (S) och Ibrahim Baylan (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna
2021/22:333 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 1,
2021/22:571 av Jan Ericson (M),
2021/22:1121 av Ulrika Jörgensen (M),
2021/22:1445 av Boriana Åberg (M),
2021/22:2527 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 35,
2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 14,
2021/22:3974 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 88,
2021/22:4031 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 43 och
2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 23.

Ställningstagande

Konsekvenserna för den som rymmer ska vara tillräckligt ingripande. Enligt vår uppfattning kan dock kravet på tillräckligt ingripande konsekvenser tillgodoses utan att rymningar och avvikelser kriminaliseras. Förutom att möjligheten till permissioner och vistelser utanför anstalt genom utslussningsåtgärder kan begränsas för den som rymmer eller avviker har även möjligheten att skjuta upp den villkorliga frigivningen ökat genom att det numera endast krävs särskilda skäl, i stället för synnerliga skäl, för ett sådant beslut.

Mot den bakgrunden saknas det enligt vår mening anledning för riksdagen att göra ett sådant tillkännagivande som motionärerna efterfrågar.

17. Fler anstalts- och häktesplatser, punkt 18 (V)

av Linda Westerlund Snecker (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:777 av Johan Hultberg och Ann-Sofie Alm (båda M),

2021/22:943 av Caroline Helmersson Olsson m.fl. (S),

2021/22:1013 av Lars Mejern Larsson och Mikael Dahlqvist (båda S),

2021/22:1331 av Linus Sköld m.fl. (S),

2021/22:1523 av Camilla Brodin och Magnus Jacobsson (båda KD),

2021/22:2529 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 1 och

2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 34.

Ställningstagande

Riksdagen tillkännagav i maj 2021 att regeringen bör upprätta en handlingsplan för hur kapaciteten inom Kriminalvården ska utökas på sikt. Kriminalvården har både 2021 och 2022 fått resurstillskott för att åtgärda kapacitetsbristen, och regeringen har i regleringsbrev de senaste åren gett myndigheten i uppdrag att redovisa vidtagna och planerade åtgärder när det gäller bl.a. hanteringen av platskapaciteten på kort och lång sikt. Av Kriminalvårdens årsredovisning framgår dessutom att det inom myndigheten pågår ett intensivt arbete med frågan om den långsiktiga lokalförsörjningen och platskapaciteten. Eftersom det därmed pågår arbete med att hantera platskapaciteten och att riksdagen nyligen riktat ett tillkännagivande till regeringen i samma fråga anser jag inte att det finns skäl att på nytt göra ett tillkännagivande.

18. Utredningen En flexibel och effektiv kriminalvård, punkt 19 (KD)

av Andreas Carlson (KD) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkandena 19 och 20.

Ställningstagande

I juni 2014 tillsattes utredningen En flexibel och effektiv kriminalvård (dir. 2014:99) med uppdraget att analysera kostnadseffektiviteten i Kriminalvården samt föreslå hur det återfallsförebyggande arbetet kan utvecklas och förstärkas, bl.a. genom nya former för samverkan med andra myndigheter och aktörer. Utredaren fick i uppdrag att redovisa hur Kriminalvårdens kostnader för anstalter, häkten, frivård respektive transporttjänst hade utvecklats sedan 2004. Vidare skulle utredaren analysera om fördelningen av kostnaderna var ändamålsenlig och avspeglade regeringens prioriteringar. En internationell jämförelse skulle göras, och framgångsrika internationella exempel på återfallsförebyggande åtgärder skulle studeras. Uppdraget skulle redovisas senast vid årsskiftet 2015/16, men lades ned. Som framgått ovan gjorde riksdagen 2018 ett tillkännagivande till regeringen om att en ny utredning med ett motsvarande uppdrag skulle tillsättas. Även om vi inte hade något att invända mot regeringens redovisning om att tillkännagivandet var slutbehandlat så menar vi att en sådan utredning, inte minst mot bakgrund av den nuvarande beläggningssituationen, skulle vara av stor betydelse och därför behöva tillsättas snarast möjligt.

Riksrevisionen granskade 2020 effektiviteten vid Kriminalvårdens anstalter och kom fram till att det gick att göra besparingar och effektiviseringar på i genomsnitt 20 procent. Regeringen, som dock inte hade genomfört åtgärder för att genomlysna Kriminalvårdens kostnader, kostnadsutveckling eller besparingsmöjlighet, delade inte denna bedömning. När utredningen återupptas bör det göras med tillägget att den ska ta Riksrevisionens slutsatser i beaktande och undersöka och föreslå effektiviserande åtgärder i linje med den ”best practice” som Riksrevisionen hittat, så som förbättringspotentialen i större och färre anstalter.

19. Hyra fängelseplatser utomlands, punkt 20 (SD, KD, L)

av Andreas Carlson (KD), Katja Nyberg (SD), Johan Pehrson (L), Tobias Andersson (SD), Ingemar Kihlström (KD) och Pontus Andersson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:1104 av Edward Riedl (M),

2021/22:2529 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 2 och

2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 15.

Ställningstagande

Platskapaciteteten inom Kriminalvården är mycket ansträngd och många av de intagna i svenska fängelser är utländska medborgare. För att avlasta Kriminalvården när det gäller beläggningen bör möjligheten att hyra fängelseplatser utomlands utredas.

20. Utveckling av fängelser utomlands, punkt 21 (KD)

av Andreas Carlson (KD) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3497 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 14 och

2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 16.

Ställningstagande

En viktig del av biståndspolitiken är institutionsbyggande för att stärka rättsstatliga principer och rättsväsendet i de länder som kvalificerar sig för att ta emot bistånd. Ett fungerande rättsväsende där rättsstatliga principer och mänskliga rättigheter respekteras är grundläggande för utveckling och framsteg.

Svenska biståndsmedel går redan i dag till att stärka rättsväsendets institutioner i andra länder genom bl.a. stöd och utveckling av dessa länders fängelser. Syftet är att främja en välfungerande kriminalvård samt humanitära

villkor i fängelserna. Vi anser att svenskt bistånd ska omfördelas från projekt i länder som inte respekterar mänskliga rättigheter till sådana som syftar till utveckling av fängelser med bättre humanitära villkor och ett stärkt rättsväsende. Regeringen bör därför uppdra till Sida och Kriminalvården att gemensamt genomföra den här typen av biståndsprojekt.

21. Nationell standard för arbetet med brottsoffersluss, punkt 22 (V)

av Linda Westerlund Snecker (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:916 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 5.

Ställningstagande

Syftet med brottsofferslussar är att stärka brottsoffret och ge den intagna möjlighet att ta ansvar för brottet. Ett brottsofferslussbesök följs noggrant upp efteråt genom att handläggaren talar med både brottsoffret och klienten.

Justitieombudsmannen (JO) har i en granskning av brottsofferslussarna riktat kritik mot Kriminalvården för bl.a. bristande central styrning av arbetet. Avsaknaden av en gemensam struktur har enligt JO gett upphov till svårigheter för ansvariga tjänstemän att avgöra var gränserna går för myndighetens uppdrag. Detta har lett till brister i rättssäkerheten. Bristen på struktur har även gjort det svårt för de intagna att förstå verksamheten.

Jag anser att regeringen bör ge Kriminalvården i uppdrag att utveckla anstalternas arbete med brottsofferslussarna och införa en nationell standard för arbetet så att det blir mer likvärdigt i hela landet.

22. Biträdande övervakare, punkt 23 (S, C, V, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Johan Hedin (C), Linda Westerlund Snecker (V), Gustaf Lantz (S), Martin Marmgren (MP), Anna Wallentheim (S) och Ibrahim Baylan (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 36.

Ställningstagande

Som framgår ovan bedriver Kriminalvården ett arbete för att höja kvaliteten på arbetet med biträdande övervakare, och myndigheten har också sett över sina rutiner för rekrytering. Frågan är således uppmärksammas, och vi anser därför att det saknas skäl att göra ett tillkännagivande i frågan.

23. Villkorlig frigivning i förtid, punkt 25 (V)

av Linda Westerlund Snecker (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:916 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 2.

Ställningstagande

Riksdagen röstade under våren 2019 för ett förslag från regeringen om att stärka möjligheterna för Kriminalvården att vidta kontroll- och stödåtgärder avseende dömda som frigges villkorligt från ett fängelsestraff (prop. 2018/19:77). Vänsterpartiet stod bakom regeringens förslag men betonade i ett särskilt yttrande att det är grundläggande att inkluderingen i samhället av villkorligt frigivna ger möjlighet till bostad, sysselsättning och eventuell missbruksvård för att en ökad övervakning under prövotiden ska ha avsedd effekt (bet. 2018/19:JuU25).

För att lösa det allvarliga problemet med överbeläggning i Kriminalvården föreslår jag att personer som inte är dömda för sexual- eller våldsbrott, som har genomgått relevanta behandlingsprogram och som har upp till sex månader kvar på sitt straff, ska få börja avtjäna den villkorliga frigivningen i förtid. Det skulle innebära att 30 procent av de intagna skulle påbörja den villkorliga frigivningen i förtid, vilket skulle frigöra ca 1 500 platser inom Kriminalvården.

Regeringen bör ta initiativ i enlighet med vad som föreslagits ovan.

24. Presumtionen för villkorlig frigivning, punkt 26 (S, C, V, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Johan Hedin (C), Linda Westerlund Snecker (V), Gustaf Lantz (S), Martin Marmgren (MP), Anna Wallentheim (S) och Ibrahim Baylan (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2529 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 20,

2021/22:2896 av Arin Karapet (M),

2021/22:2996 av Markus Wiechel (SD) yrkande 1,

2021/22:3299 av Magdalena Schröder (M),

2021/22:3709 av Fredrik Schulte (M) yrkandena 4 och 5,

2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkandena 22, 25 och 33,

2021/22:3787 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 9,

2021/22:3973 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 17,

2021/22:3974 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 87 och

2021/22:4189 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 36.

Ställningstagande

2020 infördes flera skärpningar på området för villkorlig frigivning. Bland annat stärktes möjligheterna för Kriminalvården att vidta kontroll- och stödåtgärder avseende dem som friges villkorligt, övervakningstiden efter villkorlig frigivning förlängdes och möjligheten att föreskriva villkor om vad som ska gälla efter den villkorliga frigivningen utökades. Dessutom utökades möjligheten att skjuta upp villkorlig frigivning för dem som inte deltar i återfallsförebyggande åtgärder eller på andra sätt missköter sig i anstalt. Vi anser att dessa ändringar var nödvändiga och ändamålsenliga men ser inte i nuläget något behov av att ytterligare skärpa reglerna för villkorlig frigivning på det sättet som motionärerna föreslår.

25. Frivårdsinsatser för den som inte friges villkorligt, punkt 27 (M, KD, L)

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Ellen Juntti (M), Johan Pehrson (L), Ingemar Kihlström (KD) och Mikael Damsgaard (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 32 och

2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 13.

Ställningstagande

Efter den villkorliga frigivningen gäller en prøvotid för den dömda under en period som motsvarar den strafftid som återstår vid frigivningen, dock minst ett år. Prövotiden är tänkt att underlätta återanpassningen i samhället. Eftersom någon prøvotid inte löper för den som inte friges villkorligt anser vi att en utvidgad möjlighet till frivårds- och övervakningsåtgärder för dessa personer efter tiden i anstalt bör utredas. En sådan åtgärd ska vara förutsebar för den enskilde och meddelas i samband med dom, i vilken det tydliggörs att frivårds- och övervakningsåtgärder kommer att tillämpas även om den enskilde inte blir villkorligt frigiven.

26. Elektronisk övervakning efter frigivning från kriminalvårdsanstalt, punkt 28 (V, L)

av Linda Westerlund Snecker (V) och Johan Pehrson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3973 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 18.

Ställningstagande

Den 1 juli 2020 trädde den nya lagstiftningen i kraft som innebär att Kriminalvården får besluta om elektronisk övervakning av personer som friges villkorligt från en kriminalvårdsanstalt. Vi anser att det är viktigt att regeringen nu följer upp hur den nya lagstiftningen tillämpas så att brottsoffer som lever under hotbild får det skydd som de behöver.

27. Undanröjande av skyddstillsyn, punkt 29 (M)

av Johan Forssell (M), Ellen Juntti (M) och Mikael Damsgaard (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 28.

Ställningstagande

Vi anser att möjligheterna att undanröja en skyddstillsyn på grund av misskötsamhet ska utökas. Det bör inte krävas att den dömde ”på ett allvarligt sätt” brutit mot vad som gäller för honom eller henne för att skyddstillsynen ska kunna undanröjas. I stället ska det räcka med att den dömde har brutit mot vad som gäller. Möjligheten för Kriminalvården att besluta om t.ex. särskilda föreskrifter eller att meddela varning bör behållas, men det bör framgå direkt av lagtexten att dessa möjligheter är förbehållna de fall då den dömdes misskötsamhet är ringa eller annars av mindre betydelse. Detta har riksdagen också tidigare tillkännagett för regeringen. För att inskräpa vikten av att regeringen återkommer med ett sådant förslag bör riksdagen göra ännu ett tillkännagivande i frågan.

Särskilda yttranden

1. Nationellt avhopparsprogram, punkt 5 (S)

Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Gustaf Lantz (S), Anna Wallentheim (S) och Ibrahim Baylan (S) anför:

Vi instämmer i att avhopparsverksamheten är en viktig del i brottsbekämpningen och att det är av stor vikt att den fortsätter att utvecklas. Som framgår ovan pågår dock redan arbete på området. Regeringen gav i september förra året Polismyndigheten, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse och Socialstyrelsen i uppdrag att förstärka och utveckla arbetet med stöd till avhoppare. En särskild utredare har dessutom fått i uppdrag att stödja och koordinera myndigheternas arbete.

Eftersom vi delar uppfattningen att avhopparsverksamheten behöver utvecklas finner vi dock inte anledning att reservera oss mot att riksdagen åter riktar ett tillkännagivande i frågan till regeringen.

2. Fler anstalts- och häktesplatser, punkt 18 (S)

Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Gustaf Lantz (S), Anna Wallentheim (S) och Ibrahim Baylan (S) anför:

Vi delar motionärernas uppfattning att platsbristen på anstalterna är ett problem och att kapaciteten måste ökas. Frågan är dock redan uppmärksam av såväl regeringen som Kriminalvården. Kriminalvården har sedan 2014 fått resurstillskott på drygt 4 miljarder kronor, en ökning med 56 procent, och regeringen har i regleringsbrev de senaste åren gett myndigheten i uppdrag att redovisa vidtagna och planerade åtgärder när det gäller bl.a. hanteringen av platskapaciteten på kort och lång sikt. Den plats- och kapacitetsrapport som Kriminalvården årligen presenterar ligger till grund planering av investeringar. Av Kriminalvårdens årsredovisning framgår dessutom att det inom myndigheten pågår ett intensivt arbete med frågan om den långsiktiga lokal-försörjningen och platskapaciteten.

Med hänsyn till att vi delar uppfattningen att det behövs fler anstaltsplatser finner vi dock inte anledning att reservera oss mot att riksdagen riktar ett tillkännagivande i frågan till regeringen.

3. Fler anstalts- och häktesplatser, punkt 18 (SD)

Katja Nyberg (SD), Tobias Andersson (SD) och Pontus Andersson (SD) anför:

Utskottet föreslår ett tillkännagivande om fler anstalts- och häktesplatser. Det är en ambition som både regeringen och vi delar. Vår ambition är dock högre än utskottets.

I motion 2021/22:2529 (SD) yrkande 1 är utgångspunkten en utbyggnadstakt av fler anstalts- och häktesplatser som respekterar demokratiskt fattade beslut på det straffrättsliga området, och vi delar motionärernas uppfattning att en regering inte ska kunna senarelägga eller avstå från att genomföra demokratiskt fattade beslut med hänvisning till en brist på anstalts- och häktesplatser.

Utskottets formulering om fler anstalts- och häktesplatser lämnar enligt vår mening ett utrymme för regeringen att med redan aviserad kapacitetsökning anse att riksdagens tillkännagivande är tillgodosett. Ett sådant tolkningsutrymme är en svaghet i tillkännagivandet som hade kunnat undvikas om utskottet ställt sig bakom förslaget i motion 2021/22:2529 (SD) yrkande 1. Eftersom utskottets ställningstagande ändå riktar en kritik mot dagens situation med överbeläggningar finner vi dock inte anledning att reservera oss mot tillkännagivandet.

4. Åtgärder för att öka antalet överföringar, punkt 24 (S)

Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Gustaf Lantz (S), Anna Wallentheim (S) och Ibrahim Baylan (S) anför:

Vi instämmer i att fler utländska medborgare som döms för brott i Sverige bör avtjäna straffen i sina hemländer. Arbete med frågan pågår dock redan. De nya kraven på skyndsamt handläggning vid hantering av ärenden om överförande av verkställighet av frihetsberövande påföljder inom EU började gälla i juli 2020. Vidare har regeringen nyligen remitterat en promemoria med förslag om förbättrad hantering av ärenden om överförande av straffverkställighet (Ds 2021:37). Lagförslagen ska göra det enklare att överföra personer som döms till fängelsestraff i Sverige till andra medlemsstater i EU, för att avtjäna straffen där. Därtill har Kriminalvården fått regeringens uppdrag att redovisa vilka åtgärder myndigheten har vidtagit i syfte att öka antalet överföranden och i övrigt bidra till ett effektivt förfarande i fråga om sådana ärenden. Dessutom har riksdagen redan riktat två tillkännagivanden till regeringen i frågan.

Eftersom vi delar uppfattningen att åtgärder behöver vidtas för att öka antalet överföranden finner vi dock inte anledning att reservera oss mot att riksdagen åter riktar ett tillkännagivande i frågan till regeringen.

5. Motioner som bereds förenklad, punkt 30 (M)

Johan Forssell (M), Ellen Juntti (M) och Mikael Damsgaard (M) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. I fråga om våra förslag vidhåller vi de synpunkter som företrädare för vårt parti framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella kommittémotioner men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

6. Motioner som bereds förenklat, punkt 30 (SD)

Katja Nyberg (SD), Tobias Andersson (SD) och Pontus Andersson (SD) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. I fråga om våra förslag vidhåller vi de synpunkter som företrädare för vårt parti framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella kommittémotioner men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

7. Motioner som bereds förenklat, punkt 30 (V)

Linda Westerlund Snecker (V) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. I fråga om mitt förslag vidhåller jag de synpunkter som företrädare för mitt parti framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella kommittémotioner men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

8. Motioner som bereds förenklat, punkt 30 (KD)

Andreas Carlson (KD) och Ingemar Kihlström (KD) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. I fråga om våra förslag vidhåller vi de synpunkter som företrädare för vårt parti framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella kommittémotioner men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

9. Motioner som bereds förenklat, punkt 30 (L)

Johan Pehrson (L) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. I fråga om mitt förslag vidhåller jag de synpunkter som företrädare för mitt parti framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella kommittémotioner men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motion från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:3497 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bygga fängelser utomlands och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2021/22

2021/22:333 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalisera rymningar och avvikningar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra samhällstjänst till regel för samtliga fängelsedömda och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återkomma med förslag till åtgärder mot dem som döms till fängelse men vägrar utföra samhällstjänst, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ingen fånge ska frigges innan eventuella skulder är betalda och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:428 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att dömda brottslingar bör kunna utvisas för att avtjäna sitt straff i hemlandet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:454 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Brottsförebyggande rådet i uppdrag att ta fram riktlinjer för konkreta förebyggande insatser på lokal nivå och vid behov bistå med hjälp och vägledning för att arbetet i de lokala sociala insatsgrupperna ska komma igång och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:569 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det straffbart att inte infinna sig för att avtjäna fängelsestraff och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:571 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa straff för rymning från fängelse och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:777 av Johan Hultberg och Ann-Sofie Alm (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att etablera en ny kriminalvårdsanstalt i Åmål och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:916 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att bygga ut intensivövervakning med elektronisk kontroll för gruppen nyintagna med en strafftid på mellan sex månader och ett år och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till att personer som inte är dömda för sexual- eller våldsbrott, som har genomgått relevanta behandlingsprogram och som har upp till sex månader kvar på sin strafftid ska kunna börja avtjäna den villkorliga frigivningen i förtid, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Kriminalvården i uppdrag att inrätta avdelningar med färre antal klienter i syfte att anpassa avdelningarna efter klienternas behov och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över möjligheten för staten att ta över ansvaret för inslussning och återanpassning av personer som avtjänat straff för grova brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Kriminalvården i uppdrag att utveckla arbetet med brottsoffersluss samt att införa en nationell standard för arbetet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Kriminalvården i uppdrag att återinföra tolvstegsprogrammet mot missbruk på anstalterna och tillkännager detta för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Kriminalvården i uppdrag att ta fram ett särskilt behandlingsprogram för personer som begått hedersrelaterade brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att Kriminalvården ska få ökade förutsättningar att genomföra behandlingsprogram på andra språk än svenska, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att alla intagna på anstalt ges rätt att fullgöra grundskole- och gymnasieutbildning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till en översyn av vilka utbildningar som erbjuds på vilka anstalter i syfte dels att tillse att grund- och gymnasieutbildning erbjuds vid samtliga anstalter, dels att öka möjligheterna för de intagna att delta i utbildningar på distans, t.ex. folkhögskoleutbildningar eller utbildningar på högskolenivå, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till åtgärder i syfte att förstärka Kriminalvårdens studie- och yrkesvägledning och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till att utveckla teknikstödet såväl för undervisningen som för administrationen av Kriminalvårdens utbildningar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:943 av Caroline Helmersson Olsson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av fler häktesplatser och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1013 av Lars Mejern Larsson och Mikael Dahlgvist (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se hur takten i utbyggnaden av landets häkten kan öka och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1104 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att hyra fängelseplatser i utlandet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1121 av Ulrika Jörgensen (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalisera rymningar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1135 av John Weinerhall (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att råda bot på gängkriminaliteten genom att intagna placeras långt ifrån sin hemort och förbjuds tillgång till sådant som kan vara statusbringande, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att råda bot på gängkriminaliteten genom att intagna inte ges möjlighet till indirekt fortsatt kriminell aktivitet och endast erbjuds mycket enkel standard, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:1273 av Teresa Carvalho m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att förlägga en anstalt av högre säkerhetsklass till Östergötland och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1331 av Linus Sköld m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att expandera kriminalvården i Norrbotten och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1445 av Borian Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det straffbart att avvika från fängelse eller annan institution som man döms till förvar i genom domstolsbeslut, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:1523 av Camilla Brodin och Magnus Jacobsson (båda KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta Åmåls kommun vara en av platserna för etablering av en ny kriminalvårdsanstalt och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2059 av Marlène Lund Kopparklint och Sofia Westergren (båda M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett förbud mot statushöjande saker inom kriminalvården och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2206 av Helena Storckenfeldt (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om flexibla straff och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2215 av Helena Storckenfeldt (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att jobba av skadestånd i fängelset och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2527 av Adam Marttinen m.fl. (SD):

35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalisera rymning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2529 av Adam Marttinen m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler anstalts- och häktesplatser och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att hyra fängelseplatser utomlands och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ägandeformer för Kriminalvårdens lokaler och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stordrift av Kriminalvårdens anläggningar och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fängelser anpassade för livstidsdömda samt för dem som ska avvisas eller utvisas och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppskov av verkställighet och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utebliven inställning vid verkställighet av fängelsestraff och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om öövervakade besök på anstalter och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökad verksamhet med narkotikahundar och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rökförbud i anstalter och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kameraövervakning i cellen och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta regler för när permission ska kunna beviljas och tillkännager detta för regeringen.

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om större inflytande för målsägande vid permission och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skadestånd vid beviljad permission utan delgivning till målsägande och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta regler för permission för intagna i klass 1- eller klass 2-anstalt och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbättrad statistik inom Kriminalvården och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om automatisk villkorlig frigivning och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om återgång till tidigare straff vid ny brottslighet och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om elektronisk övervakning vid frisläppande och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2809 av Maria Malmer Stenergard (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav på avslutad gymnasieutbildning för villkorlig frigivning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav på avslutade studier i svenska för invandrare för villkorlig frigivning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2896 av Arin Karapet (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att villkorlig frigivning ska tillämpas i undantagsfall snarare än som huvudregel och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2996 av Markus Wiechel (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort möjligheten till villkorad frigivning i förtid och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav på avslutade gymnasiestudier för ungdomar som kan vara föremål för villkorad frigivning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3164 av Ulrika Jörgensen (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öppna upp för fler aktörer att bygga och driva anstalter och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3299 av Magdalena Schröder (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort systemet med villkorlig frigivning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3451 av Marlène Lund Kopparklint och Betty Malmberg (båda M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de metoder och behandlingar som kriminalvården använder sig av ska vara evidensbaserade och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Kriminalvården ska samverka med akademien för att de senaste forskningsrönen om behandlingsmetoder mot pedofili ska användas och personalen fortbildas i detta och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Kriminalvårdens regleringsbrev bör kompletteras och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa krav på och incitament för att de som dömts för sexualbrott mot barn ska ta del av behandlingsmetoder, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3474 av Marlène Lund Kopparklint och Betty Malmberg (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att analysera effekten av farmakologisk behandling för personer som har begått sexualbrott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3579 av Johan Hedin m.fl. (C):

32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra Kriminalvårdens arbete kring utslussning och ansvar för att förebygga återfall i brott samt bättre samverkan mellan kriminalvård och socialtjänst vid utslussning efter frihetsberövande påföljd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om intagnas möjlighet till andlig vård och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka antalet anstaltsplatser och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den person som inte är svensk medborgare och inte har uppehållstillstånd i Sverige efter avtjänat straff i högre grad ska avtjäna sitt straff i sitt hemland och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt avhoppprogram och tillkännager detta för regeringen.

39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om användning av gps vid fängstransporter och permissioner av frihetsberövade och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3709 av Fredrik Schulte (M):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa möjligheten att förkorta fängelsestraff med villkorlig frigivning annat än vid särskilda omständigheter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samtliga fängelsestraff alltid ska påföras ytterligare en tredjedel av strafftiden, dock minst sex månader, i form av villkorlig frigivning efter avtjänat fängelsestraff och om att det tydligt bör framgå av lagen att samma bestämmelse inte får utgöra skäl för att förkorta det utdömda straffet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3765 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda sammanhållen vård för personer som är eller har varit frihetsberövade, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur samverkan mellan Kriminalvården och beroendevården kan utvecklas och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge regeringen i uppdrag att utreda om Kriminalvården bör få i uppdrag att själva bedriva beroendevård samt hur ett sådant uppdrag i så fall skulle kunna utformas och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Kriminalvården i uppdrag att ta fram och implementera ett program för att förebygga överdoser efter frigivning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3779 av Johan Forssell m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utvärdering och vidareutveckling av straffens innehåll och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att behålla uppsökarverksamheten på häkten och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska övervägas om det vore lämpligt att påbörja behandlingsprogram under häktestiden och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att påtagligt korta tiden mellan dom och verkställighet och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kortare tid för verkställighet inom frivården och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökade möjligheter till omedelbar verkställighet oavsett om domen kommer att överklagas och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om minskad möjlighet till uppskov med verkställigheten av straffet och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det straffbart att inte inställa sig för verkställighet av fängelsestraff och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snarast återkomma med förslag om att kriminalisera rymningar och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad användning av fotboja vid permissioner och transporter av intagna och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att utöka tiden för behandlingsprogram och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om obligatoriskt deltagande i ett nationellt exitprogram för dömda och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad närvaro av frivården i utsatta områden och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka antalet yrkeskurser på fängelser och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om villkorlig frigivning och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en möjlighet att vägra villkorlig frigivning om det bedöms att det finns risk för återfall i brott och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa nya behandlingsprogram för personer som begått sexuella övergrepp mot barn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sänka kraven för att andanröja skyddstillsyn och att skyddstillsyn endast kan dömas en gång och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Kriminalvården bör ges möjlighet till interimistiska beslut gällande skyddstillsyn och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att närhetsprincipen ska beaktas i mindre utsträckning än i dag och tillkännager detta för regeringen.

31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om se över effektiviteten inom Kriminalvården gällande häkten, transporter och frivård och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att övervakning ska ske även utan villkorlig frigivning och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att villkorlig frigivning inte ska ske om den dömda vägrar acceptera villkor som beslutas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka användningen av narkotikahundar på fängelser och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mer inflytande för brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en total översyn av systemet med biträdande övervakare inom Kriminalvården och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snarast öka antalet överföringar av fångar med utländskt medborgarskap och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3786 av Johan Forssell m.fl. (M):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att påtagligt öka antalet överföranden av utlänningars straffverkställighet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3787 av Johan Forssell m.fl. (M):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att påföljden vid grova sexualbrott mot barn ska kunna vara vård vid sidan om fängelse och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett bättre förebyggande arbete mot sexuella övergrepp mot barn och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska återkomma till riksdagen med ett lagförslag om att villkorlig frigivning inte ska ske i de fall den dömda inte deltagit i återfallsförebyggande åtgärder, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3963 av Roger Haddad m.fl. (L):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Kriminalvårdens arbete för likvärdig kriminalvård för kvinnor och män samt Kriminalvårdens uppdrag att tillgodose även kvinnors

individuella behov och underlätta deras anpassning i samhället, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3973 av Johan Pehrson m.fl. (L):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behandlingsprogram i Kriminalvården och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som dömts för brott mot närstående eller sexualbrott och vägrar delta i behandlingsprogram inte ska vara aktuell för villkorlig frigivning och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om elektronisk övervakning efter frigivning från kriminalvårdsanstalt och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3974 av Johan Pehrson m.fl. (L):

86. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om avhoppbarverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
87. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa principen om automatisk villkorlig frigivning och tillkännager detta för regeringen.
88. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kriminalisering av rymning och avvikelse från permission och tillkännager detta för regeringen.
89. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prioritera arbetet med att få fler avtal med länder för att personer som inte är svenska medborgare ska avtjäna sitt straff i hemlandet och tillkännager detta för regeringen.
90. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samverkan med socialtjänst och civilsamhället inför frigivning från kriminalvårdsanstalt och tillkännager detta för regeringen.
91. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om säkerheten för anställda inom Kriminalvården inklusive frivården och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4031 av Ulf Kristersson m.fl. (M):

42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra lagen så att det framgår att verkställigheten ska påbörjas så snart som möjligt och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalisera rymningar och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Kriminalvården i uppdrag att arbeta för att påtagligt förkorta tiderna mellan dom och verkställighet och tillkännager detta för regeringen.

48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att häktade bör behandlas snabbare genom att fängelsestraff ska kunna verkställas direkt och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Kriminalvården i uppdrag att öka antalet yrkeskurser som leder till yrkesförberedande gymnasieexamen och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4189 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om villkorlig frigivning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4190 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sociala utfallskontrakt och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om civilsamhällets roll i det brottsförebyggande arbetet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4194 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nolltolerans mot narkotika på anstalter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Kriminalvårdens roll i de nationella insatsteamerna mot extremism och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka radikalisering i fängelset och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anpassa anstalterna för familjeliv och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skulduppbyggnad i fängelset och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av frivårdsinsatser även för den som inte blir villkorligt frigiven, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler borde avtjäna sitt straff i hemlandet och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheterna att hyra fängelseplatser utomlands och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bygga fängelser utomlands och tillkännager detta för regeringen.

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om civilsamhällets roll och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sociala utfallskontrakt och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kostnadskontroll i Kriminalvården och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Riksrevisionens rekommendationer om effektiviseringar ska tas med i arbetet med kostnadskontroll och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om personer som avviker från utdömt straff, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rymningsförbud och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om visitationsrätt i frivården och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om larmbågar och annan teknisk säkerhetsutrustning i frivården och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2**Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet**

Motion	Motionärer	Yrkanden
30. Motioner som bereds förenklat		
2021/22:333	Markus Wiechel m.fl. (SD)	2–4
2021/22:454	Linda Westerlund Snecker m.fl. (V)	8
2021/22:569	Jan Ericson (M)	
2021/22:916	Linda Westerlund Snecker m.fl. (V)	1 och 7–12
2021/22:1135	John Weinerhall (M)	3 och 4
2021/22:1273	Teresa Carvalho m.fl. (S)	
2021/22:2059	Marléne Lund Kopparklint och Sofia Westergren (båda M)	
2021/22:2206	Helena Storckenfeldt (M)	
2021/22:2215	Helena Storckenfeldt (M)	
2021/22:2529	Adam Marttinen m.fl. (SD)	3–10, 14–19, 21 och 22
2021/22:2809	Maria Malmer Stenergard (M)	1 och 2
2021/22:2996	Markus Wiechel (SD)	2
2021/22:3164	Ulrika Jörgensen (M)	
2021/22:3765	Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M)	17
2021/22:3779	Johan Forssell m.fl. (M)	6, 7, 9–13, 16, 18, 20, 21, 29–31, 34 och 35
2021/22:3963	Roger Haddad m.fl. (L)	17
2021/22:4031	Ulf Kristersson m.fl. (M)	42 och 47–49
2021/22:4190	Andreas Carlson m.fl. (KD)	19
2021/22:4194	Andreas Carlson m.fl. (KD)	1–4, 21, 24 och 25